

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİNİN BİLİŞİM
TEKNOLOJİLERİ ALANINDAKİ ÖĞRENCİLERİN
MESLEKİ İLGİLERİ İLE SEÇTİKLERİ BÖLÜM
ARASINDAKİ İLİŞKİLER**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Nizamettin KÜTÜK**

İSTANBUL, 2007

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİNİN BİLİŞİM
TEKNOLOJİLERİ ALANINDAKİ ÖĞRENCİLERİN
MESLEKİ İLGİLERİ İLE SEÇTİKLERİ BÖLÜM
ARASINDAKİ İLİŞKİLER**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Nizamettin KÜTÜK
Öğrenci No:
050712032

Danışman:
Dr. Necmi GÖKYER

İSTANBUL, 2007

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim.

...../09/2007

Aday: Nizamettin KÜTÜK

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

20 / 10 / 2007

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Eğitim Yönetimi ve Denetimi* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 050712032 numaralı *Nizamettin Kütük*'ün "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİNDE BULUNAN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANINDA EĞİTİM GÖRMEKTE OLAN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ İLGİLERİ İLE SEÇTİKLERİ BÖLÜM ARASINDAKİ İLİŞKİLER**" tezini, Yönetim Kurulumuzun 26.09.2007 tarih ve 2007/48 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Kampüsünde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (7.9) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oybirliği/oyçokluğu* ile **Kabul** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
DR. NECMİ GÖKYER

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. RIZA HALUK KUL

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. HASAN AKBAYRAK

ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİNİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANINDAKİ ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ İLGİLERİ İLE SEÇTİKLERİ BÖLÜM ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Tezi Hazırlayan: Nizamettin KÜTÜK

Özet

Araştırmada; Ülke kalkınması için önemli eğitim kurumlarından endüstri meslek liselerinde eğitim gören gençlerin meslek seçimlerinin önemli olduğu düşüncesinden yola çıkılarak; Meslek Lisesi Bilişim Teknolojileri alanında okumakta olan öğrencilerin mesleki ilgileri ile bölüm tercihleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu kullanılarak toplanmıştır. Formlar örneklem grubundaki öğrencilere elden dağıtılmış, doldurulmalarını müteakip birkaç gün içerisinde teslim alınmıştır. Anket öğrencilerin demografik özellikleri, bölüm tercihlerini ve mesleki ilgilerini ölçen toplam 32 sorudan oluşmaktadır.

Araştırma İstanbul ili Avrupa yakasında bulunan Nahit Menteşe Endüstri Meslek Lisesi, İsmet Aktar Endüstri Meslek Lisesi ve Avcılar Endüstri Meslek Liselerinin Bilişim Teknolojileri alanlarında eğitim görmekte olan öğrencilere uygulanmıştır. Dört bölümden oluşan araştırmada birinci bölümde problem durumu, amaçlar, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde, meslek seçimi ile ilgili kavramlar, meslek seçiminde ilginin önemi ve ilgi envanterleri, meslek gelişim kuramları ve orta öğretimde mesleğe yöneltme konuları yer almaktadır. Uygulama kısmını oluşturan üçüncü bölümde yöntem, araştırma modeli, evren, örneklem, verilerin toplanması, işlenmesi, çözümü, yorumlanmasına ilişkin bilgiler verilmiştir ve araştırma sonucunda elde edilen bulgular bağımsız değişkenlere uygun istatistik yöntemler kullanılarak tablolar ve grafikler halinde verilerek gerekli yorumlamalar yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise bulgulara bağlı olarak ulaşılan genel sonuçlar yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki İlgi, Mesleki Teknik Eğitim, Meslek Seçimi

**THE RELATIONSHIPS BETWEEN OCCUPATIONAL INTERESTS OF THE
STUDENTS WHO STUDY IN THE FIELD OF DATA PROCESSING
TECHNOLOGY AT INDUSTRY JOB HIGH SCHOOL AND THE FIELD WHICH
THEY HAVE CHOSEN**

Presented By: Nizamettin KÜTÜK

Abstract

In the research, the relationship between occupational interest of the students who study in the field of data processing at Vocational High Schools and their choice of the department is studied to be determined due to the fact that the job choice of young people who take education at Industry Vocational High Schools which are very important for the development of the country is crucial. Data of the research were collected being used a questionnaire form prepared by the researcher. The forms were distributed on hand to the students in the sample group and taken after they had filled in. The questionnaire consists of total thirty-two questions which evaluate demographic features, department choice and occupational interests of the students.

The research was applied to the students who study data processing fields at Nahit Mentеше Industry Vocational High School, İsmet Aktar Industry Vocational High School and Avcılar Industry Vocational High School on the Europe part of Istanbul. The situation of the problem, aims, importance, hypothesis, limitations and descriptions take part in the first part of the research which consists of four parts. In the second part of the research, the concepts related to job choice, the importance of the interest in job choice and interest inventories, job progress theories, orientation to the job at secondary education take part. In the third part which is the application part, the information related to the method, research model, universe, sample, and the collection, processing, the solution, interpretation of the data is given and in the conclusion of the research, the obtained findings being used statistical methods suitable for independent variants and being given in graphics and tables, the required comments are made. In the fourth part, general results which are obtained related to the findings take part.

Key Words: Occupational Interest, Occupational Technical Education, Job Choice

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	
Tablolar Listesi	V
Şekiller Listesi	VIII
Kısaltmalar	IX
Giriş	1

I. BÖLÜM

TANIMLAR, AMAÇ, YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. PROBLEM	3
2. PROBLEM CÜMLESİ	6
3. ÖNEM	6
4. VARSAYIMLAR	6
5. SINIRLILIKLAR	7
6. TANIMLAR	7
6.1. Mesleki İlgi	7
6.2. Meslek Seçimi	7
6.3. Mesleki ve Teknik Eğitim	7
6.4. Olgusal Veriler	8
6.5. Yargısal Veriler	8
6.6. Güvenilirlik	8
6.7. Geçerlilik	8
7. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI	8
7.1. Genel Amaçlar	8
7.2. Alt Amaçlar	8
8. BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANI	10
8.1. Alanın Mevcut Durumu ve Geleceği	10

8.2. Alanın Altında Yer Alan Meslekler	10
8.2.1. Ağ İşletmenliği	11
8.2.2. Web Programcısı	11
8.2.3. Veri Tabanı Programcısı	12
8.2.4. Bilgisayar Teknik Servisçisi	12
8.3. Meslek Elemanında Aranılan Özellikler	13
8.4. Çalışma Ortamı ve Koşulları	14
8.5. İş Bulma İmkanları	15

II. BÖLÜM

MESLEK SEÇİMİ

1. GENEL BİLGİLER	17
2. MESLEK SEÇİMİ VE MESLEĞE YÖNELTME	17
2.1. Meslek Seçimi İle İlgili Bazı Kavramlar	17
2.1.1. İş ve Meslek	17
2.1.2. Meslek Tercihi ve Meslek Seçimi	18
2.1.3. Mesleki Rehberlik	18
2.2. Mesleğin ya da Yapılan İşin İnsan Yaşamındaki Önemi	19
2.3. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler	20
2.4. Mesleki Gelişim Dönemleri	21
3. MESLEK SEÇİMİNDE İLGİNİN ÖNEMİ	22
3.1. İlgi ve İlgi Türleri	22
3.1.1. Bilimsel İlgi	23
3.1.2. Teknik veya Maddi İlgi	23
3.1.3. Sosyal Yardım İlgisi	23
3.1.4. Sistematik İlgi ya da İş Ayrıntıları İlgisi	23
3.1.5. İş Teması İlgisi	23
3.1.6. Edebiyat İlgisi	24
3.1.7. Müzik ve Sanat İlgisi	24
3.2. İlgi Envanterleri	24
3.2.1. Strong Meslek İlgi Envanteri	25
3.2.2. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri	26

3.2.3. Edwards Kişisel Tercih Envanteri	26
3.2.4. Mesleki Yönetim Envanteri	27
3.2.5. Kendini Değerlendirme Envanteri	28
3.2.6. Gazete Haberleri Testi	28
3.2.7. ÖSYM-Bildemer Kişilik Değerlendirme Formu	29
4. MESLEK SEÇİMİNDE GELİŞİM KURAMLARI	30
4.1. Özellik – Faktör Kuramı	30
4.2. Holland'ın Tipoloji Kuramı	31
4.2.1. Gerçekçi Tipler ve Gerçekçi Çevre	31
4.2.2. Aydın Tipler ve Aydın Çevre	31
4.2.3. Artistik Tipler ve Artistik Çevre	32
4.2.4. Gelenekçi Tipler ve Gelenekçi Çevre	32
4.2.5. Sosyal Tipler ve Sosyal Çevre	32
4.2.6. Girişimci Tipler ve Girişimci Çevre	33
4.3. Roe'un İhtiyaç Kuramı	33
4.4. Super'in Benlik Kuramı	35
4.4.1. Büyüme Evresi (Doğumdan 14 Yaşa Kadar)	35
4.4.2. Hayal Basamağı(4-10 Yaş)	35
4.4.3. İlgi Basamağı (11-12 Yaş)	35
4.4.4. Yetenek Basamağı (12-13 Yaş)	36
4.4.5. Yerleşme Evresi (25-44 Yaş)	36
4.4.6. Sınama Basamağı (25-30 Yaş)	36
4.4.7. Sağlamlştırma Basamağı (31-44 Yaş)	36
4.4.8. Koruma Evresi (45-64 Yaş)	36
4.4.9. Çöküş Evresi (65 ve Sonrası Yaşlar)	37
5. ORTAÖĞRETİMDE MESLEĞE YÖNELTME	37
5.1. Orta Öğretimde Mesleğe Yönelme ve Mesleki Eğitimin Önemi	37
5.2. Bir Mesleği Tanımak İçin Gerekli Bilgiler	42
5.3. Öğrenciler Kendilerine Uygun Mesleği Nasıl Seçmelidirler?	44
6. TÜRKİYE'DE MESLEKİ EĞİTİM	44
7. MESLEK SEÇİMİ İLE İLGİLİ ÜLKEMİZDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR	48

III. BÖLÜM

UYGULAMA

1. YÖNTEM	52
1.1. Araştırmanın Modeli	52
1.2. Evren ve Örneklem	52
1.3. Verilerin Toplanması	53
1.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	53
2. BULGULAR VE YORUM	54
2.1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	54
2.2. Öğrencilerin Temel Mesleki Tercihlerini Etkileyen Faktörlere İlişkin İlişkin Bulgular	60
2.3. Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin Bölüm Tercihlerine Etkilerine İlişkin Bulgular	63
2.4. Öğrencilerin Mesleki İlgilerinin Bölüm Tercihlerine Etkilerine İlişkin Bulgular	69
SONUÇ VE ÖNERİLER	78
KAYNAKÇA	81
EKLER	84
ÖZGEÇMİŞ	93

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
1. Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları	53
2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Dağılımı	54
3. Öğrencilerin Annenin Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	55
4. Öğrencilerin Babanın Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	55
5. Öğrencilerin Annenin Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	56
6. Öğrencilerin Babanın Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	57
7. Öğrencilerin Annenin İş Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	58
8. Öğrencilerin Babanın İş Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	58
9. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirine Bağlı Olarak Dağılımı	59
10. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Bağlı Olarak Dağılımı	60
11. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	63
12. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Annelerinin Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	64
13. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Annelerinin Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	64
14. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	65
15. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Babalarının Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	65
16. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Annelerinin Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	66
17. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Babalarının Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	66
18. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Annelerinin Çalışma Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	67
19. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Babalarının Çalışma Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	67

20. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	68
21. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	68
22. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Babalarının Çalışma Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	69
23. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Okul Tercihlerine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	69
24. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	70
25. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Kayıt Öncesi Bilgi Düzeylerine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	71
26. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleki Danışmanlık Alma Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	71
27. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleğin Saygınlığına İnanma Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	72
28. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin İş Bulma Kaygısına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	72
29. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin İş Bulma Kaygısına Bağlı Olarak Değişimi	73
30. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleğin Ekonomik Kazanca İnanma Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	73
31. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleğin Ekonomik Kazanca İnanma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	74
32. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Diğer Okullara Yatay Geçiş Yapma Düşüncesine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	74
33. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Diğer Okullara Yatay Geçiş Yapma Düşüncesine Bağlı Olarak Değişimi	75
34. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleki Dersleri Zor Bulma Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	75
35. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Okul Başarı Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	76

36. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleki Yayınlara İlgi Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	76
37. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Meslek İle İlgili Konuşmalara Belgesellere İlgi Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları	77
38. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Meslek İle İlgili Konuşmalara Belgesellere İlgi Durumuna Bağlı Olarak Değişimi	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No.</u>	<u>Sayfa</u>
1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Dağılımı	54
2. Öğrencilerin Annenin Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	55
3. Öğrencilerin Babanın Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	56
4. Öğrencilerin Annenin Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	56
5. Öğrencilerin Babanın Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	57
6. Öğrencilerin Annenin İş Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	58
7. Öğrencilerin Babanın İş Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı	59
8. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirine Bağlı Olarak Dağılımı	59
9. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Bağlı Olarak Dağılımı	60
10. Öğrencilerin Endüstri Meslek Lisesini Seçme Nedenleri	61
11. Öğrencilerin Endüstri Meslek Lisesine Başlamasında Etkili Olan Faktörler	62
12. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümü Seçme Nedenleri	62
13. Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinde Etkili Olan Faktörler	63

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.k.	Adı Geçen Kaynak
Bildemer	Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ETÖGM	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi
MTE	Mesleki Teknik Eğitim
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
yy	Yüzyıl
TURMOB	Türkiye Serbest Muhasebeciler, Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
BT	Bilişim Teknolojileri

GİRİŞ

Bir kimsenin herhangi bir konuda doğru bir seçme işlemi yapabilmesi için, her şeyden önce, neler istediğini ve bunları elde edebilmek için ne gibi olanaklara sahip olduğunu bilmesi gerekir. Meslek seçimi sadece bir mesleki beceriye sahip olmayı seçmek değil aynı zamanda bir yaşam biçimi anlamına gelmektedir. Mesleğin getirdiği bilgi birikimi, mesleğin koşulları ve mesleğin sosyal çevresi kişinin oluşturacağı alışkanlıklarının ve yaşama biçiminin alt yapısını oluşturacaktır.

Gelecekte hangi mesleğin geçerli olacağını şimdiden bilmek çok önemlidir. Meslek seçme durumunda olan gençlerden bazıları “ Gelecekte hangi meslekler geçerli olacaktır?” sorusunu sormaktadır. Bu soruyu yanıtlayabilmek için bu gençlere “ Kaç yıl sonraki geleceği öğrenmek istiyorsun?” diye sormak gerekiyor. Teknolojinin hızla gelişmekte olduğu bir dünyada, bir mesleğin belki beş ya da on yıl sonrası tahmin edebiliriz. Ondan sonra bu çekici meslek teknolojinin gelişmesi ve buna bağlı olarak ekonomideki değişimler sonucunda önemini kaybetmiş olacak, belki de pek çok kişinin o alana girmesi sonucu bugünkü çekiciliğini yitirecektir. Ülkemizde bunun değişik örnekleri geçmişte yaşanmıştır ve yaşanmaya devam edecektir. İnsanların hangi mesleği seçtiği değil, bu hızlı değişime ayak uydurabilmek için ne gibi bilgi ve becerilerle donanmış olduğu önemlidir. Örneğin bir bilgisayar öğretmeni mesleği ile ilgili teknolojik gelişmeleri yakında takip etmiyorsa, kendini yenilemiyorsa ve günümüzde geçerliliğini yitirmiş programlama dilleri ya da işletim sistemlerini anlatıyorsa öğrencilerine faydalı olamaz. Gelişime ve değişime açık olmayan bir öğretmen mesleğinde ilerleyemez dolayısı ile verimli olamaz..

Saygı görme, her insanın en doğal hakkıdır. Ancak bunu saygın bir mesleğin üyesi olarak sağlama beklentisi pek gerçekçi değildir. Ayrıca meslekleri saygın olan ve olmayanlar olarak ayırmak da doğru değildir. İnsan bir mesleğin başarılı bir üyesi olursa saygınlık kazanır. Bu da sahip olduğu yetenekleri kullanmasına ve ilgi duyduğu etkinlikleri gerçekleştirebileceği bir mesleğin üyesi olmasıyla sağlanabilir. Bir kimsenin, niteliklerine uymayan bir mesleğe girmesi, mümkün olabilir ama o mesleğin başarılı, saygın bir üyesi olma olasılığı yoktur.

Eğitim sistemimiz öğrencilerin çoğunu ilköğretimin sonunda bir meslek eğitimi seçmeye, bir kısmını ise bir yıl sonra alan seçmeye zorlamaktadır. Bu yaştaki seçimlerin çoğu ebeveynlerin yönlendirmesi ile gerçekleşmektedir. Onlarında birçok seçenekten habersiz olarak bu işlemleri yürüttükleri gözlenmektedir. Oysa gençlerin, geleceklerini yakından ilgilendiren bir konuda karar vermeden önce, kendilerine açık olanakları araştırmaya girişmeleri, eğitim ve meslek seçenekleri hakkında bilgi edinme çabası göstermeleri gerekir.

İnsanların seçtikleri mesleklere uygun bilgi ve beceri düzeyine sahip olmalarının yanında, meslekleri severek yapmaları da çok önemlidir. Mesleğinde başarısız olan ya da mesleki tatmine ulaşamamış olan kişilerin aile hayatı ve arkadaş çevresinde de mutlu olamadıkları görülmüştür.

Hazırlamış olduğum bu tez çalışmasının birinci bölümünde: problem durumu, amaçlar, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır. İkinci bölümünde: meslek seçimi ile ilgili kavramlar, meslek seçiminde ilginin önemi ve ilgi envanterleri, mesleki gelişim kuramları ve orta öğretimde mesleğe yöneltme konuları yer almaktadır. Uygulama kısmında; yöntem, araştırma modeli, evren, örneklem, verilerin toplanması, işlenmesi, çözümü ve yorumlanması ilişkin bilgiler verilmiştir. Anket formlarının değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgular bağımsız değerkenlere uygun istatistik yöntemler kullanılarak tablolar ve grafikler halinde verilerek gerekli yorumlamalar yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise bulgulara bağlı olarak ulaşılan genel sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

I. BÖLÜM

TANIMLAR, AMAÇ, YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. PROBLEM

Teknolojideki ilerlemelerin ve değişimlerin çok hızlı yaşandığı günümüzde bilgi çağındaki gelişmelerin ve rekabetçi ortamın ülkemizdeki yansımalarından etkilenmemiz ve bu tempoya ayak uydurmaya çalışmamız kaçınılmazdır. Kısıtlı miktarda doğal kaynaklara sahip ülkeler, işletme maliyetleri yüksek olan bu kaynaklarını korumak ve rekabet edebilmek için teknolojilerinde verimliliği esas almalıdır. Teknolojinin kullanılması ve yeni teknolojilerin geliştirilmesinde verimliliğin yükseltilmesi gereksinimi, yeterli sayıda, gerekli niteliklere sahip, yetişmiş insan gücüne olan ihtiyacı arttırmaktadır.¹

Üretimin unsurları içerisinde en önemlisi insan gücüdür. İş yeri gerekli nitelikte ve sayıda insan gücüne sahip değilse, işletme ne kadar modern olursa olsun hedeflenen verimlilik ve kar elde edilememektedir. Sanayinin ihtiyacı olan yeterli nitelik ve sayıda insan gücünü yetiştirmenin en etkin yolu iş başında eğitimidir.²

İnsan gücünün verimli duruma getirilmesi, teknolojik değişimlere uyumunun sağlanması, iş ve eğitimin bütünleştirilmesi için mesleki ve teknik eğitime gereksinim vardır.³

Eğitim birçok alanda her zaman bütün değişimlerin ve gelişmelerin ön koşulu olarak düşünülmelidir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler sanayi yarışında kaliteli, uzun süreli, iş başında eğitim sağlamak için bütün imkânlarını kullanmak zorundadır. “Bir insanı veya bir toplumu değişim bilincine kavuşturmak ancak ve ancak eğitim yoluyla mümkündür”.⁴

Eğitimin amacı, bireyin gereksinimlerini ve toplumun taleplerini karşılayabilecek insan gizil güçlerinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesidir. İstenilen bilgi ve beceriler

¹ MEB. , XIV. Milli Eğitim Şurası, Ankara, 1993, s.291.

² MEB. , a.g.k. , s. 291.

³ Alkan, C., Doğan H. , Sezgin, İ., Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları, Ankara, 1996, s.26.

⁴ Harbison, F., Türkiye’de Eğitim ve Kalkınma, (Çev. Kaya, Y.K.), İstanbul , 1996, s.22.

geliştirildikten sonra bunlar toplumsal gereksinimlerini karşılayacak şekilde kanalize edilmelidir.⁵

Eğitim ile varılmak istenen nokta bilindiği gibi bireylerde davranış değişikliği oluşturarak, bireyleri mümkün olan en yüksek mükemmeliyet düzeyine ulaştırmaktır; mesleki eğitim ile amaçlanan, bireyin, mesleki ilgi ve gereksinimini güdüleme faktörü olarak kullanarak bütünü ile eğitmektir.⁶

Mesleki eğitimi oluşturan halkalardan biriside endüstri meslek liseleridir. Endüstri meslek liseleri orta öğretim seviyesinde endüstriyel mesleki eğitim uygulayan kurumlardır. Kaliteli, verimliliği yüksek üretimlerin gerçekleştirilip ülke gelişimine hizmet edilmesini, mesleki eğitimin amaçlarına ulaşmasına bağlıdır.

Endüstrileşmenin ve ülke gelişiminin temeli olan mesleki eğitimin amaçlarına ulaşması, bireylerin uygun meslek seçimine önemli ölçüde bağlıdır. Etkili bir mesleki rehberlik ile öğrencilerin ilgi ve yetenekleri ile işin ihtiyaçlarının dengelenmesi gerekmektedir. Mesleki rehberlik, bireylerin özgür seçimleri yoluyla, toplumun yaşamsal gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan bir insan gücü süreci olarak tanımlanırsa eğitimdeki tamamlayıcı rolü ortaya çıkar.⁷ Meslek seçimi ise kişinin hayatı boyunca verdiği en önemli kararlardan biridir. Verdiği bu karar hayatını; insanlar ile ilişkisini, işe olan sorumluluğunu, geçim tarzını, beklentilerini, işini sevmesini ve mutluluğunu olumlu ya da olumsuz etkileyecektir. Her insan belki okul öncesi yıllarda ne olacağını düşünür, geleceği hakkında bazı planlar kurar. Başlangıçta tamamen duygusal ve hayali olan meslek seçimi yaş ilerledikçe daha gerçekçi temellere dayandırılmaya başlanır. Ancak gençlerin çoğu, temel eğitim ya da orta öğrenimi bitirip meslek seçme konusunda kesin karar verme durumunda kaldıkları zaman şaşkınlığa düşmekte ve çoğu kez bütün hayatlarını geçirecekleri uğraşı alanlarının seçimini tesadüfe bırakmaktadırlar.⁸ Meslek seçimi pek çok alternatif arasından karar vermeyi gerektirir. Elbette ki bunu yapmak çok zordur. Bu bakımdan günümüz gençleri yardıma muhtaçtır.⁹ Meslek kişinin kimliğinin en önemli kaynağı ve onun etraftan saygı görmesine, başkaları ile ilişki kurmasına, toplumda bir yer

⁵ Öner, N. ; Yıldırım, G., Üniversite Seviyesinde Rehberlik ve Mesleğe Yönelme Sempozyumu Bildirileri , İstanbul, 1994, s.1.

⁶ Alkan, Doğan, Sezgin, a.g.k., s.26.

⁷ Öner, Yıldırım, a.g.k., s.1.

⁸ Kuzgun, Y.: “ Çağdaş İnsanın En Önemli Kararı Meslek Seçimi”, Bilim ve Teknik Dergisi Sayı:325, Ankara, 1991, s.85.

⁹ Özcan, A. O., “Ülkemiz İçin İsbetli Olabilecek Bir Mesleğe Yönelme Denemesi”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 325, İstanbul, 1985, s.10.

edinmesine, işe yaradığı duygusunu yaşamasına olanak veren bir etkinlik alanıdır. Bu etkinliklerden sağlanan doyum genel yaşamada yansır. Terside mümkün olacağından çalışma yaşamındaki mutsuzluğun en önemli nedeni kişinin seçtiği mesleğin kendi ilgi ve niteliklerine uygun olmamasıdır.¹⁰ Uygun meslek seçimi bireyin kendi yaşamını etkilemekle kalmaz ülkenin gelişimi ve üretkenliğine katkıda bulunur.¹¹

Ülkemizde meslek seçmenin yollarından birisi ilköğretimden sonra meslek liselerine gitmek, diğeri ise liseden sonra yüksek öğretime devam etmektedir. Örgün eğitimin dışında kalanlar çıraklık okullarında meslek öğrenmektedir. Meslek liselerinde mesleki beceri kazandırılan bireyler 4 yıl süren bir eğitimin sonunda mezun olur, kalifiye eleman olarak iş yaşamında yer bulurlar. Mesleki eğitim alan öğrencilerin bir an önce iş sahibi olma istekleri ve ailelerinin ekonomik kaygılarının meslek liselerini tercih nedenleri arasında olduğu söylenebilir. Ancak ülkemizde öğrenciler kendilerini yüksek öğretime gitmeye zorunlu hissetmektedir. Bu durumun başlıca nedenleri arasında öğrencilerin ilköğretim sonrası meslek tercihlerinden bilinçli kararlar verememeleri, bu kararları alırken, ailenin ve çevrenin etkisi, ailenin ekonomik durumu, ilköğretimdeki başarı durumu v.b. gibi faktörler sıralanabilir. Bunun yanı sıra diğeri bir sorunda mesleki eğitimin bireylerde bir ihtiyaç oluşturamamasıdır. Burada vurgulanması gereken birkaç noktada sanayi ve okul işbirliğinin yetersiz olduğu, mesleklerin öğrencilere tanıtılmadığı, kendi ilgilerinin ve yeteneklerinin farkında olmadan meslek tercihi yapmalarıdır. Bu noktalara sekizinci beş yıllık kalkınma planında da değinilmiştir. “ Ortaöğretimde etkili bir yönlendirme sisteminin bulunmaması ve özellikle mesleki-tekni eğitimi ve sanayi arasındaki işbirliğinin yeterince geliştirilememesi sebebiyle yükseköğretim kurumları önündeki yığılmalar devam etmiştir”.¹²

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin önemi her geçen gün biraz daha artmaktadır. Mesleki eğitime gereken önem verilmemektedir. Ülkemizde işsizliğin önüne geçebilmek için sanayi kuruluşlarının ihtiyacına yönelik nitelikli, çağın gerektirdiği alt yapı ve donanıma sahip ara elemanlara ihtiyaç vardır. Bunun için de mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması, cazip hale getirilmesi ve okulların gerekli alt yapıya kavuşturulması gerekir.

¹⁰ Kuzgun, Y., Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar, Ankara, 2000, s.2.

¹¹ Öner, Yıldırım, a.g.k., s.1.

¹² www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8.pdf (02.08.2007)

Bu araştırmada bireylerin kendi geleceklerini belirlerken verdikleri meslek seçimi kararlarının ilgilerine ne derece uygun olduğu, Meslek Liselerinin Bilişim Teknolojileri alanında okumakta olan öğrencilerin meslek seçimi kararlarını nasıl aldıkları, meslekleri hakkında ne düşündükleri araştırılacak ve mesleki eğitimin amaçlarına ne düzeyde ulaştığı vurgulanacaktır.

2. PROBLEM CÜMLESİ

Endüstri meslek liselerinin Bilişim teknolojileri alanında eğitim gören öğrencilerin mesleki ilgileri ile seçtikleri bölüm arasındaki ilişkiler ve meslek seçimi kriterleri nedir?

3. ÖNEM

Çağımızın en büyük sorunlarından birisi de kişilerin kendilerine uygun meslekleri seğememeleridir. Günümüzde mesleklerde çeşitliliğin artması, uzmanlaşmanın ön plana çıkması gibi gelişmeler yaşanırken ülkemizde mesleki yönelim çalışmaları aynı hızda gelişme gösterememektedir. Hayatlarının en önemli kararlarını alırken gençler çoğu zaman yalnız kalmakta ailelerinin ve çevrelerinin istekleri doğrultusunda ya da tamamı ile tesadüflere dayalı meslek seçimi yapmaktadırlar. Özellikle ilköğretim sonrası meslek seğen gençler için durum daha zor bir hal almaktadır. Gençlerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alarak mesleki eğitim tercihleri birçok açıdan önemlidir. Mesleki eğitim sonrası iş yaşamında yer bulmaları, mesleklerini sevmeleri, okul sonrası başka mesleklere yönelme ihtiyacı duymamaları mesleki eğitimin amaçlarına ulaşmasını sağlayacaktır.

Bu araştırma, meslek lisesi bilişim teknolojileri alanında okumakta olan öğrencilerin ilgileri ile meslek seçimleri arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek ve meslek seçimleri kriterlerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Araştırmanın sonuçlarının endüstri meslek lisesi öğrencilerinin mesleki ilgilerine göre uygun bölüme yerleştirilmeleri ve belirlenen hedeflerine ulaşmaları açısından önemli olacağı düşünölmektedir.

4. VARSAYIMLAR

1.Meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin ülke ekonomisine katkıları önemlidir.

2. Öğrenciler kendilerine verilen bilgi toplama aracı “Meslek Yönelim Envanteri” ni içtenlikle ve doğru olarak yanıtlayacaklardır.

3. Araştırmaya katılan öğrencilerin soruları aynı şekilde algıladıkları varsayılmıştır.

4. Anket uygulanan üçüncü sınıf öğrencilerinin endüstri meslek liseleri ile ilgili kararları ve mezuniyet sonrası ne yapacakları konusunda bilinçlidirler.

5. SINIRLILIKLAR

1. İstanbul ili içinde Küçükçekmece ve Avcılar ilçelerinde bulunan örneklem olarak seçilen Endüstri Meslek Liseleri ile sınırlıdır.

2. Bilişim Teknolojileri Alanında eğitim gören öğrencilerle sınırlıdır.

3. 2006–2007 Eğitim- Öğretim yılı ile sınırlıdır.

4. Araştırma ulaşılabilen literatür ile sınırlıdır.

5. Bilgi toplama aracında bulunan 32 soru ile sınırlıdır.

6. TANIMLAR

6.1. Mesleki İlgi: Herhangi bir zorlama hali olmadan ya da kendisine ödül vaat edilmeden bireyin doyum sağladığı faaliyetlere yönelmesidir. ¹³

6.2. Meslek Seçimi: Girilmek istenen (tercih edilen) meslekler arasından, girme olasılığı en yüksek olana yönelmedir. ¹⁴

Endüstri Meslek Lisesi: Endüstri Meslek Liseleri, ilköğretim üzerine öğrenim süresi 4 yıl olan öğrencilere; orta öğretim seviyesinde asgari genel kültür ve uygar bir dünya görüşü sağlanması yanında, çeşitli meslek alanlarında endüstrinin ihtiyaç duyduğu mesleki formasyon verilmek suretiyle öğrencileri iş alanlarına ve yüksek öğretime hazırlayan programların uygulandığı endüstriyel teknik öğretim okullarıdır. ¹⁵

6.3. Mesleki ve Teknik Eğitim: Bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi

¹³ Kuzgun, Y., Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Ankara, 1988, s.4.

¹⁴ Kuzgun, a.g.k., s.5.

¹⁵ ETÖGM, 1999- 2000 Öğretim Yılında Endüstriyel Teknik Öğretim Okul ve Kurumları, Ankara, 1999, s.19.

zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme sürecidir.¹⁶

6.4. Olgusal Veriler: Kişisel yargılardan bağımsız olarak var olan, herkesin üzerinde anlaşabildiği türden, gözlenebilir ölçütleri olan gerçeklerdir.¹⁷

6.5. Yargısal Veriler: Olgusal nitelikte olmayan, diğer tüm veriler yargısal verilerdir. Bu veriler; öznel olup, ayrıca yorum gerektirir.¹⁸

6.6. Güvenilirlik: Ölçme sonuçlarının tesadüfî hatalardan arınırlık derecesini ifade eden bir kavramdır.

6.7. Geçerlilik: Ölçeğin kullanılış amacına uygunluğudur.

7. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI

7.1. Genel Amaçlar

Endüstri Meslek Lisesi Bilişim Teknolojileri Alanında eğitim görmekte olan öğrencilerin ölçülen mesleki ilgileri ile seçtikleri bölüm arasındaki ilişkileri tespit edip, mesleki ilgilerine ne derece uygun meslek tercihi yaptıkları, bu tercihleri yaparken nelerin etkisinde kaldıkları, eğitim ve eğitim sonrası durumlarını nasıl değerlendirdikleri araştırılacaktır.

7.2. Alt Amaçlar

1. Endüstri meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin bölüm, cinsiyet bireysel değişiklerine göre dağılımları nedir?

2. Endüstri meslek lisesinde eğitim gören öğrencilerin anne-babanın hayatta olması, anne-babanın eğitim durumu, anne-babanın iş durumu, ailenin ortalama aylık geliri ve kardeş sayısı gibi sosyal-ekonomik bağımsız değişkenliklerine göre dağılımları nedir?

Öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanterinden aldıkları puanlar ile;

- Bölüm

¹⁶ Alkan, Doğan, Sezgin, a.g.k., s.3.

¹⁷ Karasar, N., Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara , 1994, s.132.

¹⁸ Turgut, F. M., Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları, Ankara, 1987, s.31.

- Cinsiyet
- Anne-babanın hayatta olması
- Anne-babanın öğrenim durumu
- Anne-babanın iş durumu
- Ailenin gelir durumu
- Kardeş sayısı değişkenlikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Öğrencilerin öğrenim gördüğü bölüm, cinsiyet, ailenin hayatta olması, anne babanın eğitim durumu, anne-babanın iş durumu, kardeş sayısı bağımsız değişkenlikleri ile;

- Endüstri meslek liselerini seçme nedenleri,
- Okudukları bölümü seçme nedenleri,
- Endüstri meslek liselerine başlamalarında kimlerin etkili olduğu,
- Okumakta oldukları bölümü seçmelerinde kimlerin etkili olduğu,
- Okumakta oldukları bölüme kayıt olmadan önce bölüm ile ilgili bilgili olma durumu,
- İlköğretimde okul türleri ve meslek dalları ile ilgili mesleki danışmalık alma durumu ve kimlerden aldıkları,
- Yetenek ve becerilerine uygun meslek seçimi için meslek veya ilgi testleri yapılması,
- Mezun olduktan sonra mesleklerini yapmak istemeleri,
- Mesleklerinin toplumda saygınlığı olmasına inanmaları,
- Mesleklerinin iş bulabilmek yönden tatmin edici olduğuna inanmaları,
- Mesleklerin ekonomik yönden tatmin edici olmaları,
- Diğer okul türlerine yatay geçişlerin olması halinde geçmeyi düşünmeleri,
- Hayal ettikleri mesleklerin olması arasında bir ilişki var mıdır?

8. BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANI ¹⁹

Bu kısımda Bilişim Teknolojileri Alanındaki meslekleri tanımış olacaksınız

8.1. Alanın Mevcut Durumu ve Geleceği

Bilgisayar kullanımı yirminci yüzyılın özellikle son on yılında büyük bir hızla artmıştır. Bu artış, hem tüm dünyaya yayılarak hem de kullanım alanı çeşitlenerek olmuştur.

Bilişim Teknolojileri; bilgisayar sektöründeki gelişmelerin sonucunda ortaya çıkmış ve verileri saklamak, iletmek ve işlemek için kullanılan bilgisayar donanım ve yazılım teknolojilerini içeren bir alandır. Ancak bugün için Bilişim Teknolojileri (BT), yalnızca bilgisayar sistemlerinin kurulması ve yazılımların yapılandırılması ile sınırlı bir alan değildir. BT, güncel bir bakışla; bilgisayar donanımı, yazılımı, bilgisayar ağları, iletişim teknolojileri, bu alanda yetişmiş insan gücü, prosedürler, internet, intranet ve iletişim araçları gibi çok sayıda bileşene sahiptir. Bilişim sektörü dünyada son 50 yıldır var olan ancak günümüzde olağanüstü öneme sahip olan bir sektördür. Katma değeri oldukça yüksek olan bilişim sektörü, gelişmiş ülkelerde gözde sektörlerin başında gelmektedir. Ülkemizde işletmeler kurumsallaşma yolunda hızla ilerledikçe Bilişim Teknolojileri alanına olan ihtiyaç daha da artmaya başlamıştır. Bu sebepten, Bilişim Teknolojileri alanında yeterli sahibi insanlara çok ihtiyaç duyulmaktadır. Halen başka dallardan, mesleklerden insanlar bu alandaki ihtiyaca yönelmeye devam etmektedirler. Ancak doğru olan bu alanın içinde, temelden bu yeterliklere sahip insanlar yetiştirmektir. Gelecekte de Bilişim Teknolojileri, çalışma hayatının en önemli unsuru olmaya devam edecektir. Bu alanda yeterli sahibi insanlar yetiştirmek ülkemizde bu sektörün gelişimi ve ilerlemesi için çok önemlidir.

8.2. Alanın Altında Yer Alan Meslekler

Bilişim Teknolojileri Alanı altında şu dallar bulunmaktadır:

- Ağ İşletmenliği
- Web Programcılığı
- Veri Tabanı Programcılığı

¹⁹ MEB., Mesleki ve Teknik Eğitim Alanları Tanıtım Modülü, 2005, s. 27.

- Bilgisayar Teknik Servisi

8.2.1. Ağ İşletmenliği

Tanımı

Bilgisayar sistemlerinin donanım ve yazılım kurulumu, ağ sistemlerinin kurulumu, yönetimi ve ağ ortamı üzerinde yaşanabilecek sorunlar, çözüm yolları ve geniş ağ sistemleri yönetimine sahip nitelikli kişidir.

Görevleri

- İş organizasyonu yapmak.
- Analiz yapmak.
- Algoritma yapmak.
- Ağ kurulacak ortamı (ağın altyapısını) oluşturmak.
- Oluşturulan ortama fiziksel olarak bilgisayar ağı kurmak.
- Geniş ağ sistemleri için yönlendirme yapmak.
- Bilgisayar ağını yönetecek sunucu işletim sistemini kurmak.
- Sunucuyu ağdaki bilgisayarların yöneticisi olarak tespit etmek.
- Ağ ortamında oluşabilecek fiziksel ve yazılımsal sorunları gidermek.
- Meslekî gelişime ilişkin faaliyetleri yürütmek.

8.2.2. Web Programcısı

Tanımı

Bilgisayar sistemlerinin donanım ve yazılım olarak kurulumu bilgilerinin yanında, web sayfası tasarımına ve programlama dilleri yardımıyla etkileşimli web uygulamaları hazırlayan nitelikli kişidir.

Görevleri

- İş organizasyonu yapmak.
- Analiz yapmak.
- İhtiyaçları değerlendirmek.
- Algoritma yapmak.
- Web sitesinin görsel tasarımını yapmak.

- Tasarlanan sitenin yerel yayını yapılarak test etmek.
- Meslekî gelişime ilişkin faaliyetleri yürütmek.

8.2.3. Veri Tabanı Programcısı

Tanım

Bilgisayar sistemlerinin donanım ve yazılım kurulumu, veri tabanı ve programlama dilinin kurulumu, veri tabanının oluşturulması ve yönetimi, yazılım geliştirme, hata giderme, bakım ve yedek almaya sahip nitelikli kişidir.

Görevleri

- İş organizasyonu yapmak.
- Analiz yapmak.
- İhtiyaçları değerlendirmek.
- Algoritma yapmak.
- Veri Tabanına ait tabloları tasarlamak.
- Veri Tabanına ait tabloları program üzerinde oluşturmak.
- Veri Tabanına ait ara yüz ortamını geliştirmek.
- Tamamlanan projenin testini gerçekleştirmek.
- Meslekî gelişime ilişkin faaliyetleri yürütmek.

8.2.4 Bilgisayar Teknik Servisçisi

Tanım

Bilgisayar sistemlerinin donanım ve yazılım kurulumu, bakım ve arıza giderme işlemleri ve bilgisayar ile kontrol edilebilen sistemler kurmaya sahip nitelikli kişidir.

Görevleri

- İş organizasyonu yapmak.
- Analiz yapmak.
- İhtiyaçları değerlendirmek.
- Hataları tespit etmek.
- Algoritma yapmak.
- Arıza gidermek.

- Devre tasarımı yapmak.
- Devreyi gerçekleştirmek.
- İhtiyaç olursa bilgisayar ile kontrol edilebilen projeler geliştirmek.
- Tamamlanan projenin testini gerçekleştirmek.
- Meslekî gelişime ilişkin faaliyetleri yürütmek.

8.3. Meslek Elemanında Aranılan Özellikler

Ağ işletmenliği meslek elemanlarının;

- Sistemli düşünme gücüne sahip,
- Matematikle ilgili konularda başarılı,
- Kendini yenileyebilen,
- Araştırmacı,
- Sabırlı ve dikkatli, sorumluluk sahibi,
- Şekiller arasındaki ilişkileri algılayabilen,
- Ayrıntılara önem veren,
- Bireysel karar verme yeteneği güçlü olan,
- Mantığı güçlü, dikkatli ve de sabırlı,
- Yabancı dile ilgi duyan kimseler olmaları gerekir

Web programcısı olmak isteyenlerin;

- Tasarım ve görsel yeterliliğine sahip,
- Yabancı dil bilen,
- Ekip içinde çalışabilen,
- Sistemli düşünebilen,
- Matematikle ilgili konularda başarılı,
- Kendini yenileyebilen,
- Araştırmacı,
- Sabırlı ve dikkatli,
- Bir konunun çözümlenmesi için yapılması gereken işlemleri bilgisayar diline aktarabilen kimseler olmaları gerekir.

Veri tabanı programcısı olmak isteyenlerin;

- Tasarım ve görsel yeterliliğine sahip,
- Yabancı dil bilen,
- Ekip içinde çalışabilen,
- Sistemli düşünebilen,
- Matematikle ilgili konularda başarılı,
- Kendini yenileyebilen,
- Araştırmacı,
- İyi derecede tanımlama yeteneğine sahip,
- Sabırlı ve dikkatli,
- Verilerin saklanması için yapılması gereken işlemleri bilgisayar diline aktarabilen kimseler olmaları gerekir.

Bilgisayar teknik servisi olmak isteyenlerin;

- El ve güç aletlerini güvenli kullanma yeteneğine sahip,
- Yabancı dil bilen,
- Ekip içinde çalışabilen,
- Sistemli düşünebilen,
- Matematikle ilgili konularda başarılı,
- Kendini yenileyebilen,
- Araştırmacı,
- Hassas çalışma tekniklerini kullanabilen,
- Sabırlı ve dikkatli,
- Bilgisayar ile anlaşabilme ve kontrol edilebilme özelliklerine sahip devreleri araştırabilme ve geliştirebilme yeteneğine sahip kimseler olmaları gerekir.

8.4. Çalışma Ortamı ve Koşulları

Ağ işletmenleri, endüstride ve işletmelerde bilgisayar kullanılacak iş ortamlarında çalışırlar. Ayrıca geniş ağ bağlantıları oluşturabilmek için dış ortamda, oluşturulan ağların yönetimi için sunucuların bulunduğu büro ortamlarında çalışırlar. Birinci derecede cihaz, alet ve yazılımlarla ilgilidirler. Ancak, zaman zaman meslektaşları ve müşterilerle iletişim

kurmaları gerekir. Meslekteki hastalık riskleri, ağ işletmenleri el aletleri ile fazla çalıştıkları için çeşitli iş kazaları riski ile karşı karşıya kalırlar. Bilgisayarda çalışanların şikâyetlerini boyun, omuz, el, kol, ayak ve sırt bölgelerinde yorgunluğa bağlı rahatsızlıklar meydana getirir. Bu tür rahatsızlıklar eklem ve kas hastalıklarına sebep olur.

Web programcısı, büro ortamında çalışır ve genellikle tasarım ve görsel unsurlarla uğraşır. Çalışırken diğer meslektaşlarıyla ve iş sahipleriyle etkileşim hâlinindedir. İş oturarak yürütülür, ortam genellikle sessizdir. Meslekteki hastalık riskleri; bilgisayar çalışanlarının görmeye yönelik sorunlarının başında göz sulanması, gözlerde tahriş ve batma, göz yorgunluğu, mavi ve çift görme gelmektedir. Bilgisayarda çalışanların başlıca şikâyetlerini boyun, omuz, el, kol, ayak ve sırt bölgelerinde yorgunluğa bağlı rahatsızlıklar meydana getirir. Bu tür rahatsızlıklar eklem ve kas hastalıkları oluşturur.

Veri Tabanı programcısı, büro ortamında çalışır ve genellikle programlama ve görsel unsurlarla uğraşır. Çalışırken diğer meslektaşlarıyla ve iş sahipleriyle etkileşim hâlinindedir. İş oturarak yürütülür, ortam genellikle sessizdir. Meslekteki hastalık riskleri; bilgisayar çalışanlarının görmeye yönelik sorunlarının başında göz sulanması, gözlerde tahriş ve batma, göz yorgunluğu, mavi ve çift görme gelmektedir. Bilgisayarda çalışanların başlıca şikâyetlerini boyun, omuz, el, kol, ayak ve sırt bölgelerinde yorgunluğa bağlı rahatsızlıklar meydana getirir. Bu tür rahatsızlıklar eklem ve kas hastalıkları oluşturur.

Bilgisayar teknik servis elemanı, teknik servis (bilgisayar toplanan) ortamında, elektronik devre yapımını gerçekleştirebileceği atölye ortamında çalışır. El aletlerini çok kullanır. Çalışırken diğer meslektaşlarıyla ve iş sahipleriyle etkileşim hâlinindedir. İş çoğunlukla ayakta yürütülür, ortam biraz da olsa hareketlidir. Meslekteki hastalık riskleri, bilgisayar teknik servis elemanları ayakta çok fazla vakit geçirirler. Bu nedenle vücut yorgunlukları fazla olur. Elektronik devreleri gerçekleştirirken baskı devre yapımında ortaya çıkan gaza karşı dikkatli olmak gerekir. Lehimleme yaparken yanma riskine karşı dikkatli olmaları gerekir.

8.5. İş Bulma İmkânları

Ağ işletmenleri, bilgisayar satış ve teknik destek firmaları, bankalar, sigorta şirketleri, ticarî kuruluşlar, internet servis sağlayıcıları, internet yayıncılık şirketleri, radyo televizyon şirketleri, araştırma şirketleri, borsalar, ulaştırma, lojistik firmaları ve hizmet

sektöründe yer alan kamu kurum ve kuruluşlarında geniş iş imkânına sahiptirler. Ayrıca kendi adlarına işyeri açabilirler.

Web programcılarını, kamu kuruluşları, bankalar ile özel sektöre ait iş yerleri, internet üzerinden ticaret (e-ticaret) yapan firmalarda çalışabilirler. Ayrıca kendilerine ait özel iş yerleri de açabilirler.

Veri Tabanı programcılarını, kamu kuruluşları, bankalar ile özel sektöre ait firmalar da çalışabilirler. Ayrıca kendilerine ait özel iş yerleri de açabilirler.

Teknik servis elemanları, bilgisayar toplama ve satış işlemi yapan firmalarda, bünyesinde bilgisayar bulunduran iş yerleri, şirketlerde, özel sektöre ait firmalarda çalışabilirler. Ayrıca kendilerine ait özel iş yerleri de açabilirler.

II. BÖLÜM

MESLEK SEÇİMİ

1. GENEL BİLGİLER

Araştırmanın bu bölümünde, ilgili literatür ve araştırmalar yer almaktadır. Literatür bölümünde meslek seçimi ile ilgili kavramlar, meslek seçiminde ilginin önemi ve ilgi envanterleri, mesleki gelişim kuramları ve orta öğretimde mesleğe yöneltme konuları yer almaktadır. Araştırmalar bölümünde ise, konu ile ilgili ülkemizde yapılan araştırmalar bulunmaktadır.

2. MESLEK SEÇİMİ VE MESLEĞE YÖNELTME

2.1. Meslek Seçimi İle İlgili Bazı Kavramlar

Meslek seçimi ile ilgili kavramların yer aldığı bu bölümde iş ve meslek, meslek tercihi ve meslek seçimi ile mesleki rehberlik konularına ait tanımlar bulunmaktadır.

2.1.1. İş ve Meslek

İş, bir iş yerinde benzer etkinlikler grubudur. İş mesleki bilgi ve becerinin uygulanmasıdır. Bir kimsenin mesleği olabilir ama işi olmayabilir. Ancak işi olanın mesleği vardır.¹ İş yapmak insanın doğasında saklıdır. Eğitim ve öğretim gerekmez iş yapılabilir. Meslek ise sürekli bir eğitim sonrasında kazanılır. İş düzenli olarak yapılan bir üretkenliktir. Bu üretkenlik karşılığında bir ücret alınmıyorsa yapılan iş meslek niteliği kazanır.²

Mesleğin sadece bir para kazanma aracı olmayıp, bireyin kendini gerçekleştirme yolu olduğu da söylenebilir. Meslek belirli bir okul eğitimi gerektirebileceği gibi tecrübe ile de öğrenilebilir. Meslek sahibi bir insan toplumda saygı görür, çevresiyle ilişki kurar, kendi kapasitesini kullanarak üretir. Mesleğinden sağladığı doyum onun mutluluğunun en önemli kaynağıdır. Ancak çalışma yaşamındaki huzursuzluk, mesleğinden tatmin olmama veya mesleğini sevmeme durumları kişilerin psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkiler. İnsanlar

¹ Kuzgun, a.g.k., s.1.

² Telman, C., Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi, İstanbul, 2000, s.23.

yaşamda üretebildiklerinde, yaratabildiklerinde bunları da sevdikleri ve başarılı oldukları mesleklerle yapabildiklerinde mutlu olmaktadır.

2.1.2. Meslek Tercihi ve Meslek Seçimi

Meslek tercihi, meslekleri istenirlik açısından sıraya koymaktır. Bu anlamda tercihin ilgi, toplumsal saygınlık ve kazanç gibi faktörlerden etkilendiği söylenebilir. Kişi ya ilgi çekici etkinlikleri içerdiği ya da kendisi için önemli kişilerce beğenilir olduğundan çeşitli mesleklere girmek isteyebilir. Meslek seçimi bireyin tercih ettiği meslekler arasından birini ayırması ve buna ulaşmak için çaba göstermesidir. Yani bu durumda meslek seçimi beğenilen mesleklerden birine karar kılmaktır. O halde, meslek seçimi, girilmek istenen meslekler arasından girme olasılığı en yüksek olana yönelmedir.³ Burada meslek seçimi ile meslek tercihi arasındaki ayrımı belirtmek gerekir. Seçim kişinin ileride ne yapacağını, tercih ise ne yapmak istediğini gösterir. Genç yaşlarda seçim ile tercih arasındaki ilişkinin yüksek olduğu yaş ilerledikçe azaldığı görülür.⁴

Meslek seçimi bir anda verilen bir karar olmayıp bireyin meslekler hakkında geliştirdiği algısal çerçeve ile koşulların etkileşimi içinde ortaya çıkan bir sonuçtur. Mesleki karar mesleki gelişim sürecinin sonunda yapılan bir seçimdir.⁵ Meslek seçimi, bir gelişme oluşumu olduğuna göre, çocuğun mesleklerle ilgi bilgi ve görgülerinin küçük yaşlardan itibaren geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple okulda öğrencilere meslek bilgisinin ayrıntı derecesi ve içeriği öğrencinin yaşına, olgunluk seviyesine denk olmak zorundadır. Önemli olan mesleki gelişim sürecini bireyin nasıl yaşadığıdır. Doğru kararlar vermiş ya da bu süreci verimli bir şekilde değerlendirmiş olan kişiler kendi hayatlarında mutluluğa ulaşmakta yakınlarını hayal kırıklığına uğratmayıp, insan gücü ihtiyacında israfa yol açmayıp, ülke kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır.

2.1.3. Mesleki Rehberlik

Mesleki rehberlik, türlü eslekleri tanımaları, kişisel özelliklerine uygun meslekleri seçmeleri, mesleklere hazırlanmaları ve mesleklerde gelişmeleri amacı ile bireylere yapılan

³ Kuzgun, a.g.k., s.13.

⁴ Durlanık, M., Bireysel Danışma Hizmetlerinin Öğrencilerin Mesleki Tercihlerine Etkisi , Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Konya, 1998, s.13.

⁵ Yeşilyaprak, B., Eğitimde Rehberlik Hizmetleri, Ankara, 2000, s.206.

yardımlar olarak tanımlanabilir.⁶ Mesleki rehberlik bireyin kişilik özelliklerine, ilgi ve yeteneklerine en uygun mesleği seçmesine ve bu alanda ilerlemesine yardım etmektedir. Bireyin kişilik özelliklerine, ilgi ve yeteneklerine uygun olmayan bir meslek, kişiyi sürekli huzursuzluklara sürükler ve onun ruh sağlığını bozar.

Meslek rehberliği, bireyin mesleklere ve meslek seçimine ait problemleri ile uğraşan rehberlik ve danışma faaliyetidir. Meslek rehberliği, bireyin kendi nitelik ve şartlarını kavrayarak onlara en uygun mesleği seçmesi bu meslek için hazırlaması ve bu mesleğe girerek orada başarı ile ilerlemesi oluşumuna yardım faaliyetleridir. Bu oluşum, bireyle beraber olgunlaşarak devam eden bir oluşumdur. Bu tanıma göre a) Bireyin kendini tanınmasına b) Meslekleri özellikle seçeceği mesleği etraflica tanınmasına c) Kendisindeki nitelik ve şartlar ile meleğin gereklerini birbiri ile uyulmamasına yardım etmektedir.⁷

2.2. Mesleğin ya da Yapılan İşin İnsan Yaşamındaki Önemi

Yetişkin bireylerin hayatının büyük bir kısmını mesleklerini yaparak geçirdikleri söylenebilir. Ancak toplumda bazı bireyler mesleklerini severek ve isteyerek seçmiş olduklarından daha huzurlu ve mutlu yaşarken, bazı bireyler ise ilgi duymadıkları mesleklerini istemeden, tesadüfen seçtikleri için huzursuz ve mutsuz olmaktadır. İnsan hayatında önemli yer tutan meslek seçimi yaşadığımız yüzyılda kolay olmamaktadır. Teknolojinin hızla ilerlemesi ile meslekler çoğalmış, mesleklerde uzmanlaşma ve mesleki eğitim süreleri artmıştır. Bireylerin meslekleri gözlemleyerek seçme olasılıkları iyice azalmıştır. Meslek seçimi artık bireyin önünde, alınması zor bir karar durumuna gelmiştir. Günümüzde özgür toplumlarda bireyler mesleklerini özgürce seçebilmektedir. Ancak kendi geleceğini belirleme özgürlüğü bireye kararın sonuçlarını kabullenme sorumluluğunu da yüklemektedir. Buda bireyde varoluş kaygısı denilen bir tür bunalıma yol açabilmektedir.⁸

Meslek insan yaşamının büyük bir kısmını kaplayan önemli bir etkinliktir. Birey mesleği sayesinde çevresi ile iletişim kurup kendini aşmaya çalışır. Mesleği ile ilgili

⁶ Kepçeoğlu, M., Psikolojik Danışma ve Rehberlik , İstanbul, 1997, s.64.

⁷ Tan, H., Psikolojik Danışma ve Rehberlik , Ankara, 1992, s.122-123.

⁸ Kuzgun, Y.: “Çağdaş İnsanın En Önemli Kararı Meslek Seçimi”, Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı:325, Ankara, 1994.

kuralları bilir ve sosyalleşmesinin bir parçası olarak toplum içinde itibar kazanmaya çalışır. Mesleğin her insanın yaşamındaki yeri farklıdır. Bu farklılıkları şöyle sıralayabiliriz.⁹

- Meslek, insana toplum içerisinde belirli bir yer sağlar.
- Meslek, kişiye sorumluluk yükler. Sorumluluk bilinci mesleki olgunluk sağlar.
- Meslek, insanın kendini gerçekleştirdiği bir olgudur.
- Meslek, insanın gerçekleştirebileceği performansı ortaya koyar.
- Meslek, yaşamı anlamlı kılar.
- Meslek, bireyin kendini gerçekleştirdiği bir yerdir.
- Meslek, insanın olgunlaşmasını sağlar ve onun yaratıcı olmasına imkân tanır.
- Meslek, kişiye ekonomik özgürlük sağlar.
- Meslek, bir statü sembolüdür.

2.3. Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler

Meslek seçimi, belli bir gelişim sürecinden sonra, çok yönlü faktörlerin etkisiyle yapılmaktadır. Bu karmaşık süreci, bireyin ihtiyaçları, değerleri, ilgileri genel ve özel yetenekleri ve diğer kişilik özellikleri gibi psikolojik faktörler; ailesi, bölgenin özellikleri, iş olanakları, rastlantılar ve piyasadaki arz talep durumu gibi çok çeşitli faktörler etkilemektedir.¹⁰ Aşağıda bu konu ile ilgili uzmanların sınıflandırmaları yer almaktadır. Kuzgun'a göre meslek seçimini etkileyen faktörler şunlardır;

- Yetenek
- İlgili
- Meslek değerleri
- Yetkinlik beklentisi ve meslek seçimi
- Risk alma
- Psikolojik ihtiyaçlar
- Sosyo ekonomik düzey
- Aile ilişkileri
- Cinsiyet

⁹ Telman, C., Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi, İstanbul, 2000, s.24-25.

¹⁰ Özgüven, İ. E., Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Ankara, 2000, s.158.

Özgüven'e göre Meslek seçimini etkileyen faktörler şunlardır;

- Rastlantılar
- Çevre koşulları
- Bireysel nitelikler
- Aile tutum ve nitelikleri

Tan'a göre meslek seçimini etkileyen faktörler şunlardır;

- Bireyin nitelikleri(fiziksel, kişilik, akademik, sosyal)
- Mesleklerin Nitelikleri
- Mesleklere ait bilgilerin toplanması ve muhafazası

2.4. Mesleki Gelişim Dönemleri

Ülkü 1976 ve Özoğlu 1982'ye göre bireyde gelişim sırasıyla; büyüme, araştırma, yerleşme, koruma ve sürdürme, emeklilik olmak üzere, beş evrede gerçekleşmektedir. Bu sınıflama evrensellik taşımakla birlikte, mesleksel gelişim ve davranışların, toplumlara ya da kültürlere göre ayrılık gösterdiği de bilinmektedir.

Büyüme Dönemi: Doğuşundan 14 yaşına değin bireyde açık ve kesin bir mesleksel eğilim görülmemektedir. Bu dönem sonuna doğru bireyin yetenek ve ilgileri önem kazanmakta ve bunlar doğrultusunda mesleksel eğilimleri belirlemeye başlamaktadır.

Araştırma Dönemi: Birey mesleksel gelişimi ile ilgili ilk adımları 15-24 yaşları arasına rastlayan bu dönemde atmaktadır. Bu dönemin başlarında geçici mesleki eğilimler gösterirken, zamanla oluşturduğu meslek tasarımıyla gerçekle karşılaştırarak denetlemekte ve bu tasarımı gerçeğe dönüştürme çabasına girmektedir.

Yerleşme Dönemi : Bu dönem 25- 44 yaşları arasında gerçekleşmektedir. Bu dönem bir işe girmeyi ve bir kariyer sürdürmeyi kapsar.

Koruma ve Sürdürme Dönemi: Bu dönem 45- 64 yaş arasında gerçekleşmektedir.

Bireyin iş dünyasındaki yerini korumayı hedeflediği görülür.

Emeklilik Dönemi : 65 yaş ve üzerini kapsamaktadır. Emeklilik yıllarını kapsar, etkin meslek uğraşı son bulur, dinlenme yılları da denilen bu dönemde kişi günlerini kendi isteğine göre mesleğine ilişkin ya da özel ilgi alanına giren konularla uğraşarak geçirmektedir.

3. MESLEK SEÇİMİNDE İLGİNİN ÖNEMİ

Bu bölümde ilgi ve ilgi türlerinin tanımı yapılarak, ülkemizde yaygın olarak kullanılan ilgi envanterleri açıklanacaktır.

3.1. İlgi ve İlgi Türleri

İlgi, belli faaliyetlere isteyerek yönelme, bu faaliyetleri kısıtlayıcı koşullar altında bile başka faaliyetlere tercih etme ve bu faaliyetleri yaparken yorgunluk yerine dinlenmişlik, bıkkınlık yerine devam etme isteği duyma durumlarında, varlığına hükmettiğimiz bir iç uyarıcıdır. İlginin tanımlanması ve nasıl ölçülebileceği ile ilgili ilk çalışmalar 1916'da Carnegie Teknoloji Enstitüsünde Walter Bingman tarafından başlatılmıştır. 1916 yılından bugüne kadar ilginin ölçülmesi konusunda pek çok araştırma yapılmasına rağmen ilgi hakkında doyurucu tanımlama yapılamamıştır.¹¹

İlk ilgi envanterini geliştiren Strong ilgiyi, bir kimsenin bir kişiye, nesneye veya faaliyete karşı gösterdiği hoşlanma, hoşlanmama ya da kayıtsız kalma şeklindeki tepki olarak tanımlamıştır. Strong ilginin davranışın yönünü belirleyen bir iç uyarıcı olduğunu ve bu iç uyarıcının (istek veya arzu) başlattığı davranış amacına ulaşım sonunda kişiye doyum sağladıkça davranışın yerleşmeye ve alışkanlık haline gelmeye başladığını ifade etmektedir. Başlangıçta rastgele yapılan bir etkinlik bir ihtiyacı doğurabilir. Bu da gelecekte etkinliğin tekrarlanma sıklığını arttırabilir. Bunun tersi olduğunda kişi o etkinlikleri yapmaktan kaçınır.¹² Strong'a göre bir etkinliğe yaklaşma kadar ondan uzaklaşmada ilginin belirtisidir. Roe (1956)'ya göre ilgi, bir kimsenin özel bir gayret sarf etmeden dikkat ettiği, gözlemlediği, üzerinde durup düşündüğü ve zevk alarak yaptığı işlerdir. Buna göre ilgi enerjinin uzun bir süre belli bir noktada toplanmasıdır.

İlginin tanımı kadar nasıl ölçüleceği de önemlidir. Super'e göre ilgi dört yolla ölçülebilir; ifade edilen ilgiler, kişinin bir nesneye, etkinliğe ya da mesleğe karşı gösterdiği sözel ilgidir. Ergenliğin son dönemlerinde meslek seçimi ile ifade edilen ilgiler arasında diğer yaş dönemlerine göre daha fazla tutarlılık saptanmıştır. Görünen ilgiler, Kişiyi gözleyerek hangi tür etkinlikleri tercih ettiğini belirlemektedir. İlgileri belirlemede başvurulan en eski ve ne yaygın yöntem bilgi edinmedir. Envanter ile ölçülen ilgiler,

¹¹ Kuzgun, a.g.k., s.50.

¹² Alkan, B., Üniversiteye Girişte Yönelme, Mesleki İlgi ve Akademik Başarı, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 1993, s.14.

kişilerin çeşitli faaliyet ve mesleklere karşı tepkilerinin sorulmasıdır. Testle ölçülen ilgiler; İlgileri testle ölçme kişinin ilgi duyduğu alanda bilgi sahibi olacağı sayıtlısına dayanır. Standardize edilmiş testler olup beli bir alanda bilgi düzeyini ve o bilgilerle akıl yürütme, problem çözme gücünü ölçerler.¹³ Super'in ilgiye bakışı ilgileri anlamaktan ziyade niteliğini anlamaya yöneliktir. Super çeşitli araştırmacılar tarafından belirlenen ilgi alanlarını şu başlıklar altında toplamıştır.

3.1.1. Bilimsel İlgi

Doğal ve toplumsal olayların neden ve nasıl olduğunu anlama, bilimsel bilgiye bir şeyler katma, bu bilgiyi uygulamaya koyma arzusunu ifade eder. Bu ilgiye sahip olanlar, doktorlar, biyologlar, sosyologlar, fizikçilerdir.

3.1.2. Teknik veya Maddi İlgi

Bilimse ilkelerin uygulamaya nasıl dönüştürüleceği, bilmek için bilmekten ziyade bilginin ne işe yarayacağı konusu ile ilgilenmektir. Mühendisler ve teknisyenler bu gruba girmektedir.

3.1.3. Sosyal Yardım İlgisi

İnsanlarla ilgilenmeyi, onları anlamaya, geliştirmeye, sıkıntılarını azaltmaya çalışma isteğini ifade eder. Öğretmenlik, sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık gibi meslek grupları bu ilginin önemi olduğu mesleklerdir.

3.1.4. Sistematik İlgi ya da İş Ayrıntıları İlgisi

Bu ili işleri tertipli ve düzenli yapmayı içerir. Muhasebeciler, büro memurları, satın alma memurları bu ilgiye sahip kişilerdir.

3.1.5. İş Teması İlgisi

Bu ilgi insanları ikna etmek, bir ürünü, bir hizmeti satmaktan hoşlanmayı ifade eder. Satış işleri, satış yönetimi alanları bu ilgiye uygundur.

¹³ Kuzgun, a.g.k., s.52.

3.1.6. Edebiyat İlgisi

Düşünceleri ifade edebilme, başkalarını kelimelerle etkileyebilme ilgisidir. Yazarlar, gazeteciler bu ilgiye sahip kişilerdir.

3.1.7. Müzik ve Sanat İlgisi

Duyguların artistik yollarla ifadesidir. Ancak bu iki ilgi farklı yetenekleri içermektedir. Bazı ilgi alanlarından araştırmacılar tarafından aynı şekilde bahsedilse de bazılarında farklılıklar gözlemlenmekte bazılarında ise söz edilmemektedir. Örneğin, Kuder'in hesaplama ilgisi Super'in sistematik iş düzeni ilgisine benzerken, Kuder müzik ilgisi ile artistik ilgiyi ayırmış ve bu ilgiyi güzel sanat ilgisi olarak adlandırmıştır. Kuder'in açık hava ilgisinden Super bahsetmemektedir.¹⁴

Ülkemizde ise ilgi alanlarının belirlenmesindeki başlıca çalışmaları tan, Kuzgun ve Kepçeoğlu yapmışlardır. Tan'ın belirlediği ilgi alanları şöyledir: Bilim ve Fen, Teknik, sanat, Dil ve Edebiyat, Tıp, Eğitim ve öğretim, İş ve Ticaret, Hukuk ve Politika, Tarım, Açık Hava İlgileri. Kuzgun'un belirlediği ilgi alanları ise şöyledir: Temel Bilim, Sosyal Bilim, canlı varlık, mekanik, ikna, ticaret, İş ayrıntıları, Edebiyat, Güzel Sanatlar, Müzik, Sosyal Yardım İlgileri. Kepçeoğlu'nun belirlediği ilgi alanları'da şöyledir: Teknik ve Fen, Sosyal Bilimler, Tıp ve Sağlık, Edebiyat ve Dil, İdare ve Ekonomi, Güzel sanatlar ilgileri. Araştırmamızda mesleki yönelim esas olduğu için Kepçeoğlu'nun sınıflaması uygun bulunmuştur.

3.2. İlgi Envanterleri

İlgi envanterleri kişilerin çeşitli faaliyetlere ve mesleklere karşı tepkilerinin belirlenmesinde kullanılan envanterlerdir. Bu bölümde strong Meslek İlgi Envanteri, Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri, Edvards Kişisel tercih Envanteri, mesleki Yönelim Envanteri, Kendini değerlendirme Envanteri, Gazete Haberleri Testi ve ÖSYM Bildemer Kişilik Değerlendirme Formu İncelenecektir.

¹⁴ Kuzgun, a.g.k., s.50-51.

3.2.1. Strong Meslek İlgi Envanteri

Strong Mesleki İlgi envanteri 399 maddeden meydana gelmiştir. Aynı ayrı hazırlanan kadınlar için 34 ve erkekler için 54 ölçeği vardır. Strong testini deneysel bir yöntemle geliştirmiş olup, iki varsayımdan yola çıkmıştır.¹⁵

1. Belirli bir işte çalışanların ilgileri aynı türdendir. Belirli bir işte severek çalışanların ilgileri ile o işe yönelmek isteyenleri ilgileri aynıdır.
2. İlgiler ergenlik çağının sonuna doğru kalıplaşmakta ve yaşam boyunca önemi bir değişime uğramadan sürüp gitmektedir.

Strong ilgi envanterinin başlıkları şöyledir:

Meslekler: 100 meslek adı alfabetik olarak verilip cevaplayıcıdan mesleklerin saygınlığı, gelir düzeyi, iş bulma olanaklarına bakılmaksızın her mesleğin karşılığına hoşlanıyorum, hoşlanmıyorum, kayıtsızım-fark etmez cevaplarından birini vermeleri istenmiştir.

Ders Konuları: Ortaokul ve lisede okutulan 36 ders konusuna yukarıdaki yönergede olduğu gibi cevap vermeleri istenmiştir.

Eğlence: 50 eğlence faaliyetini içermektedir. Bunların içinde satranç, briç, çeşitli dergi adları bulunmaktadır. Yine yukarıdaki gibi yanıtlanması istenmiştir.

Faaliyetler: 48 ifadeden oluşan meslek, sosyal faaliyetler ve çalışma yöntemleri bulunmaktadır.

İnsan Tipleri ve Günlük İşler: Enerjik insanlar, demokrat insanlar gibi insanları betimleyen 47 ifade bulunmaktadır. Aynı şekilde cevaplanması istenmektedir.

Kişilik Envanteri: Bu dönem meslek faaliyetleri ile meslek dışı faaliyetlerden oluşmuştur. Maddeler 10'arlı gruplar halinde verilip kişilerden her onlukta üç maddeyi seçip 1, 2, 3 şeklinde numaralamaları istenir.

İki Şıktan Birini Seçin: Çeşitli ilgi alanları ile ilgili 40 çift maddeden birini seçmesi istenir.

Kendini Değerlendirme: Kendime güvenirim, çabuk öfkelenirim gibi maddelerden oluşan bu bölümde kişi kendisine uygun olup olmadığını evet, bilmiyorum, hayır gibi seçeneklerden birini seçerek belirtir.¹⁶

¹⁵ Bakırcıoğlu, R., İlköğretim, Ortaöğretim ve Yüksek Öğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma", Ankara, 2000, s.187.

¹⁶ Kuzgun, a.g.k., s.53.

3.2.2. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri

Öğrencilerin ilgilerini, meslek alanları yönünden kendilerine tanıtmak ve onların kararlarına yardımcı olmak için geliştirilen envanter de her biri bir faaliyeti gösteren ve zorunlu-seçmeli tarzda üçer üçer gruplanmış olan 504 ifade yer almaktadır. Bu ifadelerin oluşturduğu envanter Kuder tarafından saptanan ve her biri ayrı bir ilgi alanını belirleyen 10 alt ölçeğe ayrılmaktadır.

Bu ilgi alanları şunlardır:

1. Açık Hava
2. Mekanik
3. Hesaplama
4. Bilimsel
5. İkna
6. Sanat
7. Edebi
8. Müzik
9. Sosyal Servis
10. Büro İşleri

Envanterdeki 168 grup içinde zorunlu-seçmeli her faaliyet grubunda, farklı tepkilere yol açan ama aynı tipte benzer 3 faaliyet yer almaktadır. Envanteri cevaplayanın zorunlu-seçmeli faaliyetlere ait cümleleri okuduktan sonra en çok ve en az sevdiği iki faaliyet cümlesinin aralığını cevap kağıdın da işaretlenmesi istenmektedir. Böylece envanter bir kimsenin 10 ilgi alanına karşı yönelişini, sıralama halinde vermektedir.¹⁷

Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri Mesleki Form CH ismi ile Türkiye evrenine Özoğlu (1977) tarafından uyarlanmıştır.

3.2.3. Edwards Kişisel Tercih Envanteri

Prof. Dr. Yıldız Kuzgun (1989) tarafından Türkçeye uyarlanan Edwards Kişisel Tercih Envanteri Murray (1938) tarafından tanımlanan Psikolojik ihtiyaçlardan 15

¹⁷ Özoğlu, S.Ç., Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri Mesleki Form CH El Kitabı, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:65, Ankara, 1977 ,s.30-34.

tanenin bir kimsedeki önem derecesini saptayan bir ölçme aracıdır. Envanter ilk ölçülen ihtiyaçlar şunlardır:

1. Başarma
2. Uyarlık
3. Düzen
4. Gösteriş
5. Özerklik
6. Yakınlık
7. Duyguları Anlama
8. Baskınlık
9. Kendini Suçlama
10. Şefkat Gösterme
11. Değişiklik
12. Sebat
13. Karşı Cinsle İlişki
14. Saldırganlık

Envanterde, yukarıda açıklanan ihtiyaçlar “zorunlu seçmeli” tipte hazırlanmış 255 madde ile ölçülmektedir. Madde sayısı aslında 210’dur. Bu 210 madde arasından seçilen 15 madde envanterde iki kere verilmektedir. Bunun nedeni, envanteri cevaplayan bir kimsenin, cevaplama işlemini ne kadar ciddi ve doğru şekilde yaptığını belirlemektir. Envanter hem bireysel hem de gruplar halinde uygulaması kolay bir ölçme aracıdır. Her madde bir ifade çiftinden oluşmuştur. Envanteri dolduran bireyden istenen, ifade çiftlerinden kendisine en uygun olanı seçmesi ve cevap kâğıdın da ilgili harfi yuvarlak içine almasıdır. Zaman sınırlaması olmayan envanterin cevaplandırması yaklaşık bir saat sürmektedir.

3.2.4. Mesleki Yönetim Envanteri

Prof. Dr. Muharrem KEPÇEOĞLU tarafından geliştirilen Mesleki Yönetim Envanteri lise ve dengi okulların bütün sınıflarında okuyan öğrencilerin yükseköğretim programlarına olan ilgi ve isteklerini belirleyerek onların gerçekçi tercihler yapabilmelerine yardım etmek amacı ile hazırlanmıştır. Envanterde her biri 6 durumu içeren 60 madde ve 360 seçenek vardır. Her maddede bulunan 6 seçenekten her biri, bir yönelim alanı ile ilgili bulunmaktadır.

Envanterlerdeki 6 mesleki yönelim ya da mesleki ilgi alanları şunlardır:

1. Teknik ve Fen Alanı (TF)
2. Sosyal Bilimler(SB)
3. Tıp ve Sağlık (TS)
4. İdare ve ekonomi(İE)
5. Edebiyat ve Dil (ED)
6. Güzel Sanatlar (GS)

3.2.5. Kendini Değerlendirme Envanteri

Bireyin yetenek, ilgi ve değerlerini tanımasını sağlamak amacıyla Prof. Dr. Yıldız Kuzgun (1988) tarafından hazırlana bu envanter, yetenek, ilgi ve değerlerle ilgili durumları yansıtan sorulardan oluşmuştur. Her soruda envanteri yanıtlayan bireyin bir faaliyeti ne kadar sıklıkla yaptığı veya bir şeye ne kadar önem verdiği sorulmaktadır. Bireyden istenen soruları dikkatle okuyup cevaplarını cevap kartına işaretlemesidir. Cevap kâğıdında dört seçenek bulunmaktadır. A ”Hiçbir zaman”, B ”Ara sıra”, C ” Sık sık”, D “Her zaman” anlamına gelmektedir. Bazen de A” Hiç önemli değil”, B “Pek önemli değil”, C “Önemli”, D “Çok önemli” karşılığındadır. Kısaca, A bir tutumun, bir ilginin hiç olmadığına ya da en alt düzeyde olduğuna, D ise en yoğun olduğuna işaret etmektedir.

Envanter 230 sorudan oluşmaktadır. Bireysel ve grup olarak uygulanabilir. Envanteri dolduran bireyin kendisi tarafından da değerlendirilir. Ancak sonuçların yorumlanması bir uzman tarafından yapılmalıdır. Uygulama sonunda yeteneklerle ilgili olarak; Sayısal, Sözel ve Şekil-Uzay İlişkileri Yeteneği, ilgilere ilişkin; Temel Bilimler, Sosyal Bilimler, Canlı Varlık, Mekanik, İkna, Ticaret, iş ayrıntıları, Edebiyat, Güzel sanatlar, Müzik, Sosyal Yardım, Değerlere ilişkin; Yeteneği Kullanma, Yaratıcılık, Yarışma, İşbirliği, Değişiklik, Düzenli Yaşama, liderlik, kazanç sahibi olma gibi konularda bilgi edinilmektedir.

3.2.6. Gazete Haberleri Testi

Türkiye’deki ilk ilgi envanteridir. 1972 yılında Tan tarafından geliştirilmiştir. Gazete okuyucularının yazıları haber başlıklarına bakarak seçtiği ve bu seçimin arkasında ilgilerinin olduğu düşüncesiyle hazırlanmıştır. 60 madde vardır. Her maddede 12 ilgi

alanına ilişkin 4'er haber başlığı bulunmaktadır. Kişilerden her maddedeki 4 haber başlığından birini en çok birini de en az okumayı arzu ettiği haber olarak seçmesi istenmektedir. Envanterde bulunan meslek ya da eğitim alanları şunlardır: Bilim-Fen, Teknik, Sanat, Dil-Edebiyat, Tıp, Eğitim- Öğretim, İş-Ticaret, Hukuk-politika, Tarım, Açık Hava ilgileri.

3.2.7. ÖSYM- Bildemer Kişilik Değerlendirme Formu

Prof. Dr. Yıldız Kuzgun (1994) tarafından hazırlanan Bildemer (Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği) Programı genel olarak ortaöğretimde okuyan ve yüksek öğrenim görmeyi planlayan öğrencilerin kendilerine uygun bir alan seçmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Kişilik Değerlendirme Formu'nda öğrencilerin okul başarıları, yetenekleri ve ilgileri ile meslekten bekledikleri doyumlarla ilgili algılarını ölçen maddeler bulunmaktadır. Bildemer'in uygulanışı sırasında öğrenciden istenen, her maddeyi inceleyip, bu maddede ifade edilen özelliğe ne ölçüde sahip olduğunu, cevap kâğıdındaki ilgili cevap aralıklarını işaretleyerek belirtmesidir. Bunu yaparken öğrencinin içten davranması, kendisini olduğu gibi değerlendirmesi kendi yararına olacaktır. Öğrencilerin kendi hakkında verdiği bilgilere dayanarak, onlara uygun olabilecek Yükseköğretim Programı türlerinin bir listesi verilecektir. Kişilik Değerlendirme Formu'nda her bir özellik için 1'den 6'ya kadar bir not verilmesi istenmektedir. Bu notlardan 1 "pekiyi", 2 "iyi", 3 "Orta", 4 "oldukça çok" ve 6 "pek çok" olarak nitelendirilmiştir. Öğrenciden beklenen herhangi bir özelliğin derecesi hakkında karar verirken sadece bu özelliğin diğer özelliklerine göre durumuna değil, çevresindeki diğer insanların bu özellik yönünden durumlarını da göz önüne alarak, yani kendisini başkaları ile karşılaştırarak değerlendirilmesidir.

Formda Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) puanları sorulmaktadır. ÖSS'ye henüz girmemiş olan öğrenciler, bu ankette belirtilen yüzdelerlik puan dilimlerden ortalama dolayında olan puanlar(Örneğin; sözel ve sayısal da 40 ile 60 yüzdelerlik arasında olanlar) çoğunluk tarafından alınan puanlardır. Uçlara doğru gidildikçe bu puanları alanların sayısı azalır. Öğrencilerden beklenen ÖSS puanlarını tahmin ederken bu dağılımı göz önüne almaları ve kendilerini sadece sınıflarındaki veya okullarındaki arkadaşlarıyla değil, ülke çapındaki yaşlıları ile karşılaştırmalıdır. Bunun için okulların genel olarak düzeyini bir ölçüt olarak alabilirler. Ortaöğretim başarı puanları henüz ÖSYM tarafından

hesaplanmamış öğrenciler bu konuda bir tahminde bulunurken okullardaki akranlarına göre başarılarını göz önüne almalıdırlar.

4. MESLEK SEÇİMİ GELİŞİM KURAMLARI

Meslek psikologları, meslek seçimi ile ilgili çeşitli kuramlar geliştirmişlerdir. Her yaklaşım meslek seçimini etkileyen değişkenleri bireysel ve çevresel veya bir bütün olarak ele almıştır. Meslek seçimini gelişim süreci temeli üzerinden değerlendiren gelişim kuramcıları kişiyi ve çevreyi etkileşim halinde bir bütün olarak ele alır. Meslek seçimini statik değil, zaman ve mekândan etkilenebilen bir süreç olarak değerlendirirler. Bu bölümde Özellik Faktör Kuramı, Holland Kişilik Kuramı, Roe İhtiyaç Kuramı, Super Benlik Kuramı, incelenecektir.

4.1. Özellik – Faktör Kuramı

Parson, 1909’da bir meslek seçmek adlı kitabında mesleki rehberliği tanımlayarak daha sonra özellik-faktör kuramı olarak adlandırılı yaklaşım temelini atmıştır. Özellik kişinin test ile ölçülebilen bir karakteristik. Genel olarak, özellik-faktör kavramları bireyin karakteristik ve mesleğin değerlendirilmesidir.

- Kişi kendi özellikleri hakkında açık ve net bir anlayışa sahip olmalıdır. Bu özellikler, kişinin tutumları, yetenekleri, sınırlılıkları vb. dir.
- Değişik iş ve meslekler hakkında(mesleğin avantajları, dezavantajları, başarı için gerekli koşullar vb.) bilgisi olmalıdır.
- Elde edilen bu bilgilerin doğrultusunda mantıklı bir analiz yapılmalıdır.

Özellik-faktör kuramı minnesota üniversitesi öğretim üyelerinden williamson, peterson ve darley tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşıma göre, insan bir takım gizli güçlerle dünyaya gelir ve her insan kendine özgü bir varlıktır. Kişilik; ilgi, yetenek, diğer tutum gibi birbirinden ayrı ama birbiri ile etkileşim halinde bulunan bir takım özellik ya da faktörlerden meydana gelir. Bu özellikler, davranışları gözlemekle ya da test ve envanter gibi araçlar ile saptanabilir. Bu kuram üç adımda ilerlemektedir. Birinci adım; kişinin kendi özelliklerini bilmesidir. Bu alanda birçok test bulunmaktadır. En çok kullanılan testler aracılığıyla kabiliyet-istidat, başarı, ilgi, değer, kişilik faktörleri ölçülür ve değerlendirilir. İkinci adım; iş dünyası hakkında bilgi edinmektir. Üçüncü adım ise; kişisel ve mesleki özelliklerin birleştirilmesidir.

4.2. Holland'ın Tipoloji Kuramı

Holland'ın tipolojik kuramına göre, mesleki seçimi ve mesleğe uyum kişiliğinin uzantısıdır. Kişilik dinamiği ile mesleklerin yürütüldüğü çevre veya mesleklerin gerektirdiği faaliyetle arasındaki kuramın temelini oluşturur. Kişi, ilgi ve değerlerini meslek seçimlerine ve deneyimlerine yansıtır. Tipoloji kuramında, bireyin işle ilgili fikir ve genellemeleri, klişeleşmiş ve kesin olarak kabul edilir. Holland, bu klişeler üzerinde çalışarak bireyleri ve iş ortamını kategorize etmiştir. Kuramda, kişiliğini değerlendirilmesi olarak kabul edilen, kişinin ilgi ve yeteneklerini değişik yollarla ölçen iki psikolojik envanter kullanmıştır. Holland, teorisinde kullandığı değişkenlerin yaş, sosyal sınıf, zeka ve eğitim gibi faktörlerden etkilendiğini özellikle vurgulamıştır. Bu doğrultuda, kişilik ve çevre arasındaki etkileşimine dayanarak, altı çeşit insan tipi ve mesleki çevre tanımlamıştır.

4.2.1. Gerçekçi Tipler ve Gerçekçi Çevre

Gerçekçi çevre, kişinin fiziksel faaliyetlerin ağırlıklı olarak yapılmasını içerir. Bu gibi iş çevrelerinde, kişinin manipüle edebileceği alet, makine ve hayvanlar bulunur. Kişinin, teknik yeteneklerini kullanması esastır. Çalışma kabiliyeti insanlarla etkileşim kabiliyetinden daha önemli görülür. Bu tür çevreler, fiziksel hastalık veya kazalara neden olabilecek nitelikte olabilir. Gerçekçi tip, para, güç ve statüye değer verir. Bu tipler genellikle kas faaliyetleri ve motor koordinasyonu gerektiren işlerde başarılı, erkeksi, bedence güçlü tabii insanlardır. İnsanlarla etkileşim-iletişim içinde bulunmak-tan sıkılırlar. Teorik ve soyut kavramlarla uğraşmaktan hoşlanmazlar. Sosyal beceri gerektiren durumlarda başarısızdırlar. Mekaniksel ve kişisel problemlere pratik ve problem çözme şeklinde yaklaşır, ilgi alanları genellikle dar olup daha çok mekanik ve açık hava alanında yoğunlaşmıştır. Bu grup için tipik meslek alanları, çiftçilik, beden eğitimi, polislik, denizcilik vb.dir.

4.2.2. Aydın Tipler ve Aydın Çevre

Bu çevrede kişi, matematiksel ve bilimsel ilgi ve yeteneklerini kullanarak problemler için çözümler ararlar. Kişiler, kompleks ve soyut düşünme yoluyla problemlere yaratıcı insanlarla etkileşim kabiliyetinden daha önemli görülür. Bu tür çevreler, fiziksel

hastalık veya kazalara neden olabilecek nitelikte olabilir. Gerçekçi tip, para, güç ve statüye değer verir. Bu tipler genellikle kas faaliyetleri ve motor koordinasyonu gerektiren işlerde başarılı, erkeksi, bedence güçlü tabii insanlardır. İnsanlarla etkileşim-iletişim içinde bulunmaktan sıkılırlar. Teorik ve soyut kavramlarla uğraşmaktan hoşlanmazlar. Sosyal beceri gerektiren durumlarda başarısızdırlar. Mekaniksel ve kişisel problemlere pratik ve problem çözme şeklinde yaklaşırlar, ilgi alanları genellikle dar olup daha çok mekanik ve açık hava alanında yoğunlaşmıştır. Bu grup için tipik meslek alanları, çiftçilik, beden eğitimi, polislik, denizcilik vb.dir

4.2.3. Artistik Tipler ve Artistik Çevre

Artistik çevre yaratıcılığı ve kişisel ifadeyi teşvik eden özgür ve açık bir ortamdır. Bu çevre, ürün ve cevapların üretildiği, özgürlüğün vurgulandığı bir ortamı önerir. Diğer bir deyişle, kişisel ve duygusal dışavurum, mantıksal dışavurumdan önemlidir. Artistik tipler, kendilerini özgürce ve sistematik olmayan bir şekilde ifade etmekten hoşlanırlar. Sanat, müzik, yazım gibi alanlarda kabiliyetlerini geliştirmek isterler. Orjinallik ve yaratıcılık özellikle önemlidir. Estetik faaliyetler, ilgi, heyecansal kararsızlık, esneklik ataklık, bağımsızlık, köktencilik, şüpheciler ve duygusal çöküntü, alçak gönüllülük ve kadınsı ilgiler bu tipi belirleyen başlıca özelliklerdir. Bunlar hayal gücü yüksek, yaratıcı insanlardır. Müzisyenler, ressamalar, yazarlar kısaca sanatla uğraşanlar bu guruba girerler. Bunların Kuder’ de ilgi alanları “güzel sanatlar” ve “müziktir”.

4.2.4. Gelenekçi Tipler ve Gelenekçi Çevre

Organizasyon ve planlama bu çevreyi en iyi şekilde tanımlar. Bağımlılık yönetmeliklere uyma, organizasyon kabiliyeti vb. gerektiren bu çevrede kişi, paraya değer verir; kural ve emirleri takip etme yeteneğine sahiptir. Başkalarıyla ilişkilerinde esas, iş ve görevleri tamamlama ve organizasyonun problemini çözme esasına dayanır. Sekreterlik, bankacılık, muhasebe ve benzeri meslekler bu kişiler için uygundur. Kuder ‘de ilgi alanları “hesaplama” ve büro işlerindedir.

4.2.5. Sosyal Tipler ve Sosyal Çevre

Sosyal çevre, insanlara karşı esnek olma ve onları anlama yetilerini destekler. Bu çevre, idealist olma, dost ve içten davranma gibi insani değerleri ön plana çıkarır. Problemlerin çözümünde takım çalışması ve tartışma yöntemlerini benimserler.

Konuşmayı ve etik-idealistik problemleri çözmeyi tercih ederler sözel ve sosyal becerilerini kullanabilecekleri bir çevre ararlar.

Kuzgun(1995), Holland'ın kuramına dayanarak bu kişileri, insanlarla bir arada bulunmaktan hoşlanan, onları ikna edip yönetmekten hoşlanan insanlar olarak tanımlanmıştır. Kendilerini anlamaya ve kabul etmeye isteklidirler. İnsanları ve duyguları anlama çabası içindedir. Zihinsel yetenekleri ve başarı güduları oldukça iyidir. Sosyal çalışmacılar, psikolojik danışmanlar, halkla ilişkiler personeli, öğretmenler bu kişilik kategorisine girerler.

4.2.6. Girişimci Tipler ve Girişimci Çevre

Girişimci çevrede, insanlar organizasyonel ve kişisel amaçlara ulaşmak için, insanları yönetmeye ve ikna etmeye çalışırlar. Bu çevrede kişinin kendine güvenmesi, sosyal ve girişken olması gerekir. Terfi, güç, ikna, statü ve zenginlik bu kişiler için, önemlidir. Dışa dönüktürler ve heyecansal bakımdan rahat ve dengeli insanlardır. Bu tipe uyan insanlar daha çok satıcılık, komisyonculuk, avukatlık ve politikacılık gibi meslekleri tercih ederler. Yapılan birçok araştırma, Holland'ın yaklaşımının hem erkekler hem de kadınlara uygulanabileceğini göstermiştir. Holland, erkeklerin gerçek, aydın ve girişimci skorlarının yüksek olduğunu, kadınların ise sosyal, artistik ve gelenekçi skorların yüksek olduğunu belirtmiştir.

4.3. Roe'un İhtiyaç Kuramı

Roe, anne-baba ile çocuk arasındaki ilişkinin, çocuğun ileride oluşturacağı "gereksinimlerini doyurma stilinde" belirleyici bir etken olduğunu savunur. Gelişme süresince çocuğun oluşturacağı gereksinimleri doyurma tarzı onun, yetenek ilgi ve tutumlarından hangilerini geliştireceğini belirler ve dolayısı ile yapacağı meslek seçiminde belirleyici en büyük etken olur.¹⁸

Roe, teorisinde, belirli meslek gruplarındaki bireylerin yetiştirilme tarzlarında benzerlikler olacağını göstermeye çalışmıştır. Bunun için bir meslek sınıflandırma geliştirmiştir. Roe mesleki sınıflandırma sistemini geliştirmede kuder ve stong gibi ilk ilgi envanterlerini geliştiren insanlardan etkilenmiştir. Araştırmalar tarafından da desteklenen

¹⁸ Kuzgun, Y., Rehberlik ve Psikolojik Danışma, ÖSYM Eğitim Yayınları, Ankara, 1995, s.4.

Roe ' nun mesleki sınıflandırma sistemi danışmanlar tarafından oldukça kullanışlı bulunmuştur. Bu sistemde sekiz tane mesleki grup ve her meslek grubu için altı ayrı seviye grubu vardır. Mesleki gruplara ait seviyeler mesleklerin karmaşıklığına bireye getirdiği sorumluluk yüküne göre derecelendirmiştir.

Hizmet Grubu: Bir kimsenin başka bir kimse için bir şey yapmasıdır.

İş kantağı kuranlar grubu: Başkalarına bir malı satmak için ikna etmeye çalışanlar bu sınıfa girer.

Organizasyon grubu: Bu grup'ta yönetim faktörü vardır. Devlet veya özel sektöre bağılı olunabilir.

Teknoloji grubu: Her hangi bir malı üreten, korumayı ve taşımacılığı yapanların ait olduğu gruptur.

Açık alan grubu: Çevrenin korunması mahsulleri yetiştirme gibi etkileri içerir.

Bilim grubu: Değişik bilim alanlarında geliştirilmesi ve bu alanlarda bazı uygulamalar içermektedir.

Genel Kültür Grubu: Bu gruba girenler, insanlar ile ilgilenirler, kültürel etkinlikleri korumayı amaçlarlar.

Sanat ve Eğlence Grubu: Halk için yaratıcılıklarını sergileyenleri içerir. Roe, insanların meslek seçimlerini araştırdığında her bireyin mesleki seçimlerinin altında gereksinim kavramının yanığı sonucuna varmıştır. Maslow'un gereksinim derecelenmesini kullanarak, kendisinin öne sürdüğü ihtiyaç kuramını geliştirmiştir. Teori, olarak beş hipotez üzerine kurulmuştur.¹⁹

1. Her kişinin genetik kombinasyonu, o kişinin zekası, yetenekleri, ilgileri, davranışları ve diğerk kişilik değişkenleri üzerinde spesifik olmayan bir etkiye sahiptir. Roe, genellikle ilgilerin ve davranış biçimlerinin sonradan öğrenebileceğini fakat, zeka ve kişinin genel mizacının genler tarafından sınıflanacağını belirtmiştir.
2. Özel kabiliyetlerin gelişmesi enerjinin, istem dışı, sarf edildiği alanlara bağılıdır.
3. Psişik enerjinin sarf edilme alanları (ilgiler ve davranış biçimleri), çocuklukta ulaşılan gereksinim doyumu veya doyurulamamış gereksinimlerin tesir derecesine göre belirlenir. Roe'ya göre ilgilerin gelişme sürecinde, kişinin ilgi alanlarını belirleme kontrolü yok denilebilecek kadar azdır.

¹⁹ H'Opson, B.; Hayes, J.: " The Theory and Practice of Vocational Guidance", Pergamon Press, New York, 1968.

4. Psişik enerjinin sarf edildiği alanlar, diğer bir değişle, diğerin dikkatini yönelttiği alanlar, artık o bireyin yalnızca mesleki seçiminde değil, yaşayış tarzının belirlenmesinde de etkin olurlar. Kişinin dikkatini yönelttiği bu alanlar, daha sonra bireyde hangi özel yeteneklerinin baskın olacağını da belirler.
5. Bu bilinç dışı gereksinimlerin birey için yoğunluk derecesi, kişinin motivasyonlarının temel belirleyicisidir.

4.4. Super'in Benlik Kuramı

Super'e göre meslek seçimi, belli bir gelişim süreci içinde birey ile çevrenin etkileşimi sonucu oluşan benlik tasarımının bir mesleğe yansımaları ve ifadesidir. Süper, benlik kavramının oluşması ve meslek tercihinin dönüşmesinin gelişim süreci boyunca gerçekleştiğini belirtmekte ve mesleki gelişim sürecini 5 evreye ayırmaktadır.

4.4.1. Büyüme Evresi (Doğumdan 14 Yaşa Kadar)

Doğumla başlayan bu evre genellikle fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimin olduğu evredir. Çocuğun mesleki benlik kavramı; Ginzberg'in zdeşleme süreci gibi süreçlerin sonucunda oluşmaya başlar. Bu dönemin başında hayali ihtiyaçlar önemli olmakla birlikte, giderek ilgiler ve yetenekler önemli olmaya başlar.²⁰ Büyüme dönemi şu alt bölümlerden oluşmaktadır.

4.4.2. Hayal Basamağı (4-10 Yaş)

Bu basamakla ocuk, hayal kurar ve çeşitli oyunlar içinde yer alır. evresindeki yetişkinlerle özdeşim kurar. Bu tecrübeler çocuğun meslek seçiminin ilk bölümünü oluşturur. "Arzular" ve "İhtiyaçlar" bu dönemde çocuğun davranışlarının temelini oluşturur.²¹

4.4.3. İlgi Basamağı (11-12 Yaş)

Bu basamakta çocuğun mesleki karar verme sürecinde "ilgiler", "hoşlanma", "beğenme" nemli rol oynar.

²⁰ Yeşilyaprak, B.; Güngör, A.; Kur, G., Eğitsel ve Mesleki Rehberlik Ders Notu, Ankara, 1996, s.121.

²¹ Sharf, R. S.: "Applying Career Development Theory To Counseling", Pasific Grove Brooks/ Cole Publishing Company, California, 1992, s.132.

4.4.4. Yetenek Basamağı (12-13 Yaş)

Bu basamakta birey; kendi yeteneklerini, işin gerektirdiğini yeteneklerini göz önüne alarak seçimler yapmaya başlar.²² Bundan sonra benlik kavramı ile işin gerektirdiği özellikler arasında bir uyum için çabalama dönemi başlamıştır.²³

4.4.5. Yerleşme Evresi (25-44 Yaş)

Birey bu evrede; kendi yetenek, ilgi, değerlerine vb. uygun bir iş alanında bulunmaya başlar.²⁴ Bu evrede genç yetişkinin güvenli bir mesleki benlik kavramına ulaşması için çabalarda bulunması, test etmesi ve bocalamaları sırasında bazı problemler ortaya çıkabilir.²⁵ Bu evrede iş değiştirmelere rastlanabilir. Ancak bu durum profesyonel olmayan mesleklerde deneme ve bocalamalara daha sık rastlanır. Bu evre, kendi içinde 2 basamağa ayrılır:

4.4.6. Sınama Basamağı (25-30 Yaş)

Genç, yetişkin bu basamakta; kendine uygun olabilecek farklı alanlarda çalışabilir. Birey, kendine doyum sağlayabilecek bir alan buluncaya kadar değişikliklerine devam edebilir.

4.4.7. Sağlamlaştırma Basamağı (31-44 Yaş)

Birey kendine doyum sağlayan bir çalışmada bulduktan sonra, o alanda emek vermeye ve kendine güvenli bir yer edinebilmek için çalışmaya başlar. Bu dönemde işyeri değiştirmeye rastlanabilir, fakat statü değiştirme daha azdır.²⁶

4.4.8. Koruma Evresi (45-64 Yaş)

Bireyin bu evredeki görevi; temel oluşturmaktan çok, var olan benlik kavramını başarılı bir şekilde korumaktır. Bu evre, genel olarak bireyin umutlarını gerçekleştirdiği ve

²² Sharf, R, S., Applying Career Development Theory To Counseling, Pasific Grove Brooks/ Cole Publishing Company, California, 1992, s.133.

²³ Yeşilyaprak, Güngör, Kurç, a.g.k., s.122.

²⁴ Sharf, a.g.k., s.135.

²⁵ Nelson, R, J., Danışma Psikolojisi Kuramları, Çevirenler: Akkoyun, F.; Duran, V.: Korkut, F. TDFO Ltd. Şti., Ankara, 1982, s.148.

²⁶ Sharf, a.g.k., s.136.

doymaya ulaştığı dönemdir. Fakat birey, kendine uygun bir işte denge sağlayamaz ya da arzularını gerçekleştiremez ise bu evre bir felaket olabilir.²⁷

4.4.9. Çöküş Evresi (65 ve Sonrası Yaşlar)

Çöküş evresinde, bireyin fiziksel ve zihinsel süreçlerinde yavaşlama ve enerjinin azalması dikkat çeker. Bu evrede görev, bir nesil boyunca göreceli olarak sabit kalan benlik kavramını çalışma alışkanlıkları bakımından değiştirerek yeni bir benliğe uyum sağlamaktır. Bu evrede, birey fiziksel gücünden çok deneyimlerinden ve bilgilerinden yararlanma yolunu seçer ve bunları kullanabileceği alanlara yönelir.²⁸ Bu evre kendi içinde ikiye ayrılır.

5. ORTAÖĞRETİMDE MESLEĞE YÖNELTE

5.1. Orta Öğretimde Mesleğe Yönelme ve Mesleki Eğitimin Önemi

Orta öğretimde, toplum için gerekli olan çeşitli alanlardaki ara insan gücünü yetiştirmenin yanı sıra, öğrencileri yüksek öğretime hazırlamayı amaçlayan eğitim devresidir. Toplumun ihtiyacı olan akademik eğitim almış işgücünü karşılanmasına katkıda bulunması ortaöğretim kurumlarının önemini ortaya koymaktadır. Ortaöğretim çağına gelmiş olan genç bu evrede meslek edininip iş hayatına atılacak ya da yüksek öğrenime devam edecektir. Gencin bu kararını alırken mesleklerin niteliklerini, kendi özelliklerini eğitim kurumunun özelliklerini bilmesi gerekmektedir.

Genel olarak 15–18 yaşlar arasını kaplayan lise yılları, gencin kendisini ve meslekler arasında oluşturduğu algılara dayanarak bilgileri değerlendirerek eşleştirmeye; birbirine uydurarak geleceğe ilişkin mesleki kararını oluşturmaya çalıştığı bir dönemdir. Ancak gençler için ergenlik sancıları içinde geçen bu dönem mesleki kararlar almada güçlükler yaratacaktır. Bu nedenle genç bu değişim ve uyum sürecine ne kadar sağlıklı bir kabul gösterebilirse geleceğini planlaması o kadar kolay ve gerçekçi olacaktır. Lise yıllarının sonunda genç ya mezun olup iş yaşamına atılacak ya da bir üst öğrenime yönelip belli bir meslek için eğitimini sürdürecektir. Her iki durumda da gencin yaşamının geri kalanını tümü ile etkileyebilecek bir karar söz konusudur. Bu kararın bireye en uygun ve

²⁷ Nelson, a.g.k., s.148.

²⁸ Usluer, E., Meslek İnceleme Yaşantısının Mesleki Olgunluğa Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1996, s.19.

doğru karar olması için mesleki gelişim açısından gerekli yardım hizmetlerini alabilmesi kaçınılmazdır.²⁹ Mesleki rehberlikte beklide il ve en önemli adım bireyin meslek seçimi yapmasının en önemli kararlarından biri olduğunu görmesini sağlamaktır. Eğer birey bu seçimin ne denli önemli olduğunu görüyorsa yapılacak bir şeyler olduğunu kabul edecektir.

30

Ergenlik çağında ilgiler devamlı bir değişme ve gelişme halindedir. İlgilerdeki bu akışkanlık 18 yaşına kadar devam edebilir. Bu nedenle liseye yeni giren öğrencilerin meslek ilgileri 9.sınıfta “geçici” kaydı ile saptanır, meslek seçimine ait bilinçleri arttırılmaya çalışılır. 9. ve 10. sınıflarda meslek rehberliği danışması sistemli olarak yürütülür. Bu iki yıl süresince öğrencileri çoğu, bir meslek seçip çalışmalarını buna göre düzenleme imkânına sahiptirler. Bir kısım öğrenciler henüz bir mesleğe karar verememişlerdir ya da seçtikleri mesleklerin kendilerine uygun olmadığını görerek bir yenisini aramaktadırlar.

Mesleki yönlendirmenin gence belirtildiği gibi kendini tanınmasında, bu doğrultuda uygun ve doğru mesleği seçmesinde hayati bir önemi vardır. Lise yıllarında bir meslek seçmiş olan gençlerin durum iyice zorlaşmaktadır. Zira ortaöğretime başlamadan evvel bu kararları doğru almamış ya da kendisini tanımayan gencin önünde fazla bir seçenek kalmamıştır. Mesleğini eğitime başladığında tanımak zorunda kalan gencin mesleğini her zaman kendisi ile bütünleştirmesi beklenemez. İlgileri, yetenekleri, mesleklerinden beklentileri mesleklerini sevmelerini etkilemektedir. Meslek seçimi kararının bu şekilde tesadüfi olarak alınması gence ve mesleki eğitimin amaçlarına zarar vermektedir. Ya üniversite önlerinde yığılmalara ya da yeniden başka mesleklere iş hayatındaki eğitimle yönelmelere sebep olmaktadır. Öğrenciler kendilerini ve yapmak istedikleri mesleği ayrıntılı olarak incelemelidir. Meslek tercihlerini yaparlarken, mesleğin niteliklerini (psikolojik ve fiziksel) göz önünde bulundurup, para, statü, saygınlık gibi diğer etmenlere ise gerçekçi yaklaşmalıdır. Aksi takdirde birey hayal kırıklığına, toplumda gerekli iş gücünde kayba uğrayacaktır.

Kalkınma çabasında olan ülkemizde son yıllardaki beş yıllık kalkınma planlarında sürekli olarak mesleki eğitimin önemi vurgulanırken eğitimin amaçlarına ulaşması

²⁹ Yeşilyaprak, a.g.k., s.247.

³⁰ Yeşilyaprak, Güngör, Kurç, a.g.k., s.80.

açısından da mesleki yönlendirmenin gerekliliğinden söz edilmektedir. Beşinci beş yıllık kalkınma planında örgün ve yaygın mesleki ve teknik liselerin, yükseköğretim önünde yığılmayı önlemek, ihtiyaç duyulan insan gücünü yetiştirmek, çalışma hayatına kısa yoldan atılmayı sağlamak için genel liselere tercih edilen öğretim türü olacağı belirtilmiş ve liselerdeki amaç kalkınmanın gerektirdiği sayı ve nitelikteki ara insan gücünün yetiştirilmesi için gerekli program ve yapı değişikliğinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. İlköğretimin temel özelliği olarak öğrenciyi tanıma, yöneltme, üst öğrenime ve mesleğe hazırlama, diğer eğitim basamakları ve çevre şartlarına göre geçerli beceriler kazandırma çalışmalarına başlanacaktır ifadesi yer almaktadır.³¹

Altıncı beş yıllık kalkınma planında teknolojik yeniliklerin artması, haberleşmedeki gelişmeler, mesleklerin yapısındaki hızlı değişimler gibi nedenlerden dolayı ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara insan gücünün yetiştirilmesinde mesleki ve teknik eğitime öncelik verilmesine kararlaştırılmıştır. Liselerdeki öğrenci başarısının artırılması, öğrencileri bilgi ve yeteneklerine uygun mesleklere yönlendirilmek amacıyla etkili bir mesleki rehberlik sistemi oluşturulması kararlaştırılmıştır.³²

Yedinci beş yıllık kalkınma planında mesleki ve teknik eğitim ile mesleki yönlendirmeye yer verilmiştir. Mesleki yönlendirme çalışmalarının etkin bir şekilde yapılamamasının yüksek öğretim önlerinde yığılmalara sebep olduğu belirtilmiştir. Bu durumda mesleki eğitimin yeniden yapılandırılmasına bunun içinde temel ilkenin işyeri okul bütünlüğüne dayalı ve ehliyet kazandırıcı bir meslek eğitim sisteminin örgün ve yaygın eğitimin her kademesinde uygulanmasına karar verilmiştir.³³

Sekizinci beş yıllık kalkınma planında; herkese eğitim ve öğretim imkânı sunabilecek ortamın yaratılması, yüksek öğretime geçişte yığılmaların önlenmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve etkin bir yönlendirme sisteminin kurulmasına ilişkin düzenlemelerde yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. Bu sebeple milli eğitimin, herkes için hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla bilgiye ulaşma yol ve yöntemlerini öğreten, etkin bir rehberlik hizmetini içeren yatay ve dikey geçişlere imkan veren, piyasa meslek standartlarına uygun, üretime dönük eğitime ağırlık veren, yetki devrini esas alan fırsat

³¹ DPT., Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989), Ankara, 1989, s.125-160.

³² DPT., Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Ankara, 1985, s. 173-179.

³³ DPT., Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995-1999), Ankara, 1995, s. 124-128.

eşitliğini gözeten bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir.³⁴

Mesleki eğitim ve mesleğe yönlendirme konularında Milli eğitim şuralarında da önemle bahsedilmektedir. XIV. Milli Eğitim şurasında Eğitim Yönetimi komisyonunun bir alt komisyonu yönlendirme konusunda çalışmıştır.

Bu konuda alınan kararlar ise şöyledir;³⁵

- İnsan gücü planlaması yapılarına ilköğretim sonrası okul ve programlar bu plana göre oluşturulmalıdır.
- Programlar oluşturulurken meslek tanımları yapılmalı, iş analizlerine dayalı olarak meslek standartları getirilmelidir.
- Yönlendirme hizmetleri ilköğretimin ikinci kademesinden itibaren başlatılmalı ve devam ettirilmelidir.
- Yönlendirme öğrenci, aile, öğretmen ve okul yönetiminin işbirliği ile yapılmalıdır.
- Yönlendirme, tanıma ve tanımayı kapsayan bilgilendirme, bilinçlendirme, düşünme, karar verme ve harekete geçirme süreçleri bilimsel ve demokratik yollarla yerine getirilmelidir.
- Yönlendirme de yeni teknolojilerden ve uzmanlık hizmetlerinden yararlanılmalıdır.
- Yönetici ve öğretmenlerin yöneltme fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için, hizmet öncesi ve hizmetleri esnasında yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.
- Yönetim ve yöneticinin yönlendirmedeki fonksiyonu artırılmalıdır.

XV. Milli Eğitim şurasında ortaöğretimde yeniden yapılanma komisyonunda ülke şartlarının gerektirdiği insan gücünün yetiştirilmesi için, ortaöğretim kurumları öğrencilerinin %65'inin mesleki teknik eğitime %35'inin genel eğitime yönelmelerine ve bu yönde eğitim görmelerini sağlayacak yeni bir yapıya kavuşturulmaları, insan gücü-eğitim-istihdam dengesinin kurulması belirtilmiştir. Aynı komisyonda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, ortaöğretimde meslek kazandırma üzerinde de durulmuştur.

36

³⁴ DPT., Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), Ankara, 2000, s.97

³⁵ MEB., XIV. Milli Eğitim Şurası, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1993, s.216.

³⁶ MEB., XV. Milli Eğitim Şurası, Ankara, Ankara, 1996, s.212

XVI. Milli eğitim Şura kararlarının uygulanmasına ilişkin icra planına göre yönlendirme konusunda alınan kararlar şöyledir.

- İlköğretimin bütün sınıflarında meslek alanlarını tanıtıcı etkinliklere yer verilmelidir.
- Sekizinci sınıflarda meslekleri tanımaya ve yönelmeye ağırlık verilmeli, öğrenciye en uygun olduğu düşünülen alan konusunda öğrencinin kişisel dosyasındaki bilgiler, öğretmen değerlendirmesi, başarı notları dikkate alınarak oluşturulacak tavsiye kararı ilköğretim dönemi sonunda öğrenci velisine bildirilmelidir.
- İş hayatında geçerli mesleklerin güncel tanımları ve sınıflandırılması, yapılarak standartları belirlenmeli; Hangi eğitim kurumlarının hangi düzeyde meslek eğitimi programlarını uygulayacağı tespit edilmelidir.
- Mesleki eğitim gören öğrencilerin ilgi ve yetenekleri ile iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli mesleki eğitim programlarına yönlendirilmeleri için ilerde Meslek Danışma Birimleri kurulmalıdır.
- Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli programlara yönlendirilecek rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.³⁷

Beş yıllık kalkınma planlarına ya da şura kararlarına bakıldığında üniversite önlerinde yığılmanın sorunların tespitinde temel olduğu görülmektedir. Gençler lise son sınıfa kadar meslekleri konusunda karar verememekte, mesleki eğitim alıp bu kararı farklı bölümleri tercih ederek değiştirmek istemekte ya da mesleki eğitimlerine üst öğrenimde devam etmek istemektedirler. Bu olumsuzluklar önemi sürekli vurgulanan mesleki eğitime de zarar vermekte ve kaynak israfına neden olmaktadır.

Mesleki ve teknik eğitim bireyi etken bir yaşama hazırlamakta olup insan kaynaklarını yararlı toplumsal amaçlar için değerlendirmekte ve bu yolla kültürel, ekonomik, bireysel gelişmeye hizmet etmektedir.³⁸

Mesleki eğitimin herkese sağlanması kadar mesleki rehberliğinde her öğrenciye sağlanması gerekmektedir. Genellikle etkili bir mesleki rehberlik programı şu safhaları kapsamaktadır.³⁹

³⁷ MEB Tebliğler Dergisi, Sayı:2504, Ankara, 1999,

³⁸ Alkan, C., Doğan H. , Sezgin, İ., Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları, Ankara, 1996, s.9.

- Meslek okuluna kayıt olmadan önceki rehberlik faaliyetleri
- İş bilgisi dersleri ve teknoloji eğitimi programları
- Tanıtıcı kurslar
- Testler
- Sicil kayıtları
- Meslekler hakkında bilgi vermek
- Alıştırma tanıtma
- Sağlık
- Kişisel ve Toplumsal uygunluk
- Mezunlara iş bulunması
- Mezunların izlenmesi
- Serbest çalışma saati- mesleklerin tanıtılması
- Danışmanlık sistemi
- İşbirliğine dayalı kubaşık kurslar

Mesleki eğitim hizmetlerinin etkinlik ve geçerliliği mezunların öğrenim gördükleri alanda işe girme oranı ve başarı derecelerine bağlıdır.

5.2. Bir Mesleği Tanımak İçin Gerekli Bilgiler

Meslek rehberliği aracılığı ile kişinin kendi yetenek ve ilgisine uygun bir mesleği seçme olanağını elde etmesi için, hem kendisine hem de mesleklere ilişkin düzenli ve sürekli gözlem ve araştırmaların ürünü olan doğru bilgilere gereksinimi vardır. Bu amaçla meslek çözümlerinin yapılması; toplumdaki mesleklere ilişkin en yeni bilgilerin sağlanması gerekmektedir.⁴⁰ Kuzgun (1992)'ye göre meslekler hakkında bilgi vermenin amaçları şöyle sıralanabilir.

- Her öğrenciye, ilgi duyduğu ve yönelmeyi düşündüğü mesleğin kendisince bilinmeyen yönleri hakkında ayrıntılı bilgi vermek.

³⁹ Alkan, Doğan , Sezgin,a.g.k., s.241-242.

⁴⁰ Bakırcıoğlu, a.g.k., s.77.

- Öğrenciye, varlığından haberdar olmadığı ya da yanlış, eksik bilgi sahibi olduğu meslekleri tanıtmak, böylece onun görüş alanını genişletip daha zengin bir seçenek grubunda uygun seçimi yapmasına yardımcı olmak.
- Öğrencilere çeşitli mesleklere karşı kalıplaşmış inanış ve peşin yargılarını eleştirme alışkanlığı kazandırmak.
- Topluma yararlı ve kişinin kendini gerçekleştirmesine olanak veren her mesleğin saygıya değer olduğu görüşüne erişmesinde öğrenciye yardımcı olmak.
Kuzgun (1981)'e göre meslekler öğrencilere şu başlıklarla tanıtılabilir.
- Konusu ve Etkinlik alanı: Mesleğin gerektirdiği faaliyetler, yapılan işin özellikleri, işin yapıldığı ortam gibi
- Gerektirdiği Yetenek ve İlgiler: Mesleğin gerektirdiği genel ve özel yetenekler nelerdir? Mesleğe girmek isteyen hangi ilgilere sahip olmalıdır?
- Eğitimi: Kişiyi mesleğe hangi eğitim kurumu hazırlıyor? Bu eğitimi alma koşulları nelerdir? Hangi derler ve çalışmalar zorunludur? Süresi ne kadardır? Eğitimi tamamlayana hangi belge verilmektedir?
- Çalışma Koşulları: İşe girmek için başvuru nasıl yapılıyor? Mesleğe giriş için kurs, staj yapmış olma, sınava girme, yaş, boy, cins sıralaması, duyu organları ile ilgili sınırlama koşulları var mı? İşin kolaylık ve zorlukları nelerdir? Mesleklerle ilgili bilgi ve beceriler başka hangi alanlarda kullanılabilir?
- İş Olanakları ve sağladığı kazanç: meslekte olanlara bu gün ve gelecekte duyulan gereksinim ne kadardır? Meslekte çalışanların sayısı ve işe alınabilirlik düzeyi nedir? İş yerleri belli bölgelerde midir, asıl sağlanacağı da oldukça önemlidir. Bunun için aşağıdaki yollar önerilir.⁴¹
- Mesleklerle ilgili bazı malzemelerin toplanması (meslekler hakkında yazılmış katalog, kitap, dergi, broşür, v.b malzemeler)
- İş yerlerine ziyaret gözlem ve incelemeler
- Meslek elemanları ile görüşme, konferanslar
- Kısa süreli iş tecrübesi (yarım günlük ve hafta sonları o iş yerinde çalışma)
- Öğrencilerden meslek inceleme kolları oluşturarak araştırma yapma
- Meslek seminerleri
- İş ve işçi bulma kurumu, Meslek rehberlik merkezlerinden yararlanma

⁴¹ Yeşilyaprak, a.g.k., s.258.

Meslekler ve üst öğrenim kurumları ile ilgili bilgi veren önemli bir kaynak kuzgun tarafından hazırlanan “Üniversiteler, Yükseköğretim Programları ve Meslekler Rehberi” dir (1985). 1989’da yenilenen bu rehber ÖSYM tarafından yayınlanmıştır. Ayrıca iş ve işçi bulma kurumu tarafından hazırlanan “Meslekler Rehberi”(1998), Usluer tarafından hazırlanan “Meslek İnceleme Klavuzu” (1998) bulunmaktadır. Özel dershaneler, çeşitli özel kuruluşlar ve internet üzerinden de çeşitli klavuzlar yayınlanmaktadır.

5.3. Öğrenciler Kendilerine Uygun Mesleği Nasıl Seçmelidirler?

Kişiyeye en uygun meslek kendi yetenek ve ilgileri ile uyuşan, gereksinimlerini en iyi biçimde karşılayabilecek olan meslektir. Bu nedenle kişi için en sağlıklı karar, kendi yetenek ve ilgi alanının yönüne ve düzenine uygun düşen mesleği seçmesidir. Çünkü herkes kendi yetenek ve ilgi alanı içindeki konularda yüksek düzeyde bir başarı elde edebilmektedir. Kişisel mutluluk ve toplumsal bir yarar sağlayabilecek olan seçim bu doğrultuda yapılmalıdır.⁴² Meslek seçim kararından sonra seçilen mesleğe hazırlayan okulu seçme kararı gelecektir. Okulun seçilmesinde ailenin sosyoekonomik durumu, sağlık durumu gibi etkenler okul seçiminde etkili olmaktadır. Genç istek ve yeteneklerinin yanı sıra ailesinin durumunu ve gitmek istediği okulun gerçeklerini de göz önüne almalıdır. Ailenin sosyoekonomik durumuna göre burs olanakları araştırılmalı faydalanma durumu değerlendirilmelidir.

6. TÜRKİYE’DE MESLEKİ EĞİTİM

Ülkemizde meslek eğitiminin tarihine bakıldığında, Selçuklu ve Osmanlı’nın ilk zamanlarında mükemmelleşen ve Ahilik adıyla anılan sistem sayesinde meslek ve sanatların, usta-çırak ilişkisi içinde kuşaktan kuşağa aktarıldığı görülmektedir. Çıraklık eğitimi Ahilik sisteminin bütüncül eğitim anlayışı içerisinde uzun bir süre başarı ile sürdürülmüştür. Ancak Osmanlı İmparatorluğunun 17. yy’ dan itibaren giderek zayıflaması ve batıdaki gelişmeleri yakalayamaması gibi nedenler, Ahilik teşkilatının zayıflayarak mesleki eğitimindeki fonksiyonunu yitirmesine neden olmuştur. Çıraklık eğitimi Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması ile kurulan yeni Türkiye Cumhuriyetinde de uzun bir süre göz ardı edilmiştir. Sanayileşme politikaları çerçevesinde Cumhuriyetin ilk yıllarında kalkınma yatırımlarına öncelik verilmiş ve sanayinin ihtiyaç duyduğu ara insan gücünün yetiştirilmesi görevini devlet üstlenmiştir. Bu dönemde devletin meslek eğitimi modeli

⁴² Bakırcıoğlu, a.g.k., s.80.

olarak desteklediği ve yaygın olarak uyguladığı model örgün meslek eğitimi modeli olmuş, eğitimin ağırlıklı işyerinde verildiği çıraklık modeline ilişkin örnekler ise ancak birkaç kamu işletmesinde açılan çıraklık okulları ile sınırlı kalmıştır. İşyerinde meslek eğitimi ile ilgili ilk düzenleme 1938 yılında yapılmış ve çıkarılan 3457 Sayılı Kanun ile ortalama yüzde fazla işçi çalıştıran işletmelere işyerlerinde meslek kursları açmaları zorunlu kılınmıştır. Diğer yandan esnaf ve sanatkar kesimi geleneksel yöntemle çırak yetiştirmeye devam etmiştir.

1977'de çıkarılan 2089 Sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanununda yalnızca çıraklık eğitimine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Daha sonra 1986 yılında çıkarılan 3308 Sayılı "Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu" ile hem 2089 Sayılı Kanun uygulamasındaki eksikler giderilmeye çalışılmış, hem de örgün meslek eğitimi ve çıraklık eğitimi ilk defa bu Kanunda birlikte yer almışlardır. 1991 yılında 507 Sayılı Esnaf Sanatkârlar Kanununda bazı değişiklik ve ekler yapan 3741 Sayılı Kanun çıkartılmış olmasına karşın, halen mesleki eğitimin yeniden yapılanması gündemdeki yerini korumaktadır. Çoğunlukla küçük işletmeler tarafından geleneksel biçimde sürdürülerek günümüze ulaşan çıraklık eğitiminde, 3308 Sayılı Kanunun çıkarıldığı 1986 yılından bu yana küçümsenmeyecek gelişmeler kaydedilmiştir. Bunun en önemli göstergesi, 2089 Sayılı Kanunun son uygulama yılı olan 1985'de 13.000 olan çırak öğrenci sayısının, bugün 250.000'igeçmiş olmasıdır. 3308 sayılı kanun, ülkemiz mesleki eğitim sisteminde reform niteliğinde değişiklikler gerçekleştirmiştir. Ancak tüm dünyada yaşanan hızlı değişimin ve gelişmenin sonucunda Kanunda değişiklikler yapmak zorunlu hale gelmiştir. Kanunu değiştirmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığınca 1994 yılında bu yana bir çok çalışma yürütülmüştür. Özellikle zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarıldığı 1997 yılından sonra yoğunlaşan çalışmalar sonucunda, 3308 sayılı Kanunu ve ilgili bazı diğer kanunları değiştiren bir tasarı hazırlanmış ve 29/06/2001 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülerek kabul edilmiştir.

10/07/2001 tarihinde 24458 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4702 sayılı "Yükseköğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun ile Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile, ülkemizin mesleki eğitim sisteminde yaşanan

sorunların çözülmesi ve Avrupa Birliğine geçiş sürecinde ülkemiz insan gücünün daha nitelikli hale getirilmesi hedeflenmektedir.

Kanunda yapılan değişikliklerle;

- 3308 sayılı yasanın uygulanmasında oluşan tereddütleri gidermek ve mesleki ve teknik eğitimde sistem bütünlüğü sağlamak üzere;
 - Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu & Mesleki Eğitim Kanunu
 - Personel - 50 ve daha fazla işçi & 20 ve daha fazla personel
 - Eğitimi Merkezi & Mesleki Eğitim Merkezi
 - Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu & Mesleki Eğitim Kurulu
 - İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu & İl Mesleki Eğitim Kurulu olarak değiştirilmiştir.
- Ortaöğretim, mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılacaktır. Örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarının bir arada uygulanacağı, sertifika, belge ve diploma veren “mesleki ve teknik eğitim merkezleri” adıyla yeni eğitim kurumları kurulmaya başlanmıştır. Örgün, yaygın ve çıraklık eğitimi arasında yatay ve dikey geçişler ve denklik sağlanmıştır.
- Mesleki ve teknik ortaöğretim ve yüksek öğretim programlarının bütünlüğü ve devamlılığı esasına dayalı olmak üzere, mesleki ve teknik ortaöğretileri bitiren öğrenciler, istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya en yakın programların uygulandığı meslek yüksek okullarına sınavsız olarak devam edebilecektir. Meslek yüksek okuluna devam ederek mezun olan öğrencilerin yüzde 10’undan az olmamak üzere ayrılacak kontenjanlara göre alanlarındaki lisans programlarına dikey geçiş yapmaları sağlanacaktır.
- Genel lise mezunu olup meslek lisesi telafi eğitimi görerek meslek lisesi diploması alanlar, meslek lisesi mezunları gibi alanlarındaki yüksek öğretim programlarına sınavsız geçiş yapabileceklerdir.
- Vakıflar; kazanç amacına yönelik olmamak koşuluyla, bir üniversite veya ileri teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın, ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda yüksek nitelikli iş gücü yetiştirmek amacıyla meslek yüksek okulu kurabileceklerdir. Bu yasa ile getirilen vakıfların kar amaçlı olmamak üzere meslek yüksek okulu açabilmeleri hükmü, mesleki eğitim açısından olumlu bir gelişmedir.

- Meslek lisesi mezunları, bir yıl çalışma zorunluluğu olmadan doğrudan ustalık sınavlarına girebilecektir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu veya mesleki ve teknik eğitim merkezinden diploma alarak mezun olanlar, alanlarında Bakanlığa bağlı iki yıllık bir yaygın eğitim kurumunu bitirmeleri ve durumlarını belgelendirmeleri halinde doğrudan ustalık belgesi alabilecek ve işyeri açabileceklerdir. Teknik lise mezunları ile dört yıllık diğer mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarından mezun olanlara, ustalık belgesinin yetki ve sorumluluklarını taşıyan, mesleklerinde “İşyeri Açma Belgesi” verilecektir.
- Kanunun yayımı tarihinden önce ustalık belgesi sahibi olmadığı halde işyeri açmış olanlara 5 yıl içinde, verilecek telafi eğitimi sonunda başarılı olmaları halinde ustalık belgesi verilecektir. 4702 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 10 Temmuz 2001 tarihinden önce çıraklık eğitimi uygulama kapsamında bulunan bir meslek dalında Kanuna aykırı olarak ustalık belgesi olmadan işyeri açanlara, belgeye ulaşmaları için bir hak tanınmış olmaktadır. Telafi eğitimine başlama tarihini illerde İl Mesleki Eğitim Kurulu belirleyecek ve bu uygulama 10/07/2006 tarihine kadar devam edecektir.
- Hükümet, işçi, işveren ve diğer sosyal tarafların temsil edildiği, merkezde “Mesleki Eğitim Kurulu”, illerde “İl Mesleki Eğitim Kurulu” oluşturulmuştur. Bakanlıktaki Mesleki Eğitim Kurulunda, mevcut üyelere ilave olarak İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Turizm Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Bankalar Birliği Başkanı veya üst düzey temsilcisi, Türkiye Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TURMOB) Başkanı veya üst düzey temsilcisi, İl Mesleki Eğitim Kurulunda ise Belediye Başkanı veya temsilcisi, Defterdar veya temsilcisi, İl Sağlık Müdürü veya temsilcisi, mesleki ve teknik eğitim yapan okul ve kurum yöneticileri, SSK Sigorta Müdürü veya temsilcisi de görev yapacaktır. Mesleki Eğitim Kurulunun aldığı kararlar, ayrıca bir onaya gerek kalmaksızın Bakanlık ve ilgili meslek kuruluşlarınca yürütülecektir. Kanunun kapsamı ile birlikte Mesleki Eğitim Kurulunun ve İl Mesleki Eğitim Kurulunun da kapsamı genişletilmiştir. Kanun uygulamalarının takibi, değerlendirilmesi ve yeni politikaların belirlenmesi açısından önemli bir yere sahip olan Kurullara katılımın geniş tutulması olumlu bir gelişmedir.

- On veya daha fazla öğrenciye beceri eğitimi yaptıran işletmeler eğitim birimi kuracaklardır. Buna göre; 200 personeli olan bir işyeri, bu personelinin %5'i oranında 10 öğrenciye beceri eğitimi yaptıracığından, bu işyerinin eğitim birimi kurması gerekecektir. Beceri eğitimi yaptıracak işletmelerde öğrenci sayısının tespitine esas olarak kullanılan “50 ve daha fazla işçi” terimi “20 ve daha fazla personel” olarak değiştirilmiştir. Böylece uygulamada karşılaşılan tereddütler giderilecek, daha fazla öğrencinin işletmelerde beceri eğitimi görmesine imkan sağlanarak, işletmelerde beceri eğitimi daha da yaygınlaşacaktır. Bu kanun kapsamına alınan işyerlerinde üretimde kaliteyi artırmak, mesleki eğitimi özendirme için işyerlerinde, alanında mesleki eğitim almış olanlar istihdam edilecektir.
- 19 yaşından gün almış olanlar da yaşlarına ve eğitim seviyelerine göre çıraklık eğitimine alınabilecektir. Daha önce 3-4 yıl olan çıraklık eğitim süresi, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak 2-4 yıl olarak belirlenecektir. Lise ve daha üst düzeyde genel eğitimden sonra çıraklık eğitimine başlayanların çıraklık eğitimi süresi, mesleklerin çıraklık eğitimi süresinin yarısına kadar kısaltılabilecektir.
- İşletmelerde yapılan mesleki eğitimin denetimine bu eğitimden sorumlu işletmelerin bağlı olduğu oda veya birlik temsilcilerinin de katılımı sağlanacaktır. Bakanlık denetim mekanizması içine meslek kuruluşlarını da alarak daha katılımcı bir sistem oluşturmaktadır.

Sonuç olarak yeni düzenlemeyle eğitim sisteminin bütününe yeniden yapılanması sağlanmıştır. Ortaöğretim dikey ve yatay geçişlere imkân veren, istihdam yaratan, mal ve hizmet üretiminde kaliteyi amaçlayan, akademik eğitim düzeyini yükseltmeyi ve ulusal rekabet gücümüzü arttırmayı hedefleyen esnek bir yapıya kavuşmuştur.⁴³

7. MESLEK SEÇİMİ İLE İLGİLİ ÜLKEMİZDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Ülkemizde ilgi ve meslek seçimi ile ilgili ilk çalışma Uysal (1969) tarafından yapılmıştır. İzmir'deki bir grup lise öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada, Kuder ilgi alanları tercih envanteri, farklı yetenekler testi ile öğrenciler ile ilgili bilgi toplama aracı olarak bir anket uygulanmıştır. Araştırmada, öğrencilerin mekanik yer ve mekan, ilişkileri soyut kavrama ve büro işleri yeteneklerindeki seviyeleri ile bu yetenekleri gerektiren

⁴³ YÖK : “Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı Sonuç Bildirgesi”, Ankara, 2007.

meslekler arasında açık bir ilişki bulunmamıştır. Özel yetenekler ve ilgiler ile meslek tercihleri arasındaki tutarlılığın yeterli olmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin önemli bir kısmı ölçülen ilgilerinin dışında kalan mesleklere yönelmişlerdir. Ölçülen ilgiler ile mesleki yönelim açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ailenin gelir düzeyi ile meslek seçimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrenciler bilimsel, teknik ve açık hava mesleklerini seçme nedeni olarak ailelerinin mevcut gelir düzeylerinin üzerine çıkma arzusunu göstermişlerdir.

Koç (1973) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinin birinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin mesleki yönelimlerini etkileyen faktörleri incelemiştir. Araştırmanın bulgularında lise edebiyat kolunda olanlar kendi istekleri ile, fen kolunda olanlar ise zorunluluk nedeni ile eğitim bilimleri fakültesine girmişlerdir. Öğrencilerin envanter ile ölçülen ilgileri ile belirtilen ilgileri arasında tutarlılık bulunmaktadır. Ayrıca cinsiyete göre de mesleki ilgilerin farklılaştığı ortaya konmuştur. Erkek öğrenciler sosyal hizmetler ve edebiyat ilgi alanlarından yüksek puan alırken el becerileri alanından düşük puan almışlardır. Kızlar açık hava ve bilimsel ilgi alanlarında en yüksek puanı alırken büro ve ikna gibi alanlarda düşük puan almışlardır.

Bozkurt(1993) çalışmasında genel liseler ile meslek liseleri öğrencilerinin çeşitli mesleklere yönelmelerini sağlayan, yüksek öğretim programlarını seçmelerini etkileyen faktörleri incelemiştir. Amasya’da 1991-1992 eğitim- öğretim yılında eğitim görmekte olan 1087 öğrenciye kişisel bilgi anketi ve Kepçeoğlu tarafından geliştirilen mesleki yönelim envanterini uygulayarak bilgi toplamıştır.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin cinsiyetleri ile ilgi alanları arasında önemli farklar bulunmuştur. Erkek öğrencilerin teknik ve fen, idare ve ekonomi, mesleki yönelimleri kızlara göre daha yüksek; kız öğrencilerin sosyal bilimler, tıp ve sağlık, edebiyat ve dil ile güzel sanatlar alanlarında mesleki yönelimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösteren bulgular elde edilmiştir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri lise türleri ile mesleki yönelimleri arasında önemli farklar olduğunu gösteren bulgular elde edilmiştir. Buna göre, teknik ve fen yönelim alanında endüstri meslek, ziraat meslek ve genel lise öğrencilerinin; sosyal bilimler alanında imam-hatip, sağlık meslek, ziraat meslek ve kız meslek lisesi öğrencilerinin; tıp ve sağlıkta ise sağlık meslek lisesi öğrencilerinin; idare ve ekonomide ticaret, imam-hatip ve anadolu lisesi öğrencilerinin; edebiyat ve dilde imam-hatip, ticaret ve genel lise öğrencilerinin; güzel sanatlarda kız meslek ve genel lise

öğrencilerinin mesleki yönelimlerinin, diğer lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu biçiminde bulgular elde edilmiştir.

Ailenin gelir düzeyi ile öğrencilerin teknik ve fen, sosyal bilimler ve güzel sanatlar mesleki yönelim alanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ancak tıp ve sağlık, idare ve ekonomi ile edebiyat ve dil alanları arasında bir ilişki bulunamamıştır. Üst gelir grubuna dahil ailelerin çocuklarının teknik ve fen ile güzel sanatlar mesleki yönelimleri, diğer gelir düzeyindeki öğrencilerden daha yüksektir. Ailenin gelir düzeyi düştükçe öğrencilerin sosyal bilimler mesleki yönelim düzeyleri yükselmektedir.

Doğan (1998) araştırmasında genel lise öğrencilerinin mesleki yönelimlerini etkileyebilecek bazı bireysel ve toplumsal etmenleri incelemiştir. Araştırma 1996-1997 eğitim – öğretim yılında Kastamonu il merkezindeki kredili sistem uygulanan üç lisenin son sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın yapıldığı liseler orta sosyoekonomik durumdaki şehir okullarını temsil etmekte olup mesleki yönelim envanteri ve kişisel bilgi formu ile bilgiler toplanmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin mesleki yönelimlerinde cinsiyet önemli bir etkidir. Kız öğrenciler sosyal alana daha yönelimli olmakla birlikte, erkek öğrenciler fen alanına yönelimli bulunmuştur. Öğrencilerin öğrenim gördüğü lise türleri ile mesleki yönelimleri arasında önemli farklılıklar olduğunu gösteren bulgular elde edilmiştir. Buna göre, fen mesleki yönelim alanına Anadolu lisesi ve genel lise öğrencilerinin süper lise öğrencilerine göre daha yönelimli oldukları biçiminde bulgular elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin aile gelirleri, anne-baba mesleği ve öğrenim düzeyleri ile mesleki yönelimleri arasında önemli bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin başarı ve yetenek düzeylerini algılamaları ile mesleki yönelimleri arasında önemli bir ilişki bulunamamıştır.

Bağatır (1996) endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin kendi ilgi, yetenek ve değerlerini algılayışlarının bölümlere göre değişip değişmediğini incelemiştir. Bursa ilinde beş endüstri meslek lisesinin elektrik, elektronik, makine, metal ve mobilya bölümlerinde okuyan 200 öğrenciye bilgi toplama aracı olarak Kuzgun tarafından geliştirilen Kendini Değerlendirme Envanteri uygulanmıştır.

Araştırmada öğrencilerin kendi ilgi, yetenek ve değerlerini algılayışlarına ilişkin bulgulardan elde edilen sonuçlar şöyle sıralanmıştır. Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin

algılanmış sayısal, sözel ve şekil uzay yetenekleri alanlarındaki hiçbir algı puanı sınır puanının üstüne çıkmamıştır. Buna karşılık şekil uzay yeteneğinde ise en üst düzeyde algı puanı elde edilmiştir. Metal bölümü öğrencileri kendilerini en fazla sözel yetenek alanında üst düzeyde algılamaktadır. Diğer bölümlerdeki öğrenciler ise kendilerini en fazla sözel yetenek alanında üst düzeyde algılamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrenciler temel bilimler ve mekanik ilgisi yönünden kendilerini üst düzeyde algılamakta, sosyal yardım ilgisi yönünden alt düzeyde algılamaktadırlar. Bu sonuç endüstri meslek lisesi öğrencileri için beklenen bir sonuçtur.

Araştırmaya katılan öğrenciler temel bilimler ve mekanik ilgisi yönünden kendilerini üst düzeyde algılamakta, sosyal yardım ilgisi yönünden alt düzeyde algılamaktadırlar. Bu sonuç endüstri meslek lisesi öğrencileri için beklenen bir sonuçtur. Öğrenciler, yaratıcılık ve düzenli yaşam değerleri alanlarında kendilerini üst düzeyde algılamaktadırlar. Yeteneğini kullanma değeri ise alt düzeyde algılanmaktadır. Yaratıcılık değerinin yüksek, yeteneğini kullanma değerinin düşük çıkması endüstri meslek lisesi öğrencileri açısından ilginç bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Sarıkaya (1999) araştırmasında öğrencilerin endüstri meslek lisesine olan taleplerini etkileyen etmenleri incelemiştir. Ankara ilinde endüstri meslek liselerindeki değişik bölümlerin dokuzuncu sınıflarında eğitim görmekte olan toplam 364 öğrenciye anket uygulamıştır. Araştırma sonuçlarında ortaya çıkan endüstri meslek lisesi öğrencilerinin demografik özellikleri şöyledir. Öğrencilerin çoğu 15-16 yaşlarında aileleri ile birlikte yaşayan, orta büyüklükte (4-5) kişilik aileye sahip, düşük ve orta düzeyde geliri olan, tamamına yakını erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Anne babaların öğrenim düzeyi genelde düşüktür. Annelerin büyük bir kısmı ev hanımı, babaların ise işçi ve memurdur. Öğrencilerin çoğunluğunun diploma derecesi ortadır. Okul ve bölüm seçimini kendi isteği ile yapan öğrencilerin seçme nedeni olarak gelecekte geliri orta ve yüksek işler bulabileceklerine inanmış olmalarıdır. Öğrencileri okul ve bölüme ilgileri olumlu düzeyde olup, mezuniyet sonrası öğrenim gördüğü bölüm ile ilgili alanda çalışmak istemektedirler. Öğrenciler toplumun bu okullar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını ve toplumun bu lise mezunlarının iş bulma olanaklarının daha fazla olması nedeni ile önem verdiğini, bu okulda okumak için yapılan harcamaların diğer liselerden fazla olduğunu düşünmektedirler.

III. BÖLÜM

UYGULAMA

1. YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelidir. Anket çalışması ile endüstri meslek liselerinde eğitim görmekte olan öğrencilerin mesleki ilgileri ile bölüm tercihleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin bölüm tercihleri; “Bilişim Teknolojileri”, “Elektrik-Elektronik Teknolojileri”, “Ahşap Teknolojileri”, “Metal Teknolojisi”, “Kimya Teknolojisi”, “İnşaat Teknolojisi” ve “Makine Teknolojisi” olarak belirlenmiş daha sonra bu tercihlerin öğrencilerin demografik özellikleri ve mesleki ilgilerine göre farklılaşma durumu incelenmiştir.

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilindeki endüstri meslek liselerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Yaklaşık 10 bin öğrenciden oluştuğu değerlendirilen ana kütleyle temsil edecek örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde

$$n = N t^2 p q / d^2 (N-1) + t^2 p q^{44}$$

N: Hedef kitledaki birey sayısı

n : Örnekleme alınacak birey sayısı

p : İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q : İncelenen olayın görülmeysi sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t : Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer

d : Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen \pm örnekleme hatasıdır.

formülü kullanılarak homojen bir yapıda olmayan bu evren için % 95 güven aralığında, \pm % 5 örnekleme hatası ile gerekli örneklem büyüklüğü $n = 246$ olarak hesaplanmıştır. Bu çerçevede anket soruları tesadüfî olarak belirlenen 300 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen anketlerden 273 tanesi değerlendirmeye alınmış, hatalı ve eksik doldurulan 27 anket değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bu çerçevede araştırma bulgularının % 95 güven aralığında, \pm % 5 örnekleme hatası ile genellenebileceği söylenebilir.⁴⁵

⁴⁵ Baş, Türker, Anket Nasıl Hazırlanır? Uygulanır? Değerlendirilir?, Ankara, 2006, s.47.

1.3. Veriler ve Toplanması

Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Anketler örneklem grubundaki öğrencilere elden dağıtılmış, yaklaşık 10 günlük süre verildikten sonra elden teslim alınmıştır.

Anket öğrencilerin demografik özellikleri, bölüm tercihlerini ve mesleki ilgilerini ölçen toplam 32 sorudan oluşmaktadır.

1.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmada veri toplama araçları ile elde edilen bilgilerin çözümlenmesi SPSS 15 paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada kullanılacak test yöntemlerini belirleyebilmek maksadıyla bölüm tercihi ve temel mesleki ilgi sorularının normal dağılıma uygunluğu Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov testi kullanılarak incelenmiştir. Tablo 1’de verilen analiz sonuçlarından ankete verilen cevapların normal dağılım göstermediği anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede; anket verilerin analizinde parametrik olmayan test yöntemlerinin (Ki-Kare, Mann-Whitney-U) kullanılmasının uygun olacağı sonuna varılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular $p < 0,01$ ve $p < 0,05$ anlamlılık düzeylerinde çift yönlü olarak sınanmıştır.

Tablo 1:
Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

	Bölüm Tercihi	Mezuniyet Sonrası Mesleğe Devam Durumu	Mesleğin Saygınlığına İnanma Durumu	Mesleğin Ekonomik Tatmin Sağlayacağına İnanç	
N	265	269	269	268	
Normal Parametreler	Aritmetik Ortalama	1,9019	1,0967	1,0818	1,1903
	Standart Sapma	1,91233	,29604	,27455	,39327
En Uç Farklar	Mutlak	,417	,531	,535	,495
	Pozitif	,417	,531	,535	,495
	Negatif	-,319	-,372	-,383	-,314
Kolmogorov-Smirnov Z	6,792	8,714	8,780	8,111	
Anlamlılık	,000	,000	,000	,000	

2. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri frekans ve yüzde tanımlayıcı istatistikleri ile gösterilmiştir. Daha sonra öğrencilerin temel mesleki tercihleri yine tanımlayıcı istatistikler yardımıyla incelenmiştir. Son olarak öğrencilerin demografik özellikleri ve mesleki ilgilerinin, bölüm tercihlerine etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

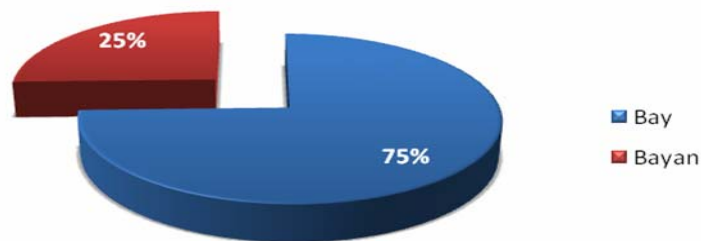
2.1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrenciler cinsiyet, anne-babanın sağlık durumu, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın çalışma durumu, ailenin gelir düzeyi ve kardeş sayısı özellikleri açısından incelenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler cinsiyet değişkeni baz alınarak incelendiğinde, % 74,5' inin bay, % 25,5' inin bayan olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2:
Öğrencilerin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Bay	202	74,0	74,5	74,5
	Bayan	69	25,3	25,5	100,0
	Toplam	271	99,3	100,0	
Kayıp	Sistem	2	,7		
Toplam		273	100,0		

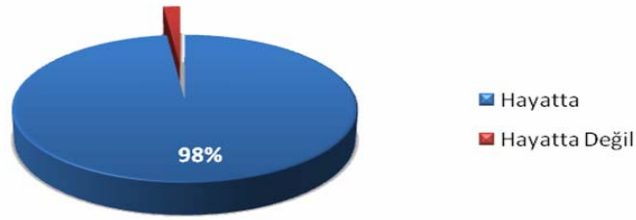

Şekil 1 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrenciler annelerinin sağlık durumu baz alınarak incelendiğinde, % 98,2' sinin annesinin sağ, % 1,8' inin annesinin ise vefat etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3:
Öğrencilerin Annenin Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Hayatta	266	97,4	98,2	98,2
	Hayatta Değil	5	1,8	1,8	100,0
	Toplam	271	99,3	100,0	
Kayıp	Sistem	2	,7		
Toplam		273	100,0		

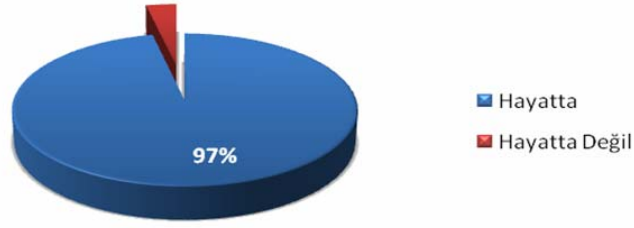

Şekil 2 Öğrencilerin Annenin Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrenciler babalarının sağlık durumu baz alınarak incelendiğinde, % 96,7 'sinin annesinin sağ, % 3,3' ünün annesinin ise vefat etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4:
Öğrencilerin Babanın Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Hayatta	262	96,0	96,7	96,7
	Hayatta Değil	9	3,3	3,3	100,0
	Toplam	271	99,3	100,0	
Kayıp	Sistem	2	,7		
Toplam		273	100,0		

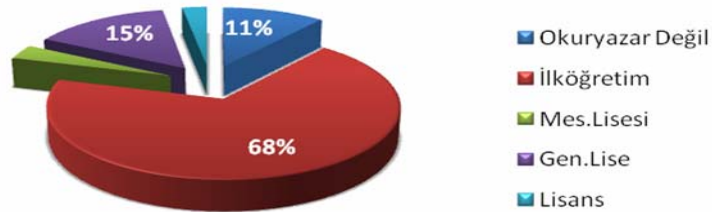
Şekil 3 Öğrencilerin Babanın Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrenciler annelerinin eğitim durumu baz alınarak incelendiğinde, % 10,9' inin annesinin okuryazar olmadığı, % 68,5' unun ilköğretim, % 3,4' ünün meslek lisesi, % 14,6' sının genel lise, % 2,6' sının ise üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5:

Öğrencilerin Annenin Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Okuryazar Değil	29	10,6	10,9	10,9
	İlköğretim	183	67,0	68,5	79,4
	Mes.Lisesi	9	3,3	3,4	82,8
	Gen.Lise	39	14,3	14,6	97,4
	Lisans	7	2,6	2,6	100,0
	Toplam	267	97,8	100,0	
Kayıp	Sistem	6	2,2		
Toplam		273	100,0		

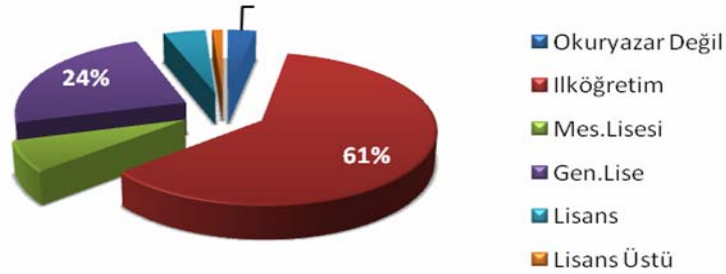

Şekil 4 Öğrencilerin Annenin Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrenciler babalarının eğitim durumu baz alınarak incelendiğinde, % 3'ünün babasının okuryazar olmadığı, % 61'inin ilköğretim, % 6,7'sinin meslek lisesi, % 23,8'inin genel lise, % 4,5'inin üniversite, % 1,1'inin ise yüksek lisans mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6:
Öğrencilerin Babanın Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Okuryazar Değil	8	2,9	3,0	3,0
	İlköğretim	164	60,1	61,0	63,9
	Mes.Lisesi	18	6,6	6,7	70,6
	Gen.Lise	64	23,4	23,8	94,4
	Lisans	12	4,4	4,5	98,9
	Lisans Üstü	3	1,1	1,1	100,0
	Toplam	269	98,5	100,0	
Kayıp	Sistem	4	1,5		
Toplam		273	100,0		

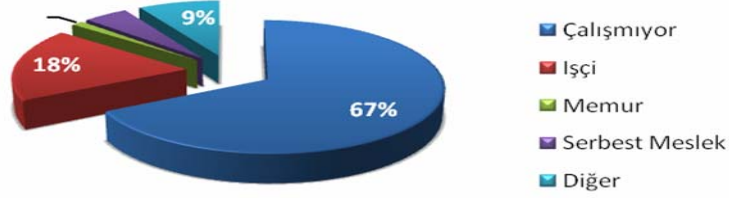

Şekil 5 Öğrencilerin Babanın Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrenciler annelerinin iş durumu baz alınarak incelendiğinde, % 63'ünün annesinin çalışmadığı, % 17'sinin işçi, % 1'inin memur, % 5'inin serbest meslek, % 8'inin ise bunların dışında bir işte çalıştığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7:
Öğrencilerin Annenin İş Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Çalışmıyor	173	63,4	67,3	67,3
	İşçi	47	17,2	18,3	85,6
	Memur	3	1,1	1,2	86,8
	Serbest Meslek	12	4,4	4,7	91,4
	Diğer	22	8,1	8,6	100,0
	Toplam	257	94,1	100,0	
Kayıp	Sistem	16	5,9		
Toplam		273	100,0		

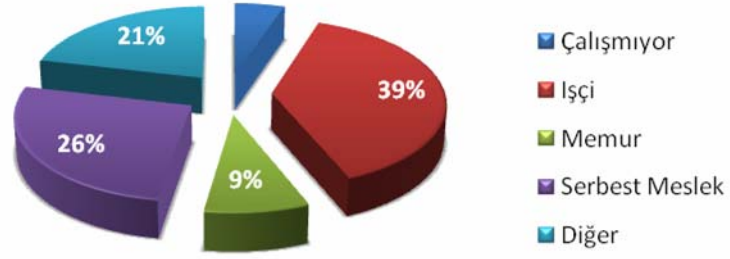

Şekil 6 Öğrencilerin Annenin İş Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrenciler babalarının iş durumu baz alınarak incelendiğinde, % 5'inin babasının çalışmadığı, % 39'unun işçi, % 9'unun memur, % 26'sının serbest meslek, % 21'inin ise bunların dışında bir işte çalıştığı anlaşılmaktadır.

Tablo 8:
Öğrencilerin Babanın İş Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Çalışmıyor	14	5,1	5,2	5,2
	İşçi	103	37,7	38,6	43,8
	Memur	23	8,4	8,6	52,4
	Serbest Meslek	70	25,6	26,2	78,7
	Diğer	57	20,9	21,3	100,0
	Toplam	267	97,8	100,0	
Kayıp	Sistem	6	2,2		
Toplam		273	100,0		

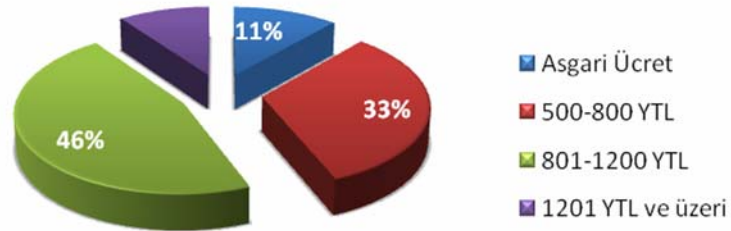

Şekil 7 Öğrencilerin Babanın İş Durumuna Bağlı Olarak Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrenciler ailelerinin gelir düzeyi baz alınarak incelendiğinde, % 11'inin asgari ücret, % 33'ünün 500-800 YTL, % 46'sının 801-1200 YTL arası, % 10'unun ise 1201 YTL üzerinde gelire sahip oldukları anlaşılmaktadır.

**Tablo 9:
Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirine Bağlı Olarak Dağılımı**

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Asgari Ücret	31	11,4	11,4	11,4
	500-800 YTL	88	32,2	32,5	43,9
	801-1200 YTL	125	45,8	46,1	90,0
	1201 YTL ve üzeri	27	9,9	10,0	100,0
	Toplam	271	99,3	100,0	
Kayıp	Sistem	2	,7		
Toplam		273	100,0		

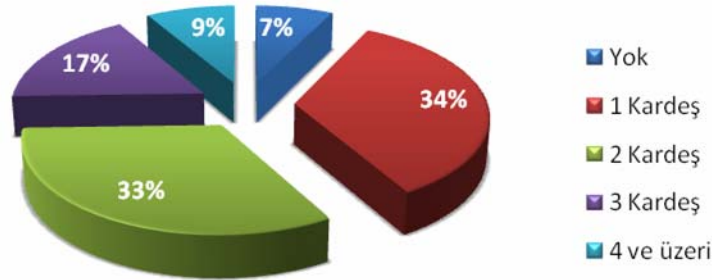

Şekil 8 Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirine Bağlı Olarak Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrenciler kardeş sayıları baz alınarak incelendiğinde% 7'sinin kardeşinin bulunmadı, % 34'ünün bir kardeş, % 33'ünün iki kardeş, % 17'sinin üç kardeş, % 9'unun dört ve üzeri kardeşe sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 10:
Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Bağlı Olarak Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçerli	Yok	20	7,3	7,4	7,4
	1 Kardeş	93	34,1	34,3	41,7
	2 Kardeş	89	32,6	32,8	74,5
	3 Kardeş	46	16,8	17,0	91,5
	4 ve üzeri	23	8,4	8,5	100,0
	Toplam	271	99,3	100,0	
Kayıp	Sistem	2	,7		
Toplam		273	100,0		

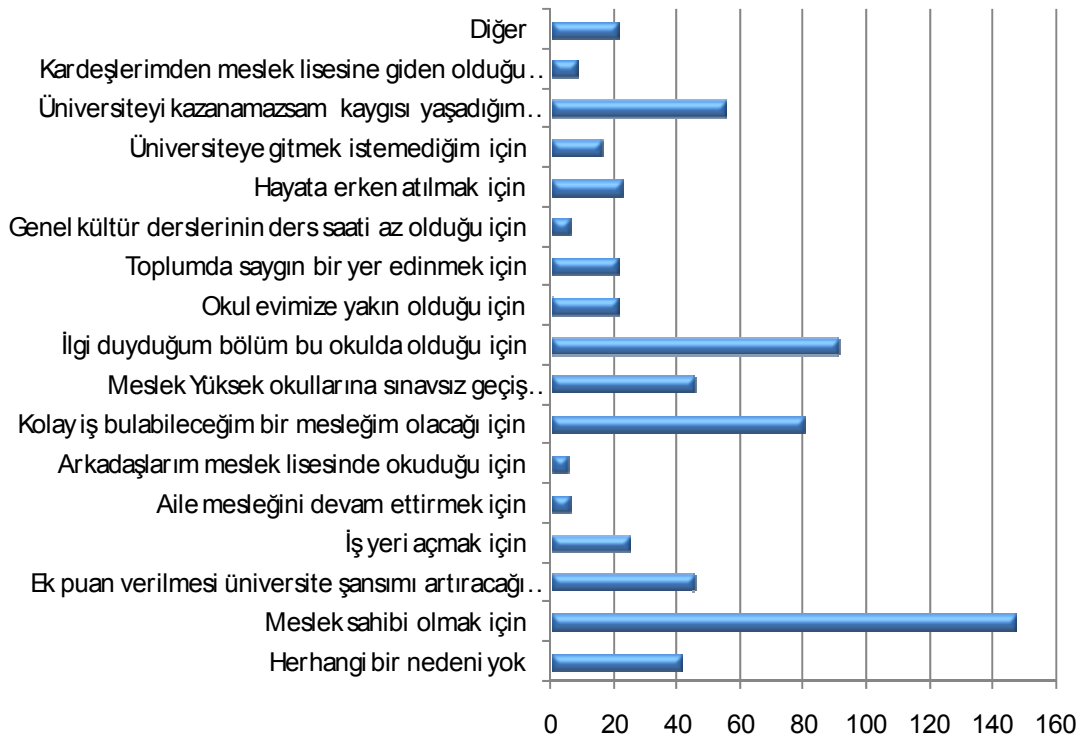
Şekil 9 Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Bağlı Olarak Dağılımı

2.2. Öğrencilerin Temel Mesleki Tercihlerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin temel mesleki tercihlerini etkileyen faktörler karşılaştırılmalı olarak verilmiştir. Söz konusu faktörlerin belirlenmesinde her öğrencilere birden fazla seçeneği işaretlemelerine imkân verilmiştir.

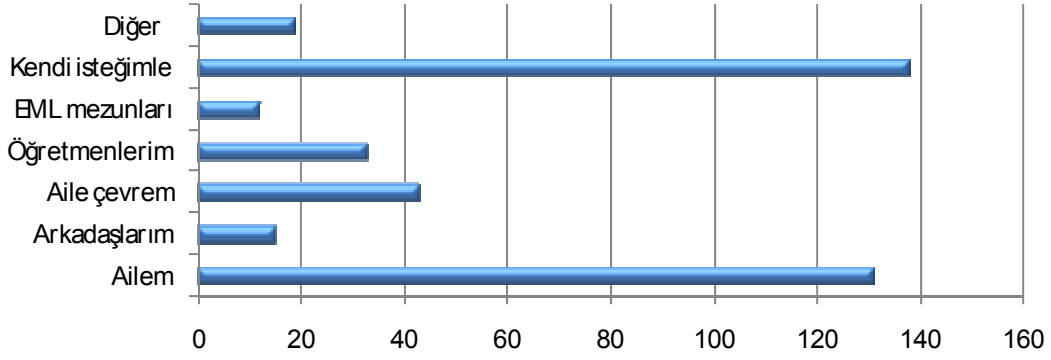
Öğrencilerin endüstri meslek lisesini seçme nedenleri incelendiğinde; % 15'inin herhangi bir nedeni olmadığı, % 53'ünün meslek sahibi olmak için, % 16'sının ek puan verilmesi üniversite şansını artıracacağı için, % 9'unun iş yeri açmak için, % 2'sinin aile

mesleğini devam ettirmek için, % 2'sinin arkadaşları meslek lisesinde okuduğu için, % 29'unun kolay iş bulabileceği bir mesleği olacağı için, % 16'sının meslek yüksek okullarına sınavsız geçiş yapabilmek için, % 33'ünün ilgi duyduğu bölüm bu okulda olduğu için, % 8'inin okul evine yakın olduğu için, % 8'inin toplumda saygın bir yer edinmek için, %2'sinin genel kültür derslerinin ders saati az olduğu için, % 8'inin hayata erken atılmak için, % 6'sının üniversiteye gitmek istemediği için, % 20'sinin üniversiteyi kazanamazsa kaygısı yaşadığı için, % 3'ünün kardeşlerinden meslek lisesine giden olduğu için meslek lisesini seçtiğini belirtmiş, % 8'lik bir bölüm ise sayılanların dışındaki faktörlerin de etkili olduğunu ifade etmiştir.

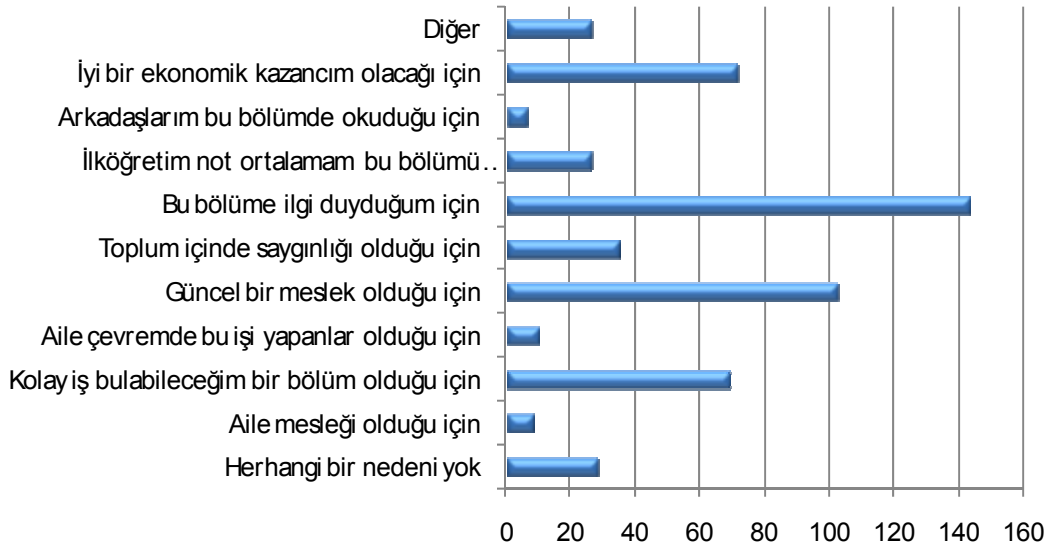
Şekil 10 Öğrencilerin Endüstri Meslek Lisesini Seçme Nedenleri

Öğrencilerin endüstri meslek lisesine başlamasında kimlerin etkili olduğu incelendiğinde ise % 47'sinin ailesi, % 5'inin arkadaşları, % 15'inin aile çevresi, % 12'sinin öğretmenleri, % 4'ünün endüstri meslek lisesi mezunlarının etkili olduğunu düşündüğü, % 7'sinin bu etkenlerin dışında da faktörler olduğunu ifade ettiği, % 50'sinin ise yine bu faktörlerden etkilenmekle birlikte kararını kendisinin verdiği anlaşılmaktadır.

Şekil 11 Öğrencilerin Endüstri Meslek Lisesine Başlamasında Etkili Olan Faktörler

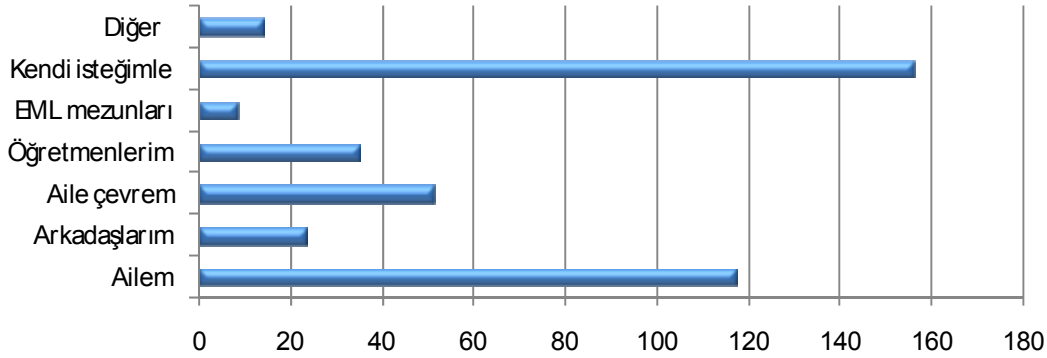
Öğrencilerin Endüstri Meslek Lisesinde okumakta oldukları bölümü niçin seçtikleri incelendiğinde; öğrencilerin % 10'unun herhangi bir nedeni olmadığını belirttiği, % 3'ünün aile mesleği olduğu için, % 25'inin kolay iş bulabileceği bir bölüm olduğu için, % 4'ünün aile çevresinde bu işi yapanlar olduğu için, % 37'sinin güncel bir meslek olduğu için, % 13'ünün toplum içinde saygınlığı olduğu için, % 52'sinin bölüme ilgi duyduğu için, % 10'unun ilköğretim not ortalaması tuttuğu için, % 2'sinin arkadaşları bu bölümde okuduğu için, % 26'sının iyi bir ekonomik kazancı olacağı için bu bölümü seçtiği, % 10'unun ise sayılanların dışındaki faktörlerden etkilendiği anlaşılmaktadır.

Şekil 12 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümü Seçme Nedenleri

Öğrencilerin bölüm tercihlerinde etkili olan faktörler incelendiğinde % 42'sinin ailesi, % 8'inin arkadaşları, % 18'inin aile çevresi, % 12'sinin öğretmenleri, % 3'ünün endüstri meslek lisesi mezunlarının etkili olduğunu düşündüğü, % 5'inin bu etkenlerin

dışında da faktörler olduğunu ifade ettiği, % 57'sinin ise yine bu faktörlerden etkilenmekle birlikte kararını kendisinin verdiği anlaşılmaktadır.

Şekil 13 Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinde Etkili Olan Faktörler

2.3. Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin Bölüm Tercihlerine Etkilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerinin bölüm tercihlerine etkileri Ki-Kare testi yardımıyla incelenmiş, anlamlı olduğu belirlenen ilişkiler, çapraz tablolar kullanılarak yorumlanmıştır.

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin cinsiyet değişkenine bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden cinsiyet ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin cinsiyetlerinden bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

**Tablo 11:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin**

Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	7,091(a)	7	,420
Benzerlik Oranı	8,059	7	,327
Doğrusal İlişki	,280	1	,597
Geçerli N	265		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin annelerinin sağlık durumu değişkenine bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden annenin sağlık durumu ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 12:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Annelerinin Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	32,831	7	,000
Benzerlik Oranı	15,823	7	,027
Doğrusal İlişki	21,175	1	,000
Geçerli N	265		

Tablo 13’deki dağılım incelendiğinde ise annesi hayatta olmayan 5 öğrenciden sadece 1’inin (% 20) Bilişim Teknolojilerini tercih ettiği görülmektedir. Annesi sağ olanlarda ise Bilişim Teknolojilerini tercih etme oranı % 70’dir.

Bu bulgudan hareketle annesi sağ olan öğrencilerin, annesi vefat edenlere oranla daha fazla Bilişim Teknolojilerini tercih ettikleri sonucuna varılmıştır.

Tablo 13:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Annelerinin Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

		Bölüm Tercihi								Top.
		Bilişim Tek.	Elek. Tek.	Ahşap Tek.	Metal Tek.	Kimya Tek.	İnşaat Tek.	Makine Tek.	Diğer	
Annenin Sağlık Durumu	Hayatta	194	28	3	2	11	10	3	9	260
	Hayatta Değil	1	0	0	0	0	2	0	2	5
Toplam		195	28	3	2	11	12	3	11	265

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin babalarının sağlık durumu değişkenine bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 14’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden babanın sağlık durumu ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 14:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	12,497	7	,085
Benzerlik Oranı	8,160	7	,319
Doğrusal İlişki	2,371	1	,124
Geçerli N	265		

Tablo 15'deki dağılım incelendiğinde ise babası hayatta olmayan 7 öğrenciden sadece 4'ünün (% 57) Bilişim Teknolojilerini tercih ettiği görülmektedir. Babası sağ olanlarda ise Bilişim Teknolojilerini tercih etme oranı % 70'dir. Her ne kadar annesi vefat edenler ile paralel olarak babası vefat edenlerin de Bilişim Teknolojilerini tercih etme oranı daha düşük olsa da söz konu farkın anlamlı olmadığı görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin babalarının sağlık durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 15:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Babalarının Sağlık Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

		Bölüm Tercihi								Top.
		Bilişim Tek.	Elek. Tek.	Ahşap Tek.	Metal Tek.	Kimya Tek.	İnşaat Tek.	Makine Tek.	Diğer	
Babanın Sağlık Durumu	Hayatta	191	28	3	2	10	10	3	11	258
	Hayatta Değil	4	0	0	0	1	2	0	0	7
Toplam		195	195	28	3	2	11	12	3	11

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin annenin eğitim durumu değişkenine bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden annenin eğitim durumu ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin annenin eğitim durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 16:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Annelerinin Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	29,191	28	,403
Benzerlik Oranı	38,533	28	,089
Doğrusal İlişki	,344	1	,558
Geçerli N	261		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin babanın eğitim durumu değişkenine bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden babanın eğitim durumu ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin babanın eğitim durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 17:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Babalarının Eğitim Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	46,415	35	,094
Benzerlik Oranı	32,152	35	,606
Doğrusal İlişki	,564	1	,453
Geçerli N	263		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin annenin çalışma durumu değişkenine bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden annenin çalışma durumu ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin annenin çalışma durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 18:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Annelerinin Çalışma Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	22,645	28	,751
Benzerlik Oranı	27,268	28	,504
Doğrusal İlişki	1,202	1	,273
Geçerli N	251		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin babanın çalışma durumu değişkenine bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden babanın çalışma durumu ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin babanın çalışma durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 19:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Babalarının Çalışma Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	38,114	28	,096
Benzerlik Oranı	40,168	28	,064
Doğrusal İlişki	10,085	1	,001
Geçerli N	261		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin ailelerinin durumu değişkenine bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 20’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden ailenin gelir durumu ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 20:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	38,230	21	,012
Benzerlik Oranı	34,554	21	,032
Doğrusal İlişki	,934	1	,334
Geçerli N	265		

Tablo 21'deki dağılım incelendiğinde ise gelir düzeyi 500-800 YTL arasında olanların Bilişim teknolojilerini beklenen değerden daha fazla tercih ettikleri, 801-1200 YTL arasında gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarında ise Bilişim Teknolojilerini tercih oranının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu bulguya paralel olarak gelir düzeyi 500-800 YTL arasında olanların İnşaat Teknolojilerini beklenen değerden daha az tercih ettikleri, 801-1200 YTL arasında gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarında ise İnşaat Teknolojileri tercih oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailesi asgari ücret alanların ise ahşap teknolojilerini beklenen değerden fazla tercih ederken, 1201 YTL ve üzeri gelire sahip olanların Elektronik Teknolojilerini beklenenden daha fazla tercih ettikleri gözlenmektedir. Bu bulgulardan hareketle ailenin gelir düzeyinin öğrencilerin bölüm tercihlerini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 21:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

			Bölüm Tercih							
			Bilişim Tek.	Elek. Tek.	Ahşap Tek.	Metal Tek.	Kimya Tek.	İnşaat Tek.	Makine Tek.	Diğer
Ailenin Aylık Geliri	Asgari Ücret	Toplam	23	2	2	0	2	0	1	1
		Beklenen Toplam.	22,8	3,3	,4	,2	1,3	1,4	,4	1,3
	500-800 YTL	Toplam	71	7	0	0	3	2	0	5
		Beklenen Toplam.	64,8	9,3	1,0	,7	3,7	4,0	1,0	3,7
	801-1200 YTL	Toplam	84	14	1	2	4	10	0	4
		Beklenen Toplam.	87,6	12,6	1,3	,9	4,9	5,4	1,3	4,9
	1201 YTL ve üzeri	Toplam	17	5	0	0	2	0	2	1
		Beklenen Toplam.	19,9	2,9	,3	,2	1,1	1,2	,3	1,1

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin kardeş sayısı değişkenine bağlı olarak değişimine ilişkin Ki-Kare testi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden kardeş sayısı ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin kardeş sayılarından bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 22:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Babalarının Çalışma Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	32,598	28	,251
Benzerlik Oranı	42,641	28	,038
Doğrusal İlişki	,016	1	,900
Geçerli N	265		

2.4. Öğrencilerin Mesleki İlgilerinin Bölüm Tercihlerine Etkilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki ilgilerinin bölüm tercihlerine etkileri Ki-Kare testi yardımıyla incelenmiş, anlamlı olduğu belirlenen ilişkiler, çapraz tablolar kullanılarak yorumlanmıştır.

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin okul tercihi değişkenine bağlı olarak değişimine ilişkin Ki-Kare testi sonuçları Tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Okul Tercihlerine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	97,499	35	,000
Benzerlik Oranı	66,758	35	,001
Doğrusal İlişki	2,038	1	,153
Geçerli N	261		

Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden ailenin okul tercihi ile bölüm tercihi arasındaki ilişkinin $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 24'deki dağılım incelendiğinde ise okul tercihi konusunda fikri olmayanların bilişim teknolojilerini oransal olarak daha fazla tercih ettikleri, genel lise ve diğer meslek lisesini tercih edenlerin bilişim teknolojilerini tercih etme durumunun oransal olarak beklenenin altında kaldığı, endüstri meslek lisesi, Anadolu lisesi ve diğer liseleri tercih edenlerin bilişim teknolojilerini tercih etme oranının beklenen orana yakın olduğu görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle okul tercihi hakkında fikri olmayanlar ile diğer meslek lisesi ve genel liseyi tercih edenlerin bölüm tercihleri açısından farklılaştıkları, diğer bir ifade ile okul tercihinin bölüm tercihinin bu iç kaynak için etkilediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 24:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

			Bölüm Tercihi							
			Bilişim Tek.	Elek. Tek.	Ahşap Tek.	Metal Tek.	Kimya Tek.	İnşaat Tek.	Makine Tek.	Diğer
Okul Tercihi	Fikrim Yok	Toplam	28	2	0	0	0	0	0	3
		Beklenen Toplam.	24,1	3,5	,4	,3	1,4	1,5	,4	1,4
	Endüstri Meslek	Toplam	31	4	3	0	4	0	0	0
		Beklenen Toplam.	30,7	4,5	,5	,3	1,8	1,9	,5	1,8
	Diğer Meslek	Toplam	7	2	0	2	0	2	0	2
		Beklenen Toplam.	11,0	1,6	,2	,1	,6	,7	,2	,6
	Anadolu Lisesi	Toplam	102	16	0	0	5	4	3	4
		Beklenen Toplam.	98,1	14,4	1,5	1,0	5,6	6,2	1,5	5,6
	Genel Lise	Toplam	7	2	0	0	0	4	0	0
		Beklenen Toplam.	9,5	1,4	,1	,1	,5	,6	,1	,5
	Diğer	Toplam	16	2	0	0	2	2	0	2
		Beklenen Toplam.	17,6	2,6	,3	,2	1,0	1,1	,3	1,0

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin kayıt öncesi bilgi düzeylerine bağlı olarak değişimine ilişkin Ki-Kare testi sonuçları Tablo 25’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile kayıt öncesi bilgi düzeyi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin kayıt öncesi bilgi düzeylerinden bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 25:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Kayıt Öncesi Bilgi Düzeylerine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	8,970	7	,255
Benzerlik Oranı	10,927	7	,142
Doğrusal İlişki	,008	1	,927
Geçerli N	263		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin mesleki danışmanlık alma durumuna bağlı olarak değişimine ilişkin Ki-Kare testi sonuçları Tablo 26’da verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile mesleki danışmanlık alma durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin mesleki danışmanlık alma durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 26:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleki Danışmanlık Alma Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	14,388	7	,045
Benzerlik Oranı	11,584	7	,115
Doğrusal İlişki	9,340	1	,002
Geçerli N	263		

Bu iki sonuç bir bütün olarak incelendiğinde gerek kayıt öncesi bilgi düzeyi gerekse öğrencilere verilen danışmanlığın bölüm tercihlerini farklılaştırmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin mesleğin saygınlığına inanma durumuna bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 27’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile mesleğin saygınlığına inanma durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin mesleğin saygınlığına inanma durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 27:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleğin Saygınlığına İnanma Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	3,420	7	,844
Benzerlik Oranı	4,492	7	,722
Doğrusal İlişki	,049	1	,825
Geçerli N	263		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin iş bulma kaygısına bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 28’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile mesleğin saygınlığına inanma durumu arasındaki ilişkinin $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 28:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin İş Bulma Kaygısına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	22,671	7	,002
Benzerlik Oranı	26,692	7	,000
Doğrusal İlişki	,485	1	,486
Geçerli N	263		

Tablo 29'deki dağılım incelendiğinde ise iş bulma kaygısı olanların oransal olarak daha fazla elektronik teknolojilerini tercih ederken böyle bir kaygı taşımayanların ilişim teknolojilerine daha fazla yöneldikleri gözlenmektedir.

Bu bulgudan hareketle iş bulma kaygısının bölüm tercihinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 29:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin İş Bulma Kaygısına Bağlı Olarak Değişimi

			Bölüm Tercihi							
			Bilişim Tek.	Elek. Tek.	Ahşap Tek.	Metal Tek.	Kimya Tek.	İnşaat Tek.	Makine Tek.	Diğer
İş Bulma Kaygısı	Var	Toplam	64	14	1	0	2	0	1	9
		Beklenen Toplam.	66,8	9,7	1,0	,7	3,8	4,2	1,0	3,8
	Yok	Toplam	129	14	2	2	9	12	2	2
		Beklenen Toplam.	126,2	18,3	2,0	1,3	7,2	7,8	2,0	7,2

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin mesleğin sağlayacağı ekonomik kazanca inanma durumlarına bağlı olarak değişimine ilişkin Ki-Kare testi sonuçları Tablo 30'da verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile mesleğin sağlayacağı ekonomik kazanca inanç durumu arasındaki ilişkinin $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 30:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleğin Ekonomik Kazanca İnanma Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	22,671	7	,002
Benzerlik Oranı	26,692	7	,000
Doğrusal İlişki	,485	1	,486
Geçerli N	263		

Tablo 31'deki dağılım incelendiğinde mesleğin sağlayacağı ekonomik kazanca inanların bilişim teknolojilerini daha fazla tercih ederken, böyle bir inanç taşımayanların bilişim teknolojilerini oransal olarak daha az tercih ettikleri görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle mesleğin sağlayacağı ekonomik kazanca duyulan inancın bölüm tercihiinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 31:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleğin Ekonomik Kazanca İnanma Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

			Bölüm Tercihi							
			Bilişim Tek.	Elek. Tek.	Ahşap Tek.	Metal Tek.	Kimya Tek.	İnşaat Tek.	Makine Tek.	Diğer
İnanç	Evet	Toplam	163	23	3	2	7	6	3	6
		Beklenen Toplam.	156,1	22,8	2,4	1,6	8,9	9,8	2,4	8,9
	Hayır	Toplam	29	5	0	0	4	6	0	5
		Beklenen Toplam.	35,9	5,2	,6	,4	2,1	2,2	,6	2,1

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin diğer okullara yatay geçiş düşüncesine bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 32’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile diğer okullara yatay geçiş düşüncesi arasındaki ilişkinin $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 32:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Diğer Okullara Yatay Geçiş Yapma Düşüncesine Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	22,671	7	,002
Benzerlik Oranı	26,692	7	,000
Doğrusal İlişki	,485	1	,486
Geçerli N	263		

Tablo 33’deki dağılım incelendiğinde diğer okullara yatay geçiş düşüncesi taşıyanların bilişim teknolojilerini daha az tercih ederken, elektronik teknolojilerini daha fazla tercih ettikleri, böyle bir inanç taşımayanların ise bilişim teknolojilerini daha fazla tercih ederken, elektronik teknolojilerini daha az tercih ettikleri görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle diğer okullara yatay geçiş düşüncesinin bölüm tercihinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 33:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Diğer Okullara Yatay Geçiş Yapma Düşüncesine Bağlı Olarak Değişimi

			Bölüm Tercihi							
			Bilişim Tek.	Elek. Tek.	Ahşap Tek.	Metal Tek.	Kimya Tek.	İnşaat Tek.	Makine Tek.	Diğer
Düşünce	Evet	Toplam	58	14	1	0	8	8	2	5
		Beklenen Toplam.	70,4	10,2	1,1	,7	4,0	4,4	1,1	4,0
	Hayır	Toplam	135	14	2	2	3	4	1	6
		Beklenen Toplam.	122,6	17,8	1,9	1,3	7,0	7,6	1,9	7,0

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin mesleki dersleri zor bulma durumuna bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 34’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile mesleki dersleri zor bulma durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin mesleki dersleri zor bulma durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 34:
Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleki Dersleri Zor Bulma Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	22,087	14	,077
Benzerlik Oranı	30,287	14	,007
Doğrusal İlişki	,017	1	,897
Geçerli N	261		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin okul başarı durumuna bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 35’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile okul başarı durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin okul başarı durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 35:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Okul Başarı Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	24,539	21	,268
Benzerlik Oranı	26,685	21	,182
Doğrusal İlişki	,765	1	,382
Geçerli N	254		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin mesleki yayınlara ilgi durumuna bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 36’da verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile mesleki yayınlara ilgi durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan hareketle öğrencilerin bölüm tercihlerinin mesleki yayınlara ilgi durumundan bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 36:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Mesleki Yayınlarla İlgili Durumlarına Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	13,663	7	,058
Benzerlik Oranı	14,225	7	,047
Doğrusal İlişki	5,028	1	,025
Geçerli N	252		

Öğrencilerin bölüm tercihlerinin meslek ile ilgili konuşmalara belgesellere ilgi durumuna bağlı olarak değişimine ilişki Ki-Kare testi sonuçları Tablo 37’de verilmiştir. Anlamlılık sütununda yer alan değerlerden bölüm tercihi ile meslek ile ilgili konuşmalara belgesellere ilgi durumu arasındaki ilişkinin $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 37:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Meslek İle İlgili Konuşmalara Belgesellere İlgili Durumuna Bağlı Olarak Değişimine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Ki-Kare	46,873	14	,000
Benzerlik Oranı	41,367	14	,000
Doğrusal İlişki	28,658	1	,000
Geçerli N	254		

Tablo 38'deki dağılım incelendiğinde meslek ile ilgili konuşmalara belgesellere ilgi duymayanların bilişim teknolojilerini oransal olarak daha az tercih ederken, meslek ile ilgili konuşmalara belgesellere ilgi duyanların bilişim ve elektronik teknolojilerini oransal olarak daha fazla tercih ettikleri görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle meslek ile ilgili konuşmalara belgesellere ilgi düzeyinin bölüm tercihinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 38:

Öğrencilerin Bölüm Tercihlerinin Meslek İle İlgili Konuşmalara Belgesellere İlgili Durumuna Bağlı Olarak Değişimi

			Bölüm Tercihi							
			Bilişim Tek.	Elek. Tek.	Ahşap Tek.	Metal Tek.	Kimya Tek.	İnşaat Tek.	Makine Tek.	Diğer
İlgi	Var	Toplam	124	21	2	2	6	2	1	1
		Beklenen Toplam.	116,4	16,9	1,9	1,3	6,9	7,5	1,9	6,3
	Biraz	Toplam	42	5	1	0	2	4	2	3
		Beklenen Toplam.	43,2	6,3	,7	,5	2,6	2,8	,7	2,3
	Yok	Toplam	20	1	0	0	3	6	0	6
		Beklenen Toplam.	26,4	3,8	,4	,3	1,6	1,7	,4	1,4

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

Büyük bir kısmını erkek öğrencilerin oluşturduğu endüstri meslek lisesi bilişim teknolojileri alanı öğrencilerinin tamamına yakının anne babası hayatta olup; anne ve babalarının çoğunun eğitim düzeyi ilköğretim seviyesini geçmemektedir. Annelerin büyük bir kısmı ev hanımı olup ailenin geçimini babaları sağlamaktadır. Babalarının büyük bir kısmı işçi ve serbest meslek sahibidir. Ailenin gelir durumu düşük ve orta gelir seviyesindedir.

Öğrencilerin kardeş sayısı çoğunlukla bir ya da iki olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin yarıdan fazlası endüstri meslek lisesini meslek sahibi olmak için seçtiği, yaklaşık beş'te birinin üniversite sınavlarında ek puan almak için; yaklaşık üç'te bir'inin de mesleğinde kolay iş bulabileceğini düşündüğü için tercih ettiği görülmüştür.

Öğrencilerin endüstri meslek lisesine başlamasında en çok ailenin etkisi olduğu daha sonra kendi kararını verenler, aile çevresinden etkilenenler, öğretmenlerinden etkilenenler ve meslek lisesi mezunlarından etkilenenler şeklinde sıralandığı görülmektedir. Öğrencilerin çoğu bilişim teknolojileri alanını kendi isteği ile seçtiği, ikinci olarak ta en çok ailenin etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Gelir düzeyi 500-800 YTL arasında olanların Bilişim teknolojilerini daha fazla tercih ettikleri, 801-1200 YTL arasında gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarında ise Bilişim Teknolojilerini tercih oranının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu bulguya paralel olarak gelir düzeyi 500-800 YTL arasında olanların İnşaat Teknolojilerini daha az tercih ettikleri, 801-1200 YTL arasında gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarında ise İnşaat Teknolojileri tercih oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailesi asgari ücret alanların ise ahşap teknolojilerini beklenen değerden fazla tercih ederken, 1201 YTL ve üzeri gelire sahip olanların Elektronik Teknolojilerini daha fazla tercih ettikleri gözlenmektedir. Bu bulgulardan hareketle ailenin gelir düzeyinin öğrencilerin bölüm tercihlerini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Mesleğin sağlayacağı ekonomik kazançta inanlar bilişim teknolojilerini daha fazla tercih ederken, böyle bir inanç taşımayanların bilişim teknolojilerini oransal olarak daha az tercih ettikleri görülmektedir.

Meslek ile ilgili konuşmalara, belgesellere ilgi duymayanların bilişim teknolojilerini oransal olarak daha az tercih ederken, meslek ile ilgili konuşmalara belgesellere ilgi duyanların bilişim ve elektronik teknolojilerini oransal olarak daha fazla tercih ettikleri görülmektedir.

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin büyük bir kısmının bölümlerine kayıt olmadan önce bölümle ilgili bilgileri olmayıp, ilköğretimde ortaöğretim okul türleri ve meslek dalları ile ilgili mesleki danışmanlık almamışlardır. Aynı zamanda ilköğretimde, yetenek ve becerilerine uygun mesleğin seçimi için ilgi ve yetenek testleri öğrencilerin birçoğuna uygulanmamıştır.

Öğrencilerin çoğunluğu mezun olduktan sonra mesleklerini yapmak istemekte, mesleklerinin toplumda saygın olduğuna inanmakta ve mesleklerini ekonomik olarak tatmin edici bulmaktadır.

Öğrencilerin çoğunluğu; öğretmenlerinin kendileri ile yeterince ilgilendiğini, branşlarında iyi olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmı meslek derslerinin haftalık ders saatini yeterli bulduğu; fakat kültür derslerinin ise haftalık ders saatini fazla bulduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin çoğunluğunun mesleği ile ilgili belgeseller ilgisini çekmektedir, ayrıca mesleği ile ilgili dergi, kitap gibi yayınları takip etmek istedikleri ortaya çıkmıştır.

ÖNERİLER

- İlköğretim öğrencilerinin öğrenme durumlarına, ilgi ve istidatlarına uygun eğitim ortamlarının düzenlenmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalı, yöneltme çalışmaları yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenlerce uzman bir anlayışla yapılmalı, ihtiyaç duyulan uzmanların katkısı sağlanmalı (psikolog, sosyolog, tıp doktoru vb), tarafların özellikle ailenin sisteme güveni sağlanmalı, ortaöğretim kurumları ve meslek tanıtımları verimli bir şekilde yapılmalı, mesleki ve teknik eğitim programları, ihtiyaç gösteren istihdam alanlarına uygun olarak düzenlenmeli. Ortaöğretime yönelmede 8. sınıfın sonunda yapılan OKS tek belirleyici sınav olmamalı; Yönlendirmeler, okulöncesinden başlayarak her yılın sonunda veliyle birlikte bir değerlendirme yapılmalı, öğrenci gelişim dosyalarında bu bilgiler sağlıklı şekilde toplanmalıdır
- Öğrencilerin hayata hazırlanmaları ve mesleklerin tanıtılması için materyal, eğitim aracı, bilgi teknolojisi olanaklarından yararlanabilmelerini sağlayıcı düzenlemeler yapılmalıdır.
- İlköğretim öğrencilerinin meslekler konusunda bilgilendirilmelerine olanak sağlayacak şekilde farklı derslerde, bu derslerle ilgili meslekleri tanıtan "meslekler ünitesi" ilave edilmelidir. Mesleki yönlendirme çalışmaları, ilköğretim müfredatı içerisinde ders konularıyla bağlantılı olarak 8 yıla yayılmalı ve öğrencinin her kademedeki konuya ilişkin bilgi ve beceri edinmesi sağlanmalıdır.
- Mesleki ve teknik orta öğretim okullarını, okullardaki bölümleri, meslek alanlarıyla okul mezunlarının istihdam alanlarını ilköğretim okulları öğrencilerine tanıtmak ve mesleki rehberlik yapmak gerekir.
- Mesleki ve Teknik eğitim kurumu mezunu öğrencilerin kendi alan ve dallarının devamı niteliğindeki lisans programlarına devamlarının sağlanabilmesi amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Mesleki ve Teknik Liselere ilginin artırılması için, halen uygulamada en büyük engel olarak görülen katsayı uygulaması ortadan kaldırılmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitimin iş hayatının taleplerine uygunluğu sağlanmalı ve eğitim ile istihdam arasındaki ilişki güçlendirilmelidir. Bu konuyla ilgili olarak devletin yanı sıra sivil toplum örgütü niteliğindeki meslek örgütleriyle işbirliği yapılmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitim programları, ihtiyaç gösteren istihdam alanlarına uygun olarak düzenlenmeli, eğitim-öğretim sürecinde alanlar arasında geçiş yapılabilmesine imkân sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Akay, B., Öğrencileri Mesleki Olgunluk Düzeyleri, Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1989.
- Alkan, B. , Üniversiteye Girişte Yönelme, Mesleki ilgi ve Akademik Başarı, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 1993.
- Bakırcıoğlu, R., İlköğretim, Ortaöğretim ve Yüksek Öğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Ankara, 2000.
- Baş, Türker, Anket Nasıl Hazırlanır? Uygulanır? Değerlendirilir? , Ankara, 2006
- Başaran, S. , Endüstri Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Lise Meslek Dalları ile Yüksek Öğretimde Seçmek İstedikleri Meslekler Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1991.
- DPT, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) , Ankara, 1989.
- DPT, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989) , Ankara, 1985
- DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995-1999) , Ankara, 1995
- DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) , Ankara, 2000
- Durlanık, M., Bireysel Danışma Hizmetlerinin Öğrencileri Mesleki Tercihlerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Konya, 1998.
- Erkek Teknik Öğretim Gen. Müd., 1999-2000 Öğretim Yılında Endüstriyel Teknik Öğretim Okul ve Kurumları, Ankara, 1999.
- H'opson, B.; Hayes, J., “ The Theory and Practice of Vocational Guidance”, Pergamon Press , New York, 1968.
- Harbison, F. , Türkiye de Eğitim ve Kalkınma, Çeviren: Kaya, Y.K., İstanbul, 1996.
- Karasar, N., Bilimsel Araştırma Yöntemi , 3A Araştırma Eğitim danışmanlık LTD., Ankara, 1994.
- Kepçeoğlu, M., Mesleğe Yönelme ve Mesleki Yönelim Envanteri, Samsun, 1990.
- Kepçeoğlu, M., Psikolojik Danışma ve Rehberlik , İstanbul, 1997.
- Kuzgun, Y., Edwards Kişisel Tercih Envanteri, Ankara, 1989.

- Kuzgun, Y., “ Çağdaş İnsanın En Önemli Kararı Meslek Seçimi”, Bilim ve Teknik Dergisi Sayı:325, Ankara, 1994.
- Kuzgun, Y., Kendini Değerlendirme Envanteri, ÖSYM Yayınları, Ankara, 1988.
- Kuzgun, Y., ÖSYM Bildemer Kişilik Değerlendirme Formu, ÖSYM Yayınları, Ankara, 1994.
- Kuzgun, Y., Rehberlik ve Psikolojik Danışma, ÖSYM Eğitim Yayınları, Ankara, 1988.
- Kuzgun, Y., Rehberlik ve Psikolojik Danışma, ÖSYM Eğitim Yayınları, Ankara, 1995.
- Kuzgun, Y., Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar, Ankara, 2000.
- MEB., XIV. Milli Eğitim Şurası, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1993.
- MEB., XV. Milli Eğitim Şurası, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1996.
- MEB., Tebliğler Dergisi, Sayı: 2504, Ankara, 1999.
- Nelson, R. J., Danışma Psikolojisi Kuramları, Çevirenler: Akkoyun, F., Duran, V., Korkut, F. , Ankara, 1982.
- Öner, N. ,Yıldıran, G., Üniversite Seviyesinde Rehberlik ve Mesleğe Yönelme Sempozyumu Bildirileri, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, İstanbul 1994.
- Özcan, A. O. , “ Ülkemiz İçin İsabetli Olabilecek Bir Mesleğe Yönelme Denemesi”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 325, İstanbul 1985.
- Özgüven, İ.E., Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Ankara, 2000.
- Özoğlu, S.Ç. , “Kuder ilgi alanları tercih Envanteri”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:65, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1977.
- Sharf, R. S., Applying Career Development Theory To Counseling, Pasific Grove Brooks/ Cole Publishing Company, California, 1992.
- Tan, H., Psikolojik Danışma ve Rehberlik, MEB Yayınları, Ankara 1992.
- Tan, H., Gazete Haberleri Testi, TÜBİTAK Yayınları, Ankara 1992.
- Telman, C., Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi, İstanbul, 2000.
- Turgut, F. M., Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları, Ankara, 1987.
- Usluer, E., Meslek İnceleme Yaşantısının Mesleki Olgunluğa Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1996.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı,
www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8.pdf (02.08.2007)

Yeşilyaprak, B., Eğitimde Rehberlik Hizmetleri, Ankara, 2000.

Yeşilyaprak, B.; Güngör, A.; Kurç, G., Eğitsel ve Mesleki Rehberlik Ders Notu, Ankara,1996.

YÖK, Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı Sonuç Bildirgesi, Ankara, 2007.

EKLER

<u>EK No:</u>	<u>Sayfa</u>
EK-1: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne yazılan dilekçe	85
EK-2: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün Üniversite Rektörlüğüne yazdığı yazı	86
EK-3: Üniversite Rektörlüğünün İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne yazdığı yazı	87
EK-4: İstanbul Valiliği Oluru	88
EK-5: Uygulanacak anket formu	89

28.05.2007

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Enstitünüz **Eğitim Yönetimi ve Denetimi** Bilim Dalında yüksek lisans öğrencisi olarak tez yılıma devam etmekteyim. **Endüstri Meslek Liselerinde Bulunan Bilişim Teknolojileri Alanında Eğitim Görmekte Olan Öğrencilerin Mesleki İlgileri ile Seçtikleri Bölüm Arasındaki İlişkiler** konulu tezim için İstanbul ili Avcılar ve Küçükçekmece bölgesindeki MEB ile ilgili okullarda anket düzenlemek üzere gerekli iznin tarafıma alınmasını arz ederim.

N. Gökçer

Dr. Necmi GÖKÇER

Danışman Hoca

Nizamettin Kütük

Nizamettin KÜTÜK

Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek: Anket

*ES'ne,
beykent üniversite,
fenerbahçe,
29.5.2007*

AK

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 1907
Konu : Anket (Nizamettin KÜTÜK)

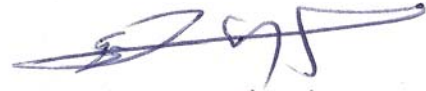
.../06/2007

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

- İlgi: a) Valilik Makamının 11.06.2007 tarih ve 580/1874 sayılı onayı.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 18.08.2003 gün ve 2430 sayılı emri.
c) Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 30.05.2007 tarih ve 2250 sayılı yazısı.

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Nizamettin KÜTÜK “Endüstri Meslek Liselerinde Bulunan Bilişim Teknolojileri Alanında Eğitim Görmekte Olan Öğrencilerin Mesleki İlgileri ile Seçtikleri Bölüm Arasındaki İlişkileri” konulu anket uygulaması yapma isteği İLGİ (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin İLGİ (a) Valilik Oluru doğrultusunda, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin bilgisinden sonra Okul Müdürlüklerine gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Ek-1. İLGİ (a) Valilik Oluru
Ek-2. Onaylı Anket soruları

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

10yıl

Sayı : B.30.2.BEY.0.70.71.00-595/ 384/2250
Konu : Anket Hk.

Beykent-İSTANBUL
30.05.2007

İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
CAĞALOĞLU

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans programına kayıtlı öğrencisi **Nizamettin KÜTÜK**'ün tezi için hazırladığı “**Endüstri Meslek Liselerinde Bulunan Bilişim Teknolojileri Alanında Eğitim Görmekte Olan Öğrencilerin Mesleki İlgileri İle Seçtikleri Bölüm Arasındaki İlişkiler**” konulu anket çalışması ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve söz konusu anketi İstanbul ili Avcılar ve Küçükçekmece İlçeleri Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda uygulamasını teminen yardımlarınızı saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Cuma BAYAT
Rektör

Ek:
Anket (6 Sayfa)

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 1874
Konu : Anket (Nizamettin KÜTÜK)

11. Haziran 07

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 18.03.2003 tarih ve 2430 sayılı emri.
b) Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 30.05.2007 tarih ve 2250 sayılı yazısı.

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nizamettin KÜTÜK “Endüstri Meslek Liselerinde Bulunan Bilişim Teknolojileri Alanında Eğitim Görmekte Olan Öğrencilerin Mesleki İlgileri ile Seçtikleri Bölüm Arasındaki İlişkileri” konulu anket çalışma isteği ile ilgili İlgi yazı Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Adı geçen in yukarıda belirtilen konuda, eğitim-öğretimi aksatmamak koşulu ile ve okul müdürlerinin gözetim ve sorumluluğunda, anket yapılan kişilere ait kimlik bilgilerinin yazılmaması kaydıyla , ekte onaylı ve mühürlü bulunan Ek:(1/2-7) de bulunan bilgilerin ilimiz Ek:1 de ismi bulunan okullarda İlgi (a) Bakanlık emri esasları dahilinde uygulaması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

M. Ata ÖZER
Milli Eğitim Müdürü

EKLERİ:
Ek-1. İLĞİ(b) yazı ve ekleri

O L U R

11../06/2007

Hikmet DİNÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı

ÖĞRENCİ ANKET FORMU

Sevgili Bilişim Teknolojileri Öğrencileri;

Bu anket; “. “Endüstri Meslek Liselerinde Bulunan Bilişim Teknolojileri Alanında Eğitim Görmekte Olan Öğrencilerin Mesleki İlgileri İle Seçtikleri Bölüm Arasındaki İlişki” araştırmasına katkı sağlamasına, katkı sağlaması amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın gerçekliği açısından lütfen bütün soruları okuyunuz ve mutlaka her soruyu cevaplandırınız. Araştırma sonuçlarına ulaşmada siz kıymetli öğrencilerimizin verecekleri cevaplar önem taşımakta ve bu bilimsel araştırmanın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Elde edilecek bilgiler toplu olarak değerlendirileceğinden adınızı yazmanıza gerek yoktur.

Soruları cevaplarırken göstereceğiniz ilgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür eder, başarılar dilerim.

Nizamettin KÜTÜK
Bilişim Teknolojileri Öğretmeni
Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Okul Adı

.....

2. Bölümünüz

.....

3. Cinsiyetiniz

() Bay () Bayan

4. Anne – Babanın hayatta olup olmaması

	Anne	Baba
Hayatta	()	()
Hayatta değil	()	()

5. Anne – Babanın Eğitim Durumu

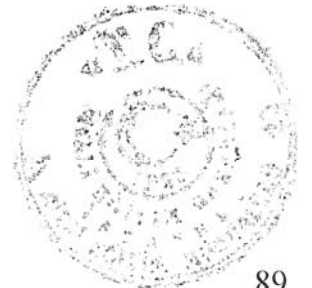
Anne	Baba
()	() Okur yazar değil
()	() İlköğretim
()	() Meslek Lisesi
()	() Lise (Genel ve Diğer Liseler)
()	() Yüksek Okul veya Fakülte
()	() Lisans Üstü Eğitim

6. Anne- Babanın iş durumu

Anne	Baba
()	() Çalışmıyor
()	() İşçi
()	() Memur
()	() Serbest Meslek
()	() Diğer

7. Ailenizin ortalama aylık geliri nedir?

() Asgari Ücret
() 500-800 YTL
() 801 – 1200 YTL
() 1201 YTL ve üstü

8. Kaç kardeşiniz var?
 Yok 1 2 3 4 ve üstü
9. İlköğretimi bitirdiğinizde hangi okul türüne girmek isterdiniz) (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz.)
 1. Bir fikrim yoktu
 2. Endüstri meslek lisesi
 3. Diğer Meslek Liseleri
 4. Anadolu Liseleri
 5. Genel Lise
 6. Diğer
10. Seçme şansınız olsaydı Meslek Liselerinin Bilişim Teknolojileri alanı dışında hangi alana gitmek isterdiniz? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz.)
 1. Okuduğum Alandan Memnunum
 2. Elektrik-Elektronik Teknolojileri
 3. Ahşap Teknolojileri
 4. Metal Teknolojisi
 5. Kimya Teknolojisi
 6. İnşaat Teknolojisi
 7. Makine Teknolojisi
 8. Diğer
11. Endüstri meslek lisesini niçin seçtiniz? (Birden fazla seçenek seçebilirsiniz.)
 1. Herhangi bir nedeni yok
 2. Meslek sahibi olmak için
 3. Ek puan verilmesi üniversite şansımı artıracacağı için
 4. İş yeri açmak için
 5. Aile mesleğini devam ettirmek için
 6. Arkadaşlarım meslek lisesinde okuduğu için
 7. Kolay iş bulabileceğim bir mesleğim olacağı için
 8. Meslek Yüksek okullarına sınavsız geçiş yapabilmek için
 9. İlgi duyduğum bölüm bu okulda olduğu için
 10. Okul evimize yakın olduğu için
 11. Toplumda saygın bir yer edinmek için
 12. Genel kültür derslerinin ders saati az olduğu için
 13. Hayata erken atılmak için
 14. Üniversiteye gitmek istemediğim için
 15. Üniversiteyi kazanamazsam kaygısı yaşadığım için
 16. Kardeşlerimden meslek lisesine giden olduğu için
 17. Diğer
12. Endüstri meslek lisesine başlamanızda kimler etkili oldu ?(Birden fazla seçenek seçebilirsiniz)
 1. Ailem
 2. Arkadaşlarım
 3. Aile çevrem (Dost ve Akrabalar)
 4. Öğretmenlerim
 5. Endüstri meslek lisesi mezunları
 6. Kendi isteğimle
 7. Diğer

13. Endüstri Meslek Lisesinde okumakta olduğunuz bölümü niçin seçtiniz. (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
- 1. Herhangi bir nedeni yok
 - 2. Aile mesleği olduğu için
 - 3. Kolay iş bulabileceğim bir bölüm olduğu için
 - 4. Aile çevremde bu işi yapanlar olduğu için
 - 5. Güncel bir meslek olduğu için
 - 6. Toplum içinde saygınlığı olduğu için
 - 7. Bu bölüme (mesleğe) ilgi duyduğum için
 - 8. İlköğretim not ortalamam bu bölümü tuttuğu için
 - 9. Arkadaşlarım bu bölümde okuduğu için
 - 10. İyi bir ekonomik kazancım olacağı için
 - 11. Diğer
14. Endüstri Meslek lisesinde okumakta olduğunuz bölümü seçmenizde kimler etkili oldu? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
- 1. Ailem
 - 2. Arkadaşlarım
 - 3. Aile çevrem (dost ve akrabalar)
 - 4. Öğretmenlerim
 - 5. Endüstri meslek lisesi mezunları
 - 6. Kendi isteğim ile
 - 7. Diğer
15. Okumakta olduğunuz bölüme kayıt olmadan önce bölüm hakkında bilginiz var mıydı?
- Evet Hayır
16. İlköğretimde, Ortaöğretim okul türleri ve meslek dalları ile ilgili mesleki danışmanlık aldınız mı ? Aldınızsa kim yada kimlerden aldınız?
- 1. Hayır, almadım
 - 2. Evet, Okul rehberlik servisinden aldım
 - 3. Evet, Özel bir rehberlik servisinden bilgi aldım
 - 4. Evet , Öğretmenlerim yaptı
 - 5. Evet, Diğer.....
17. Yetenek ve becerilerinize uygun mesleğin seçimi için meslek veya ilgi testleri yapıldı mı? Yapıldı ise kim/ kimler yaptı.
- 1. Hayır, yapılmadı
 - 2. Evet, okul rehberlik servisi yaptı
 - 3. Evet, Özel bir rehberlik servisi yaptı
 - 4. Evet, Öğretmenlerim yaptı
 - 5. Evet , Diğer
18. Mezun olduktan sonra mesleğinizi yapmak istiyor musunuz.?
- Evet Hayır
19. Mesleğinizin toplumda saygınlığı olduğuna inanıyor musunuz?
- Evet Hayır
20. Mesleğinizde iş bulabilmek konusunda gelecek kaygınız var mı?
- Evet Hayır
21. Mesleğinizin ekonomik yönden sizi tatmin edebileceğine inanıyor musunuz?
- Evet Hayır
22. Diğer okul türlerine yatay geçişler olsaydı geçmeyi düşünür müydünüz.?
- Evet Hayır
23. Meslek derslerini zor buluyor musunuz?
- Evet Biraz Hayır

24. Öğretmenleriniz sizinle yeterince ilgileniyor mu?
 Çok Biraz Az
25. Meslek lisesini çevrenizdeki ilköğretim öğrencilerine önerebilir misiniz?
 Evet Hayır
26. Okuldaki başarı durumunuz nasıl?
 Çok iyi İyi Normal Kötü
27. Okuldaki öğretmenlerinizin branşlarındaki bilgileri hakkında ne düşünüyorsunuz.
 Çok iyi İyi Yetersiz
28. Meslek derslerinin haftalık ders saat sayısını nasıl buluyorsunuz?
 Fazla Normal Az
29. Kültür derslerinin haftalık ders saat sayısını nasıl buluyorsunuz?
 Fazla Normal Az
30. Mesleğinizle ilgili konuşmalar, belgeseller ilginizi çekiyor mu?
 Evet Biraz Hayır
30. Mesleğinizle ilgili ders kitabı haricinde herhangi bir dergi, kitap vb. almayı düşündünüz mü?
 Evet Hayır
31. Çevrenizde her türlü sorununuzu paylaşacak kimse var mı?
 Evet Hayır

32. Hayal ettiğiniz bir meslek var mı? Varsa lütfen yazınız

.....

Varsa Diğer Görüşlerinizi Belirtiniz

.....

.....

.....

.....

ÖZGEÇMİŞ

14 Mayıs 1975 tarihi, Giresun ili Bulancak ilçesi doğumluyum. İlk ve ortaokulu Bağcılar ilçesinde tamamladıktan sonra, Bağcılar Teknik Lisesi Bilgisayar bölümünü bitirdim. 1995 yılında 19 Mayıs Üniversitesi Bilgisayar Programcılığı Bölümünü kazandım. 1997 yılında mezun olduktan sonra tekrar Üniversite sınavlarına girerek Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Bilgisayar Öğretmenliğini kazandım. 2001 yılında ilk görev yerim Bolu Merkez Anadolu Meslek lisesinde göreve başladım. 2004 yılın da askerlik görevini yedek subay olarak Jandarma Okullar Komutanlığı Beytepe - Ankara'da tamamladım. Askerlik dönüşü bir yıl kadar Bolu Merkez Ticaret Meslek Lisesinde çalıştıktan sonra zorunlu hizmet dolayısı ile 2005 yılında İstanbul İli Küçükçekmece İlçesi Nahit Menteşe Endüstri Meslek Lisesinde göreve başladım, halen aynı okulda görevime devam etmekteyim. 2005 yılında da, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Orta düzeyde İngilizce biliyorum, evli ve bir çocuk babasıyım.

Aday: Nizamettin KÜTÜK